

Nr 17

Utbildningsutskottets betänkande med anledning av propositionen 1975:9 om reformering av högskoleutbildningen m. m. jämte motioner

Propositionen

I propositionen 1975: 9 har regeringen (utbildningsdepartementet) föreslagit riksdagen

1. att godkänna de riktlinjer för reformering av högskoleutbildningen m. m. som angetts i propositionen,

2. att till Vissa kostnader i samband med högskolereform för budgetåret 1975/76 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 5 200 000 kr.,

3. att bemyndiga regeringen att inrätta en professur i enlighet med vad som förordats i propositionen,

4. att till Yrkesteknisk högskoleutbildning för budgetåret 1975/76 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 905 000 kr.,

5. att till Utveckling av studielämplighetsprov för budgetåret 1975/76 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 661 000 kr. (jfr prop. 1975: 1 bil. 10 s. 149).

I propositionen föreslås en reformering av den högre utbildningen på grundval av förslag från främst 1968 års utbildningsutredning (U 68), den inom utbildningsdepartementet tillkallade U 68-beredningen och kompetenskommittén (KK).

Till grund för förslagen i propositionen ligger en helhetssyn på utbildning efter gymnasieskolan. För denna utbildning används termen högskoleutbildning. Högskoleutbildningen kommer att omfatta betydligt mer än nuvarande universitet och högskolor.

Vissa preciseringar förordas i de vid 1972 års riksdag fastlagda allmänna behörighetsvillkoren för högre studier. Den som fyllt 25 år och varit verksam i arbetslivet i minst fyra år föreslås få allmän behörighet för högskoleutbildning.

Högskoleutbildningen bör enligt propositionen bedrivas på vetenskaplig grund, ge kritisk skolning och normalt syfta till att ge de kunskaper och färdigheter som fordras för yrkesverksamhet inom något — ofta brett — område av arbetslivet.

Ett samspel mellan grundläggande högskoleutbildning och forskning/forskarutbildning bör enligt propositionen komma till stånd inom hela högskolan. Förbättrade möjligheter föreslås för universitetslektorer (motsv.) att deltaga i forskning och forskarutbildning. Särskilda anordningar föreslås för att möjliggöra forskning i anknytning till läroanstalter utan fast forskningsorganisation. Frågan om utbyggnad av en forskningsorganisation inom den filosofiska fakultetens område i Linköping skall utredas närmare.

För planering och resursfördelning föreslås att högskoleutbildningens linjer delas in i fem yrkesutbildningssektorer, nämligen för teknisk yrkesutbildning, administrativ, ekonomisk och social yrkesutbildning, vårdyrkesutbildning, utbildning för undervisningsyrken samt utbildning för kultur- och informationsyrken.

I propositionen förordas att den fortsatta planeringen av utbildningssystemet skall utgå från återkommande utbildning som en modell för individernas utbildningsplanering. Åtgärder som främjar återkommande utbildning bör prioriteras.

Ett lokalt förankrat utvecklingsarbete i nära kontakt med arbetslivet bör enligt propositionen vara grunden för högskoleutbildningens förnyelse. Utbildningen skall organiseras i allmänna, lokala och individuella utbildningslinjer samt enstaka kurser. De lokala utbildningslinjerna skall möjliggöra lokala initiativ i utvecklingen av yrkesinriktade utbildningslinjer. De individuella utbildningslinjerna och de enstaka kurserna skall inom givna resursramar särskilt tillgodose individuella önskemål om utbildning inom hela högskolan.

Den kvantitativa planeringen av högskoleutbildningen skall enligt propositionen grundas på såväl individernas som arbetslivets behov. De resurser samhället kan anvisa bör vara den ytterst bestämmande faktorn. När det gäller kapaciteten för utbildningslinjer förordas en planeringsmodell med en nedre och en övre gräns, mellan vilka den samlade antagningskapaciteten skall fastställas för varje budgetår. Gränstalen föreslås öka med 2 procent årligen under en femårsperiod. För läsåret 1977/78 bör planeringen tills vidare utgå från en antagningskapacitet av omkring 35 000 platser i utbildningslinjer. Enstaka kurser bör prioriteras vid den fortsatta utbyggnaden.

I propositionen föreslås en fastare dimensionering av utbildningskapaciteten över hela högskolan med hjälp av generell antagningsbegränsning. Härigenom säkerställs en mer balanserad utveckling och en fördelning av de totalt tillgängliga resurserna med hänsyn till individernas och arbetslivets behov. Till flertalet allmänna utbildningslinjer föreslås antagningen vara central. I fråga om linjer inom de nuvarande filosofiska fakulteternas område skall dock det lokala inflytandet vara större. Antagningen till bl. a. enstaka kurser föreslås bli helt lokal.

Urvalet till högskoleutbildning föreslås — när det gäller utbildnings-

linjer — grundas på en indelning av de sökande i fyra kvotgrupper. Till en grupp skall föras sökande med treårig gymnasieskoleutbildning, till en grupp sökande med tvåårig sådan utbildning, till en grupp övriga sökande utom de som har utländsk förutbildning och till en grupp sökande med utländsk förutbildning. Var och en av de tre förstnämnda grupperna skall tilldelas platser i proportion till sin andel av antalet sökande. Inom varje grupp skall en rangordning göras, normalt på grundval av en sammanvägning av skolbetyg och arbetslivserfarenhet samt, i fråga om sökande utan gymnasial förutbildning, resultat av studielämplighetsprov. Meritvärderingssystemet skall utformas så att sökande med behörighet från folkhögskola får tillgodoräkna sig det studieomdöme som avgetts vid folkhögskola.

Principbeslut föreslås om att nyttillkommande högskoleutbildning i första hand skall förläggas till 14 orter eller par av orter utanför de nuvarande universitetsorterna, nämligen Borås, Eskilstuna/Västerås, Falun/Borlänge, Halmstad, Jönköping, Kalmar, Karlstad, Kristianstad, Linköping/Norrköping, Luleå, Sundsvall/Härnösand, Växjö, Örebro och Östersund. Bl. a. för att underlätta planeringen av den fortsatta utbyggnaden föreslås en indelning av landet i sex högskoleregioner.

Propositionen utgår från att det tills vidare skall finnas högskoleutbildning dels med statlig, dels med primär- eller landstingskommunal huvudman. Jordbrukets högskolor föreslås alltså tillhöra jordbruksdepartementets område. I fråga om den statliga högskoleorganisationen inom utbildningsdepartementets område skall det på var och en av de nys nämnda utbyggnadsorterna finnas en statlig högskoleenhet. För universitetsorternas del skall indelningen i högskoleenheter övervägas närmare.

Varje högskoleenhet föreslås ledas av en styrelse som skall bestå av såväl inom enheten verksamma som företrädare för allmänna intressen. Inom större enheter bör resurserna liksom i dag organiseras i institutioner för ett eller flera ämnesområden. För planering m. m. av allmänna och lokala utbildningslinjer skall finnas linjenämnder, bestående av lärare, studerande och företrädare för arbetslivet. Planering m. m. i fråga om forskning/forskarutbildning föreslås ankomma på nämnder inom fakulteter/sektioner.

Den kommunala högskoleutbildningen förutsätts normalt ha primärkommuns skolstyrelse eller landstingskommuns utbildningsnämnd som styrelse. Härutöver skall det kunna finnas linjenämnder enligt samma principer som vid de statliga enheterna.

För planeringssuppgifter i fråga om den grundläggande högskoleutbildningen föreslås för varje högskoleregion en regionstyrelse, i vilken företrädare för allmänna intressen skall ha majoritet. Till regionstyrelsen skall kunna knytas utbildningsnämnder med rådgivande och initierande uppgifter när det gäller att utveckla utbildningen inom de fem yrkes-

utbildningssektorerna. För planerings- och samordningsuppgifter för huvuddelen av högskoleutbildningen föreslås ett nytt högskoleverk. Inom verket skall finnas fem permanenta planeringsberedningar för utbildning och forskning. Frågan om organisation m. m. av den centrala ledningen av de vetenskapliga biblioteken skall utredas.

Anslagssystemet för den grundläggande högskoleutbildningen skall enligt propositionen grundas på indelningen i yrkesutbildningssektorer. En ökad lokal frihet att disponera anvisade medel föreslås.

Särskilda lokala tjänsteförslagsnämnder föreslås för handläggning av ärenden om tillsättning av professorstjänster m. m.

Försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning skall inledas höstterminen 1975 i Borlänge, Borås, Eskilstuna, Göteborg, Jönköping, Luleå, Lund och Markaryd (med anknytning till Lund) samt tidigast höstterminen 1976 i Skellefteå (med anknytning till Luleå).

Huvuddelen av förslagen i propositionen beräknas genomföras den 1 juli 1977. Det nya högskoleverket bör inrättas hösten 1976. För planeringsuppgifter m. m. i samband med reformen skall bl. a. en central och sex regionala organisationskommittéer tillkallas.

Motionerna

Med anledning av propositionen har väckts motionerna 1975: 1851, 1975: 1854—1865 och 1975: 1868—1880.

Vidare har under allmänna motionstiden framställts ett antal motionsyrkanden med anknytning till de frågor som tas upp i propositionen 1975: 9 och som utskottet därför funnit sig böra behandla i detta sammanhang.

I anslutning till innehållsförteckningen i slutet av betänkandet redovisas — bilaga 5 — på vilka sidor i utskottets betänkande ställning tas till de olika motionsyrkandena. I översikten redovisas också i vilka punkter av utskottets hemställan som motionsyrkandena tas upp.

De i betänkandet behandlade motionsyrkandena är följande.

1975: 45 av herr Elmstedt m. fl. (c, s, m, fp) vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om yrkesteknisk högskoleutbildning i Karlskrona,

1975: 49 av herr Ångström (fp) vari hemställs att riksdagen

1. fattar beslut om lokaliseringen av en institution för högre teknisk utbildning och forskning i finmekanik till Skellefteå omfattande de två sista studieåren för civilingenjörsexamen,

2. beslutar ge denna institution nödiga forskningsresurser med förslagsvis 4—5 professorer,

3. hemställer hos regeringen att organisationskommittén för högre teknisk utbildning och forskning i övre Norrland (NoTH) får i uppdrag att framlägga förslag för en tvåårig högskoleutbildning inom området träets mekaniska teknologi inklusive träkemi och polymerteknologi i Skellefteå,

4. beslutar att en yrkesteknisk högskoleenhet lokaliseras till Skellefteå,

1975: 113 av herr Andersson i Storfors m. fl. (s) vari hemställs att regeringen snabbt kommer med förslag till en hälsovårdsinspektörsutbildning i enlighet med vad i motionen anförts,

1975: 158 av herr Bohman m. fl. (m) såvitt gäller hemställan att riksdagen hos regeringen anholder om en parlamentariskt sammansatt utredning med uppgift att pröva med universitetsforskningen sammanhängande frågor (yrkandet 9),

1975: 162 av herr Strindberg m. fl. (m, s, c, fp, vpk) vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att högskolan i Linköping fr. o. m. den 1 juli 1975 får benämningen universitetet i Linköping samt att i samband därmed den tekniska fakulteten får benämningen tekniska högskolan i Linköping,

1975: 165 av fru Tillander m. fl. (c, s, m, fp) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär att möjligheten för socionomer att få rätt till inträde vid lärarhögskola utreds,

1975: 360 av fru Sundberg m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen hos regeringen anholder om att behovet och utformandet av kortare utbildningar vid teknisk fakultet utreds och att förslag med anledning därav framläggs,

1975: 516 av fru Anér m. fl. (fp) vari hemställs att riksdagen vid behandlingen av kompetenskommitténs förslag beslutar att kunskaper i biologi motsvarande gymnasieskolans treåriga naturvetenskapliga linje skall krävas för tillträde till dels teknisk, medicinsk, odontologisk och farmaceutisk utbildning samt klasslärarutbildning inom högskolan, dels utbildning vid jordbrukets högskolor,

1975: 519 av herr Danell (m) vari hemställs att riksdagen hos regeringen anholder om utredning i syfte att öka utbudet av praktisk och teoretisk utbildning på Gotland,

1975: 521 av herr Gustafsson i Byske m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen begär att förslag om genomförande av planerna på avslutande civilingenjörsutbildning i Skellefteå ofördröjligen föreläggs riksdagen,

2. i sammanhang härmed uttalar att den högre tekniska utbildningen

i Skellefteå skall organiseras så att den blir kvalitativt likvärdig med motsvarande utbildning på andra håll i landet och att för ernående av denna målsättning erforderliga forsknings- och utvecklingsresurser anvisas,

1975: 524 av herr Henmark (fp) såvitt gäller hemställan att riksdagen beslutar att ett ökat antal sökande med sjukvårdsutbildning och sjukvårdserfarenhet skall beredas plats i universitetens yrkesinriktade kurser (yrkandet 1),

1975: 529 av fru Jonäng m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär

1. att högskoleutbildning förläggs till Gävle kommun,
2. att enstaka kurser och studiekurser som en del av högskoleutbildningen förläggs till Bollnäs kommun med anknytning till därvarande vårdutbildning och musikutbildning,

1975: 530 av fru Jonäng m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär att försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning lokaliseras till Sandvikens kommun,

1975: 536 av herr Nilsson i Agnäs m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen

1. begär att regeringen efter vederbörlig beredning ofördröjligen framlägger förslag om genomförande av planerna på avslutande civilingenjörsutbildning i Skellefteå, i första hand inom de teknikområden som i motionen nämnts och som föreligger utredda hos organisationskommittén för högre teknisk utbildning och forskning i övre Norrland (NoTH),

2. i sammanhanget uttalar att den högre tekniska utbildningen i Skellefteå skall organiseras så att den blir kvalitativt likvärdig med motsvarande utbildning på andra håll i landet och att för uppnående av denna målsättning erforderliga forsknings- och utvecklingsresurser anvisas,

1975: 541 av herr Nygren (s) och fru Hansson (s) vari hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller att de i motionen anförda synpunkterna beaktas vid den fortsatta behandlingen av en utbyggd musiklektörutbildning i Norrland,

1975: 826 av herr Signell m. fl. (s, c, m, fp) vari hemställs att riksdagen som sin principiella åsikt uttalar att Skövde kommun bör ifrågakomma som lokaliseringsort för en högskoleenhet,

1975: 830 av herr Svanström (c) vari hemställs att riksdagen i samband med beslut om införandet av yrkesteknisk högskoleutbildning beslutar förlägga en yrkesteknisk högskola till Vimmerby, exempelvis för träindustri,

1975: 831 av herr Sörenson m. fl. (s) vari hemställs att riksdagen ger regeringen i uppdrag att skyndsamt inkomma med förslag till utbildning av hälsovårdsinspektörer i enlighet med de huvudlinjer föreliggande utredning framlagt,

1975: 1352 av herr Carlstein (s) och fru Hörnlund (s) vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förläggning av en formhögskola till Borås,

1975: 1373 av fru Ingvar-Svensson m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen i samband med beslut om genomförandet av en ny högskoleorganisation även beslutar att reformera den tekniska utbildningen inom gymnasieskolan i syfte att på sätt som i motionen föreslås samordna den med den nya tekniska högskoleutbildningen,

1975: 1387 av fru Lindquist (m) vari hemställs att riksdagen beslutar att en juristlinje inrättas vid Göteborgs universitet,

1975: 1390 av fru Mogård (m) vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen anhåller om att försöksverksamheten med könskvotering vid intagning till förskolläraryt utbildning upphör,
2. uttalar att könskvotering vid urval av studerande icke bör förekomma,

1975: 1412 av fröken Rogestam m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen begär utredning av möjligheten att införa en obligatorisk praktikperiod i all universitets- och högskoleutbildning,
2. hos regeringen begär utredning av förutsättningarna att ge arbetslivserfarenhet under gymnasieskoltid på samtliga linjer,
3. hos regeringen begär utredning av de i motionen anförda problemen i samband med praktiktjänstgöring och arbetslivserfarenhet för studerande,

1975: 1414 av herr Siegbahn (m) vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen begär att biologiämnets ställning i gymnasieskolan utreds,
2. hos regeringen begär att biologi blir förkunskapskrav för postgymnasial utbildning med teknisk-naturvetenskaplig inriktning,

1975: 1420 av herr Svanström (c) vari hemställs att riksdagen beslutar undersöka möjligheterna att ytterligare decentralisera den traditionella högskoleutbildningen genom bl. a. samarbete mellan högskolorna och folkhögskolorna,

1975: 1421 av herrar Svanström (c) och Andersson i Nybro (c) vari hemställs att riksdagen i samband med beslut om införande av yrkesteknisk högskoleutbildning beslutar förlägga en högskola, inriktad på exempelvis verkstads- och livsmedelsutbildning, till Kalmar,

1975: 1851 av herr Petersson i Nybro m. fl. (s) vari hemställs att riksdagen beslutar om generell representation för berörda högskoleenheter i regionstyrelserna,

1975: 1854 av herr Brännström (s) vari hemställs

1. att förslaget om yrkesteknisk högskoleutbildning i Skellefteå (träindustri och lätt verkstadsindustri) bifalles,

2. att verksamheten planeras för start höstterminen 1976,

3. att jämväl den specialiserade trätekniska utbildningen i enlighet med organisationskommitténs för högre teknisk utbildning och forskning i övre Norrland (NoTH) förslag inrättas från höstterminen 1976,

4. att principbeslut fattas om inrättande från höstterminen 1977 av avslutande civilingenjörsutbildning med inriktning mot finmekanik, tillämpad elektronik och kontrollteknik samt processteknik i enlighet med NoTH-kommitténs skisser inklusive erforderliga forsknings- och utvecklingsresurser,

5. att organisationskommittén för högre teknisk utbildning och forskning i övre Norrland får i uppdrag att skyndsamt framlägga förslag om erforderlig utbildnings- och forskningsorganisation m. m.,

1975: 1855 av herr Ekström m. fl. (s, c, m, fp, vpk) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär

1. att den fortsatta utbyggnaden av permanent grundläggande högskoleutbildning förläggs också till Gävle-Sandviken och Skövde,

2. att försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning startas i Sandviken, Skövde och Karlskrona fr. o. m. 1976/77,

3. att till Sandviken förläggs yrkesteknisk högskoleutbildning med inriktning i första hand på linjer för stål- och verkstadsteknisk utbildning,

4. att till Skövde förläggs yrkesteknisk högskoleutbildning med inriktning i första hand på linjer för ekonomisk utbildning och vårdutbildning,

5. att till Karlskrona förläggs yrkesteknisk högskoleutbildning med inriktning i första hand på linjer för verkstadsteknisk utbildning,

1975: 1856 av fru Ingvar-Svensson (c) vari hemställs att riksdagen bemyndigar regeringen att vid behov införa en övergångsbestämmelse för betygsvärdering för tiden 1/7 1977—30/6 1978 för sökande från gymnasieskolans treåriga linjer,

1975: 1857 av herrar Lundgren i Kristianstad (m) och Komstedt (m) vari hemställs att riksdagen beslutar förlägga den i proposition 1975: 9 föreslagna försöksverksamheten med livsmedelsindustrilinjé inom den yrkestekniska högskolan till Kristianstad,

1975: 1858 av herr Nordstrandh m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen uttalar

1. att vetenskaplig och pedagogisk skicklighet skall tillmätas lika vikt som befordringsgrund för universitetslektorer,

2. att universitetslektor skall ha rättighet att tjänstgöra i forskning/forskarutbildning,

3. att ordinarie universitetslektorstjänster liksom professorstjänster skall tillsättas av högsta tillsättningsinstans,

1975: 1859 av herr Nordstrandh m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen uttalar att studieförbundens representation i den aviserade utredningen rörande kompetensfördelningen mellan det offentliga utbildningsväsendet och studieförbunden bör vara så allsidig som möjligt,

1975: 1860 av herr Nordstrandh m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen uttalar att benämningen på det nya centrala verket inom universitets- och högskoleområdet bör vara universitets- och högskoleämbetet (UHÄ),

1975: 1861 av herr Nordstrandh m. fl. (m, c, fp) vari hemställs att riksdagen uttalar att studiekurs om 40 poäng i religionskunskap bör anordnas vid Göteborgs universitet från och med läsåret 1977/78,

1975: 1862 av herr Polstam m. fl. (c, s, m, fp) vari hemställs att riksdagen, med ändring av den av regeringen föreslagna regionindelningen, för Kalmar län till den östra regionen tillsammans med Jönköpings län och Östergötlands län,

1975: 1863 av herr Sellgren m. fl. (fp, s, c) vari hemställs att riksdagen beslutar att försöksverksamhet med yrkesteknisk högskola inom linjerna för pappers- och pappersmassaindustri samt verkstadsindustri förläggs till Örnsköldsvik,

1975: 1864 av herrar Svanström (c) och Andersson i Nybro (c) vari hemställs att riksdagen beslutar att samtliga högskoleenheter inom regionen bereds generell representation i regionstyrelserna,

1975: 1865 av fru Sundberg (m) vari hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag innebärande att en studerande vid utbildningslinje garanteras plats för fullföljande av sina studier i enlighet med vad i motionen anförts,

1975: 1868 av fru Andersson i Hjärtum (c) och fru Wigenfeldt (c) vari hemställs att riksdagen ger regeringen i uppdrag att i samarbete med landstingen skyndsamt undersöka möjligheterna för en antagning till arbetsterapeututbildningen i enlighet med vad som föreslås i motionen,

1975: 1869 av herr Bohman m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen

1. godkänner i motionen förordade riktlinjer för reformering av högskoleutbildningen m.m., nämligen

a. att dokumenterade kunskaper i engelska och svenska motsvarande gymnasieskolans tvååriga linje som krav för allmän behörighet till utbildningslinje skall gälla för alla kategorier av sökande,

b. att de särskilda behörighetskraven för tillträde till utbildningslinjer, som motsvarar nuvarande högskolor och universitet, bör skärpas på sätt som närmare angivits i motionen,

c. att kraven på dokumenterad särskild behörighet skall gälla lika för alla kategorier av sökande,

d. att den högre utbildningen inte skall vara totalspärрад och att intagningsbegränsningar tills vidare icke skall gälla för annat än särskilt kostnadskrävande utbildning och sådan utbildning som avser klart avgränsat arbetsområde,

e. att någon ytterligare minskning av antalet sökande till de mer teoretiskt inriktade tre- och fyraåriga gymnasielinjerna icke bör eftersträvas utan motverkas,

f. att betyg i ämnen som lästs in för behörighetskomplettering skall medräknas vid antagningsmeritering,

g. att de riktlinjer för meritering genom arbetslivserfarenhet som föreslagits av kompetenskommittén bör godkännas,

h. att — med undantag för försöksverksamheten med yrkesteknisk högskola — för närvarande ingen omfattande utbyggnad bör ske på nya högskoleorter,

i. att rätten till individuell utbildningslinje måste garanteras,

j. att de utbildningslinjer som i dag tillämpar ett mer fingeraderat betygssystem än den gängse trestegsskalan tills vidare skall kunna fortsätta med det,

k. att nuvarande examensbeteckningar skall bibehållas,

l. att högskolan bör organiseras i fler fristående högskoleenheter än vad som antyds i propositionen,

m. att förslaget om regionstyrelser bör avvisas och att i stället regionala samråds- och planeringsorgan bör inrättas,

n. att det regionala organet skall ha lika representation för allmänna intressen och för de inom högskolan verksamma samt ha en av regeringen utsedd ordförande,

o. att enhetsstyrelser och linjenämnder skall ha en i motionen närmare angiven sammansättning,

p. att organisationskommittéerna måste ges en bred representation för de inom högskolan verksamma,

q. att organisationskommittéernas förslag i avsevärt större utsträckning än vad utbildningsministern planerat bör underställas riksdagens prövning,

2. hos regeringen anhåller att en utredning tillsätts för att förbereda

en reform av systemet för behörighetsprövning och urval, i syfte att göra detta enhetligt för alla kategorier av sökande, i enlighet med de riktlinjer som angivits i motionen,

1975: 1870 av fru Fränkel (fp) och fröken Hörlén (fp) vari hemställs att riksdagen beslutar att också vidareutbildningen av sjuksköterskor skall ingå i ett centralt antagningssystem,

1975: 1871 av herr Gustafsson i Byske m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen

1. beslutar att yrkestekniska högskoleutbildningen i Skellefteå igångsätts 1976,

2. beslutar att träteknisk utbildning i Skellefteå startas fr. o. m. samma år,

3. hos regeringen begär att förslag om genomförande av planerna på avslutande civilingenjörsutbildning i Skellefteå snarast föreläggs riksdagen,

4. i samband härmed uttalar att den högre tekniska utbildningen i Skellefteå skall organiseras så att den blir kvalitativt likvärdig med motsvarande utbildning på andra håll i landet och att för ernående av denna målsättning erforderliga forsknings- och utvecklingsresurser skall anvisas,

1975: 1872 av herr Helén m. fl. (fp) vari hemställs att riksdagen

1. avslår propositionen 1975: 9 i vad avser förslagen om generell antagningsbegränsning och regionstyrelser,

2. uttalar att planeringen av utbildningskapaciteten på utbildningslinjer fram till 1981/82 bör utgå från en tillströmning av mellan 33 000 och 42 000 studerande 1977/78 och en årlig ökning om 2 procent för tiden därefter,

3. begär förslag om

a. kompletterande dimensioneringsbeslut inklusive antal studerande på spärrade utbildningsvägar,

b. förstärkt yrkes- och studievägledning i gymnasieskolan och högskolan,

c. generell anmälningsförfarande vid icke spärrad utbildning,

4. uttalar att

a. permanenta resurser för universitetsutbildning även i fortsättningen bör koncentreras till nuvarande universitets- och filialorter,

b. utbyggnaden av högskoleutbildningen från lokaliseringssynpunkt skall planeras så att verksamheten på filialorterna och vid universiteten i Umeå och Linköping ges tillfredsställande bredd och stadga innan en utbyggnad av nämnvärd omfattning kan ske på andra orter,

c. i den mån tillströmningen till högre utbildning och hänsynen till filialerna medger det utbyggnad av kortare yrkesinriktad högskole-

utbildning bör ske i Jönköping, Sundsvall-Härnösand, Falun-Borlänge och Kalmar,

d. eventuella ytterligare utbyggnadsorter inte bör utpekas för närvarande,

e. eventuell nyttillkommande högskoleutbildning utanför universitets- och filialorterna bör förläggas till sådana orter som redan i dag har permanenta resurser för högskoleutbildning,

5. begär att organisationskommittén förelägger riksdagen förslag om ökade insatser inom ramen för decentraliserad universitetsutbildning och distansundervisning,

6. begär att regeringen lägger fram förslag om ett "eteruniversitet" enligt bl. a. de riktlinjer som anges i motionen,

7. i övrigt ger regeringen till känna vad som anförs i motionen om utbyggnaden av högskoleutbildning,

8. uttalar att de särskilda behörighetsreglerna skall utformas så att utgångsnivån för högskolestudier blir oförändrad,

9. beslutar att förkunskaper i svenska motsvarande tre årskurser i gymnasieskolan skall utgöra särskilt förkunskapskrav för samhällsvetenskapliga studier,

10. begär att fullständiga möjligheter till behörighetskomplettering skall finnas på minst varje gymnasieort,

11. beslutar att minst 25 procent av de antagna till spärrad utbildning inom kvotgrupperna 1 och 2 skall utgöras av sökande direkt från gymnasieskolan,

12. uttalar att s. k. dubbelspärrear inte bör användas inom högskolan,

13. begär förslag om övergångsbestämmelser för antagningsreglerna vid spärrad utbildning,

14. beslutar att

a. allmän utbildningslinje skall fastställas av riksdagen,

b. individuell utbildningslinje vid icke spärrad utbildning skall inrättas när den studerande ansöker om det,

15. begär att en översyn kommer till stånd av längre yrkesinriktade högskoleutbildningar i syfte att bredda utbildningen och anpassa den till ett system med återkommande utbildning,

16. begär att gällande föreskrifter om tjänstgöringsskyldigheten för olika kategorier av högskolelärare ses över,

17. beslutar att

a. innehavare av tjänst som universitetslektor (motsvarande) skall få fullgöra en viss del av sin tjänstgöring inom forskning och forskarutbildning,

b. i avvaktan på översyn av tjänsteorganisationen inom högskolan ordinarie tjänst som universitetslektor även i fortsättningen skall tillsättas av regeringen,

c. vetenskaplig och pedagogisk skicklighet skall tillmätas lika värde vid tillsättning av tjänst som universitetslektor (motsvarande),

18. begär att regeringen i nästa års budgetproposition lägger fram förslag om ökade anslag till internationell kontaktverksamhet för universitet och högskolor,

19. beslutar att indelningen i högskoleenheter på nuvarande universitetssorter och sammansättningen av styrelserna för de lokala högskoleenheterna skall fastställas av riksdagen,

20. beslutar att företrädare för s. k. allmänintressen i enhetsstyrelserna och i regionstyrelserna, därest riksdagen bifaller propositionen i denna del, skall utses av landstingen (motsvarande) i enlighet med vad som anförts i motionen,

21. begär att nytt förslag till anslagssystem läggs fram för riksdagen,

22. beslutar att en redogörelse för förslagen från organisationskommittéerna och regeringens ställningstaganden till dem skall föreläggas riksdagen,

23. beslutar att företrädare för studerande- och personalorganisationerna skall ingå i organisationskommittéerna,

24. begär att en studiegrupp av parlamentariker, fristående forskare och personer verksamma inom skolan tillsätts för att granska hur förutsättningarna för verksamheten i grundskolan och gymnasieskolan påverkas av en utveckling mot återkommande utbildning,

1975: 1873 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställs att riksdagen

1. beslutar att regeringens proposition 1975: 9 avvisas,

2. antar ett principuttalande om en reformering av högskolan enligt i motionen angivna riktlinjer, innebärande bl. a.:

a. att kollektivitet och solidaritet ersätter konkurrens, egoism och privatisering som utbildningens arbetsform och syftning,

b. att en fullständig demokratisering inom högskolesektorn genomförs, varvid de yttre riktlinjerna utformas av ansvariga, folkvalda organ och alla kategorier arbetande inom högskolan på lika villkor deltar i självstyrelsen,

c. att den sociala snedrekryteringen bekämpas bl. a. genom integrering av arbete och studier, genom urvalsinstrument som inte prioriterar traditionella teoretiska meriter, genom att högskolan görs geografiskt tillgänglig och genom allmän studielön,

d. att värdenormer som betonar skapande förmåga, personlighetens mognad och kritiskt tänkande görs till måttstockar för studiernas resultat,

e. att den borgerliga ideologins styrande och härskande roll i utbildningsväsendet bekämpas,

1975: 1874 av fru Jacobsson (m) vari hemställs att riksdagen uttalar

1. att för tillträde till utbildning som laboratorieassistent skall fordras

minst betyget 3 i vartdera av ämnena matematik och naturkunskap på social linje,

2. att behovet av vidareutbildning för laboratorieassistenter omedelbart bör tillgodoses,

1975: 1875 av fru Kristensson (m) vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande beslut om en förbättrad sjukgymnastutbildning,

1975: 1876 av herr Larsson i Staffanstorp m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen beslutar

1. att godkänna de riktlinjer för urvalssystemet som angivits i motionen samt hos regeringen begära att redovisning sker av urvalssystemets effekter i skilda avseenden,

2. att avvisa förslaget om generell antagningsbegränsning inom högskolan,

3. att antagning, dvs. behörighetskontroll, till icke antagningsbegränsad utbildning tills vidare sker lokalt,

4. att hos regeringen begära att förutsättningarna för lokalisering av den centrala antagningsenheten till Sundsvall prövas,

5. att organisationskommittéerna ges i uppdrag att utreda formerna för arbetslivets representation i linjenämnderna i enlighet med vad som anförts i motionen,

6. att företrädarna för allmänintresset i enhetsstyrelserna utses av landsting och värdkommun,

7. att företrädarna för allmänintresset i regionstyrelsen utses av landsting eller kommun utanför landsting med undantag för ordföranden som utses av regeringen,

8. att hos regeringen begära att forskarutbildningsutredningen ges i uppdrag att i sin helhet utreda formerna för forskningsanknytning av all grundläggande utbildning i enlighet med vad som anförts i motionen,

9. att hos regeringen begära att en särskild arbetsgrupp tillkallas för översyn av kompetensfördelningen mellan universitets- och högskoleverket (UHÄ) och regionstyrelserna i syfte att nå en ytterligare decentralisering,

10. att hos regeringen begära att organisationskommittéerna ges en allsidig och representativ sammansättning såsom angivits i motionen,

11. att hos regeringen begära att riksdagen i ett sammanhang bereds tillfälle att ta ställning till högskolelagen och viktigare organisatoriska frågor,

1975: 1877 av herr Lindahl i Hamburgsund (fp) vari hemställs att riksdagen med ändring av propositionen 1975: 9 beslutar att som särskilt förkunskapskrav för samhällsvetenskapliga studier samt för juridiska

studier och studier vid socialhögskola skall gälla tre årskurser samhällskunskap,

1975: 1878 av herr Nygren (s) vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna sitt principiella stöd för en utbyggnad av utbildningsutbudet i Umeå i enlighet med motionens intentioner,

1975: 1879 av fru Sundberg (m) och herr Wachtmeister i Staffanstorp (m) vari hemställs att riksdagen uttalar att kliniska lärare, vilka har med universitetslektorer jämförbar ställning, blir ledamöter i fakultets-/sektionskollegiet vid medicinsk fakultet samt jämställs med universitetslektorer när det gäller ledamotskap i fakultets-/sektionsnämnd,

1975: 1880 av herrar Ullsten (fp) och Josefson (c) vari hemställs att riksdagen beslutar att journalisthögskolorna tills vidare skall vara särskilda högskoleenheter med i huvudsak nuvarande organisation.

Utskottet

En reformering av högskoleutbildningen som bl. a. syftar till att fullfölja grundskole- och gymnasieskolereformerna genom att göra den högre utbildningen tillgänglig för nya grupper föreslås i den nu ifrågasvarande propositionen 1975: 9. Med anledning av denna har väckts 26 motioner, vilka innehåller drygt 100 yrkanden. I detta betänkande behandlar utskottet också 36 under den allmänna motionstiden framställda yrkanden beträffande högskoleutbildning m. m.

De riktlinjer för reformen som förordas i propositionen utgår i första hand dels från betänkanden som avgivits av 1968 års utbildningsutredning (U 68) och då främst U 68:s huvudbetänkande (SOU 1973: 2) Högskolan samt specialbetänkandena (SOU 1973: 12) Försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning och (SOU 1973: 47) Högskolornas förvaltning, dels från promemorian (Ds U 1974: 6) Högskolereform vilken avgavs i september 1974 av sakkunniga — U 68-beredningen — som varit tillkallade för att medverka i beredningen av de förslag som förts fram i U 68:s huvudbetänkande samt därmed sammanhängande frågor, dels från kompetenskommitténs (KK) betänkande (SOU 1974: 71) Om behörighet och antagning till högskolan. Vidare läggs i propositionen fram förslag grundade på dels ett till universitetskanslersämbetet (UKÄ) av organisationskommittén för högre teknisk utbildning och forskning i övre Norrland (NoTH) överlämnat betänkande Högre utbildning och forskning i övre Norrland. Träteknisk utbildning och yrkesteknisk högskoleutbildning i övre Norrland, dels ett av skolöverstyrelsen (SÖ) avgivet förslag om studielämplighetsprov, dels ett av utredningen om professorstillsättning avgivet betänkande (SOU 1973: 54) Professorstillsättning, dels en av UKÄ avlämnad promemoria om be-

fordringsgrunder för tjänst som universitetslektor, dels en av statskontoret framlagd rapport De vetenskapliga biblioteken — organisation och administration.

Utskottet följer i fortsättningen i huvudsak den disposition som återfinns i departementschefens anförande (s. 402—583). De avsteg som gjorts från denna disposition är främst motiverade av motionsyrkandena.

Allmänna överväganden

Propositionen (s. 402—408). Huvuduppgifterna för den närmaste periodens reformarbete i fråga om den högre utbildningen har av departementschefen sammanfattningsvis redovisats på följande sätt:

att ytterligare öka utbildningens tillgänglighet, särskilt för andra studerandegrupper än de traditionella, och därmed främja den sociala utjämningen,

att bredda och differentiera det samlade utbildningsutbudet, särskilt med hänsyn till anknytningen till arbetsmarknaden och förnyelsen av arbetslivet,

att demokratisera utbildningens organisation och anpassa dess verksamhetsformer till en mer allsidig rekrytering av studerande.

Ett genomgående drag i detta reformarbete bör enligt propositionen vara att underlätta för den enskilde att planera sin utbildning så att studier varvas med verksamhet i arbetslivet, dvs. att på olika sätt främja principen återkommande utbildning.

Utskottet. De med anledning av propositionen väckta partimotionerna, nämligen 1975: 1869 (m), 1975: 1872 (fp), 1975: 1873 (vpk) och 1975: 1876 (c) ansluter sig alla till propositionen såvitt gäller behovet av en reformering av den högre utbildningen. I den sistnämnda motionen framhålls det sålunda som naturligt att det reformarbete som genomförts på lägre nivåer inom utbildningssystemet följs upp med en reformering av utbildningen också på högskolenivå. Enligt motionen 1975: 1869 har förutsättningarna för en reform av högskoleutbildningens dimensionering, lokalisering och institutionella organisation i hög grad förändrats sedan de ställningstaganden gjordes på vilka propositionen bygger. Även om ytterligare överväganden därför är nödvändiga på väsentliga punkter, anser motionärerna att riksdagen nu bör fatta beslut om en reformering av högskoleutbildningen. I motionen 1975: 1872 redovisas fyra huvudskäl som gör en reform av den högre utbildningen både nödvändig och angelägen. Motionärerna framhåller att det gäller bl. a. att följa upp och låta de strävanden som ligger bakom 1960-talets stora förändringar på skolans område — bättre utbildningsmöjligheter för alla, jämställdhet mellan olika utbildningsvägar, vidgad social rekry-

tering till olika typer av utbildning m. m. — komma till uttryck inom den högre utbildningen. Också den ökade tillströmningen till högre utbildning — totalt sett under en tioårsperiod — och en mer heterogen sammansättning av de studerande med avseende på ålder, bakgrund, studiemål och förkunskaper gör ett brett reformarbete angeläget. Ett tredje skäl för en högskolereform är enligt denna motion att det är nödvändigt att bryta den sociala snedrekryteringen till högre utbildning. Att anpassa utbildningsväsendet till en växling mellan studier och arbete framhålls i motionen 1975: 1872 som ett fjärde viktigt skäl för en högskolereform. Även i motionen 1975: 1873 framförs uppfattningen att en reformering av högskoleutbildningen är angelägen. Enligt dessa motionärers mening är emellertid propositionens förslag till ny högskola klart otillräckligt och står dessutom i väsentliga avseenden i direkt motsättning till av vänsterpartiet kommunisterna hävdade huvudsyften med en reform av den högre utbildningen. Med hänvisning härtill yrkas i motionen 1975: 1873 avslag på propositionen.

Utskottet är för sin del överens med dem som hävdar att de senaste årtiondenas reformer i fråga om förskola, grundskola, gymnasieskola och vuxenutbildning nu bör fullföljas genom att riksdagen fattar beslut om reformering av högskoleutbildningen. Som en konsekvens härav avstyrker utskottet motionen 1975: 1873.

Ett nytt högskolebegrepp

Propositionen (s. 408—413). Termen *högskoleutbildning* bör användas som sammanfattande beteckning för utbildning som hittills brukat betecknas som eftergymnasial. Utbildningen kan vara anordnad permanent eller tillfälligt. Då det särskilt behöver markeras att *forskarutbildning* och annan utbildning på motsvarande nivå inte innefattas bör termen *grundläggande högskoleutbildning* användas. Vidare bör *högskola* enligt propositionen formellt vara en samlande benämning för högskoleutbildningen och den därtill knutna forskningen. Med *högskoleort* avses ort på vilken högskoleutbildning permanent är anordnad.

Den nya högskolan kommer att omfatta betydligt fler utbildningsvägar och kurser än nuvarande universitet och högskolor. Som grundläggande högskoleutbildning bör enligt propositionen räknas utbildning som bygger på gymnasieskolan men också utbildning som från den studerandes eller arbetsmarknadens synpunkt är alternativ till sådan utbildning, även om den för närvarande formellt bygger enbart på grundskolan. Exempel på utbildning av det sistnämnda slaget är sjuksköterske- och förskolläraryrkesutbildningarna. Ett exempel på nya utbildningar på högskolenivå är den föreslagna yrkestekniska högskoleutbildningen.

Gränsdragningen mellan gymnasieskola och högskola kan inte göras

en gång för alla utan måste fortlöpande omprövas. Av statliga och kommunala utbildningar eller enheter som finns i dag bör högskolan inledningsvis omfatta i huvudsak dessa: utbildningen vid universiteten och högskolorna inom UKÄ:s ansvarsområde, jordbrukets högskolor, socialhögskolorna, journalisthögskolorna, gymnastik- och idrottshögskolorna, lärarhögskolorna och övriga lärarutbildningsanstalter inom SÖ:s ansvarsområde, musikhögskolorna, konsthögskolan, konstfackskolan (delvis), dramatiska institutet, statens scenskolor, statens musikdramatiska skola och statens dansskola, viss sjöbefälsutbildning, hälsovårdsinspektörsutbildningen och kombinationsutbildningarna, vidare utbildningarna till drifttekniker, laboratorieassistent, systemman, programmerare, arbetsterapeut, hörselvårdsassistent, medicinsk assistent, sjukgymnast, sjuksköterska, tandhygienist, ålderdomshemsföreståndare, socialpedagog och fritidspedagog samt utbildningen vid Valands konstscola och Örebro musikpedagogiska institut. Som högskoleutbildning bör också betraktas viss med dessa utbildningar jämförbar enskild utbildning med statsbidrag.

I propositionen uttalas att det bör ankomma på regeringen att besluta vilken utbildning som skall föras till högskolan.

Utskottet anser det angeläget att högskolebegreppet vidgas i enlighet med propositionens förslag och ansluter sig till förslaget att den eftergymnasiala utbildningen — innefattande även forskarutbildningen — skall benämnas högskoleutbildning. Utskottet utgår emellertid från, liksom för övrigt U 68-beredningen, att det inte kommer att finnas några hinder för att i praktiken använda termen universitetsutbildning för sådan högskoleutbildning som traditionellt meddelas vid universitet.

Utskottets ställningstagande innebär att det delar departementschefens uppfattning att utbildningarna på kulturområdet inte bör lämnas utanför högskolereformen. Enligt utskottets mening vore detta olyckligt i ett skede då det gäller att i ökad utsträckning se och behandla olika slag av högre utbildning tillsammans, att inom ramen för de totalt tillgängliga resurserna göra avvägningar mellan olika sektorer och slag av utbildningar samt att skapa en organisation som främjar ett samspel mellan utbildningsenheter och omgivande samhälle. Utskottet finner det samtidigt angeläget att stryka under departementschefens uttalande att ett inordnande av olika utbildningar inom ett vidgat högskolebegrepp ingalunda utesluter att man vid utformningen av organisationen tar hänsyn till varierande förutsättningar för olika utbildningar och enheter. Utskottet återkommer till hithörande frågor och inskränker sig nu till att erinra om de särskilda uttalanden beträffande behörighetsbestämmelser som i propositionen gjorts i fråga om utbildningar inom kulturområdet och om att frågan hur långt det är möjligt och lämpligt

att anpassa studieorganisationen på kulturområdet till en mer enhetlig studieordning inom högskolan som helhet skall studeras före beslut i ärendet.

Utskottet erinrar om att jordbrukets högskolor innefattas i högskolebegreppet oaktat att dessa högskolor har en särskild ställning och i vissa avseenden speciell organisation.

Slutligen bör här påpekas att utskottet under avsnittet Institutionell organisation m. m. kommer att behandla ett motionsyrkande avseende journalisthögskolorna.

Högskoleutbildningens uppgifter m. m.

Propositionen (s. 418—431). I fråga om högskoleutbildningens mål framhålls i propositionen att de allmänna mål som står i centrum för utbildningen i skolan bör gälla även för högskolan. Det innebär att t.ex. personlighetsutveckling, välfärdsutveckling, demokrati, internationalisering och social förändring bör främjas också vid utformningen av högskoleutbildningen.

Av den som utövar ett yrke bör krävas förmåga att se yrkesinsatserna i ett vidare sammanhang, att kritiskt bedöma företeelser som möter i arbetslivet och att medverka till utveckling och förnyelse av yrkesverksamheten. På högskolenivå kan man ställa särskilda krav på att de studerandes förmåga i dessa avseenden skall utvecklas.

All högskoleutbildning skall bedrivas på vetenskaplig grund och ge kritisk skolning. En viktig uppgift för utbildningen är att ge kunskaper och färdigheter som grund för yrkesverksamhet inom något — ofta brett — område av arbetslivet. Utbildningar som i dag är snävt specialiserade och ensidigt arbetsmarknadsanpassade bör breddas. Utbildningar som för närvarande saknar yrkesförberedande inslag bör få anknytning till arbetslivet. Problemorientering bör eftersträvas när det gäller högskoleutbildningens innehåll och verksamhetsformer.

Departementschefen ansluter sig till bl. a. UKÄ:s och U 68-beredningens bedömning att ett samspel mellan grundläggande utbildning och forskning/forskarutbildning bör komma till stånd över hela fältet av högskoleutbildning. Det är enligt propositionen varken praktiskt möjligt eller principiellt önskvärt att dra en skarp gräns mellan direkt forskningsanknuten och annan högskoleutbildning. Anknytningen till forskning är en av de faktorer som bör känneteckna all högskoleutbildning.

Viktiga uppgifter i den fortsatta utvecklingen av högskolan är att vidga rekryteringen till forskarutbildning från olika slag av grundläggande utbildning och att bredda forskningen och forskarutbildningen så att den kommer att anknyta till olika grundutbildningars problem-

områden. Målet bör vara att få till stånd en överföring av idéer och rön mellan forskning/forskarutbildning och olika slag av grundläggande utbildning, även mera yrkesinriktad utbildning som i dag saknar direkt samband med forskning, och att på så sätt berika både utbildningen och forskningen.

Det är praktiskt omöjligt att alltid meddela grundläggande utbildning och forskning/forskarutbildning vid en och samma institution. Däremot bör på olika sätt kontakter mellan enheter med och enheter utan forskningsorganisation underlättas. Särskilda medel och åtgärder bör göra det möjligt att förlägga forskningsprojekt också till enheter av det sistnämnda slaget. Universitetslektorer och motsvarande lärare — till dessa lärargrupper hör de lärare som för närvarande bär huvudansvaret för högskoleutbildningen utanför universitetsorterna — bör få bättre möjligheter att medverka i forskning och forskarutbildning.

Frågan om att bygga upp en tvärvetenskapligt orienterad forskningsorganisation inom den filosofiska fakultetens område i Linköping skall utredas närmare.

Som grund för dels planering och resursfördelning, dels arbetet med att utveckla utbildningslinjernas innehåll och organisation bör högskoleutbildningen delas in i fem yrkesutbildningssektorer, nämligen för:

- teknisk yrkesutbildning,
- administrativ, ekonomisk och social yrkesutbildning,
- värdeyrkesutbildning,
- utbildning för undervisningsyrken samt
- utbildning för kultur- och informationsyrken.

Utskottet. De utbildningar som skall föras till högskolan är av mycket olika karaktär. Skillnaderna gäller bl. a. graden och arten av yrkesförberedelse och av anknytning till forskning samt utbildningens verksamhetsformer. Utskottet delar departementschefens uppfattning att det finns skäl att utjämna dagens olikheter. En vidgning av samspelet mellan grundläggande högskoleutbildning och forskning/forskarutbildning till även de delar av högskolan som för närvarande saknar sådant direkt samband mellan de båda verksamhetsgrenarna bör sålunda komma till stånd. Samtidigt måste strykas under att enhetlighet icke får vara något självändamål. Sålunda måste även i framtiden uppgiften att ge yrkesförberedelse ha olika innebörd inom olika delar av högskoleutbildningen.

Utskottet ansluter sig till uppfattningen att högskolan inom ramen för de totalt tillgängliga resurserna skall syfta till att tillgodose såväl samhällets behov av utbildad arbetskraft som individernas behov av utbildning. Som U 68-beredningen påpekat blir, när det gäller enstaka kurser, gränsen flytande mellan utbildning som motiveras av behov i yrkesverk-

samhet och utbildning som mera allmänt motiveras av kunskapsbehov och intresse hos individen. Det är därför angeläget slå fast att högskolans uppgift inte skall begränsas till utbildning med rena yrkesmotiv. Att inom ramen för tillgängliga resurser tillgodose skiftande individuella önskemål blir en väsentlig uppgift även för den framtida högskolan.

Utskottet har sålunda inte funnit anledning till erinran mot de av departementschefen uppställda generella målen för högskoleutbildningen.

Vad därefter gäller forskningen och den grundläggande utbildningens forskningsanknytning vill utskottet först erinra om att i dag endast sju av de omkring 30 orter där — i vissa fall sedan länge — permanent grundläggande högskoleutbildning bedrivs har forsknings- och forskarutbildningsorganisation. På ytterligare tre orter, universitetsfilialorterna, har viss utbildning ett formellt samband med sådan organisation.

En vidgad rekrytering till forskarutbildning, en breddad inriktning av forskningen och forskarutbildningen och ett därpå grundat växelspel av idéer och rön mellan forskning/forskarutbildning och olika slag av grundläggande utbildning är, anför departementschefen, väsentliga inslag i den fortsatta utvecklingen av högskolan. Utskottet är ense med departementschefen härom och ansluter sig till uttalandet att ett samspel mellan grundläggande utbildning och forskning/forskarutbildning bör komma till stånd över hela fältet av högskoleutbildning.

Samtidigt bör slås fast att en utgångspunkt för reformeringen av högskoleutbildningen skall vara att fasta forsknings- och forskarutbildningsresurser inom högskolan alltså i huvudsak skall vara koncentrerade till de sju orter som för närvarande har sådana resurser, dvs. Uppsala, Lund/Malmö, Göteborg, Stockholm, Umeå, Linköping och Luleå.

U 68-beredningen har föreslagit vissa särskilda anordningar för att på regional grund utveckla kontakter och samverkan mellan enheter med och enheter utan fast forskningsorganisation. Beredningen förordar sålunda liksom U 68 att universitetslektorer och innehavare av andra lärartjänster för vilka motsvarande kompetenskrav gäller, dvs. sådana lärare som för närvarande bär huvudansvaret för högskoleutbildning på orter utanför universitetsorterna, skall få möjlighet att fullgöra tjänstgöring i forskning och förbättrade möjligheter att tjänstgöra i forskarutbildning. Detta bör enligt beredningen förverkligas bl. a. genom att lärare vid enheter utan fast forskningsorganisation får möjlighet att tjänstgöra vid enheter med sådan organisation. Beredningen föreslår vidare att särskilda medel skall anvisas fakultetsvis för att tas i anspråk för kostnader i samband med att forskningsprojekt, som inte kräver särskilda investeringar i tung utrustning m. m., förläggs till högskoleorter utan fast forskningsorganisation. Härvid bör enligt beredningen projekt med anknytning till den regionala utvecklingen eller till befint-

liga forskningsresurser utanför högskoleorganisationen uppmärksammas särskilt. Av betydelse i sammanhanget är också att U 68-beredningen ansluter sig till U 68:s förslag att samtliga universitetslektorer och innehavare av motsvarande tjänster — alltså även de som är knutna till enheter utanför universitetssorterna — skall tillhöra närmast berörd fakultet. Detta ger en administrativ utgångspunkt för deras anknytning till forsknings- och forskarutbildningsverksamheten.

Departementschefen förordar att ett system för forskningsanknytning på regional bas förverkligas enligt de av U 68-beredningen skisserade principerna.

I motionen 1975: 1876 framhålls att U 68-beredningens förslag på en rad punkter innebär viktiga principiella ställningstaganden för en bättre forskningsanknytning än U 68:s förslag. Motionärerna anser — yrkandet 8 — att forskarutbildningsutredningen bör få i uppdrag att i sin helhet utreda formerna för forskningsanknytning av all grundläggande utbildning i enlighet med vad som anförts i motionen, dvs. bl. a. möjligheten att för olika lärargrupper organisera tjänstgöringen så att de får bättre forskningsmöjligheter.

En välutvecklad forskningsorganisation är inte tillräcklig för ett aktivt samband mellan forskning och utbildning, framhålls i motionen 1975: 1872. Motionärerna påpekar att det också måste finnas organisatoriska förutsättningar för ett växelspel mellan forskning och utbildning. De som svarar för undervisningen måste ha möjlighet att upprätthålla och fördjupa forskningskontakter. Enligt motionärernas mening förutsätter detta en reform av nuvarande tjänsteorganisation, så att uppdelningen i undervisnings- och forskningstjänster försvinner. I motionen 1975: 1872 yrkas att riksdagen skall begära att gällande föreskrifter om tjänstgöringsskyldigheten för olika kategorier av högskolelärare ses över (yrkandet 16).

I fråga om innehavare av tjänst som universitetslektor och motsvarande tjänster anser samma motionärer att riksdagen nu bör besluta att de skall få fullgöra en viss del av sin tjänstgöring inom forskning och forskarutbildning (yrkandet 17 a). Ett därmed överensstämmande yrkande har förts fram i motionen 1975: 1858 (yrkandet 2).

I detta sammanhang har utskottet vidare funnit sig böra ta ställning till ett under den allmänna motionstiden i motionen 1975: 158 framställt yrkande beträffande tillkallande av en parlamentariskt sammansatt utredning med uppgift att pröva med universitetsforskningen sammanhängande frågor. Motionärerna påpekar att forskarutbildningsutredningen inte har fått till uppgift att behandla universitetsforskningens arbetsförhållanden och dimensionering i dess helhet samt att forskningen inom universitetssektorn i hög grad berörs av den organisation av högskoleutbildningen som kommer att gälla sedan statsmakterna tagit ställning till U 68:s förslag.

Med anledning av yrkandet 16 i motionen 1975: 1872 och yrkandet 8 i motionen 1975: 1876 vill utskottet först erinra om att det nyss anslutit sig till departementschefens uttalande att ett samspel mellan grundläggande utbildning och forskning/forskarutbildning bör komma till stånd över hela fältet av högskoleutbildning. För att ett sådant samspel skall utvecklas och få önskad omfattning bör de organisatoriska förutsättningarna klarläggas och förslag till erforderliga förbättringar läggas fram. Syftet med översynsarbetet bör vara att skapa goda förutsättningar för all grundläggande högskoleutbildnings forskningsanknytning. Ett viktigt led i utredningsarbetet blir att se över tjänsteorganisationen med utgångspunkt i att så långt möjligt alla lärare i grundutbildningen skall ha anknytning till forskning.

Huruvida översynen skall anförtrös forskarutbildningsutredningen eller ske i annan ordning ankommer det på regeringen att besluta om. Utskottet anser det självklart att parlamentariker bör delta i arbetet.

Utskottet föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet med anledning av motionerna 1975: 1872 yrkandet 16 och 1975: 1876 yrkandet 8 anført beträffande översyn av de organisatoriska förutsättningarna för samspel mellan grundutbildning och forskning/forskarutbildning.

Universitetslektorstjänsterna är enligt av statsmakterna fattade beslut nu företrädesvis avsedda för grundläggande utbildning. Utskottet anser att det föreslagna översynsarbetet inte bör föregripas och att riksdagen därför bör avslå yrkandet 2 i motionen 1975: 1858 och yrkandet 17 a i motionen 1975: 1872. Utskottet föreslår att riksdagen nu ansluter sig till regeringens förslag att universitetslektorer och innehavare av andra lärartjänster för vilka motsvarande kompetenskrav gäller inom ramen för tillgängliga resurser skall kunna få tillfälle att deltaga i forskning/forskarutbildning.

Yrkandet i motionen 1975: 158 om en parlamentariskt sammansatt utredning beträffande universitetsforskningen i dess helhet avstyrker utskottet.

Utskottet tillstyrker förslaget om indelning av högskoleutbildningen i de i propositionen angivna fem yrkesutbildningssektorerna. Även om avsikten inte är att ställning nu skall tas till de fem sektorernas närmare omfattning vill utskottet framhålla att det ansluter sig till departementschefens synpunkter i fråga om vissa justeringar i förhållande till U 68:s förslag. Utskottet delar sålunda uppfattningen att sociala linjen och förvaltningslinjen vid socialhögskola bör hänföras till en och samma sektor.

Antalet studerande i högskoleutbildning m. m. — antagningsbegränsning — antagningens organisation

Propositionen (s. 458—468, 470—471, 480—486). I propositionen läggs fram förslag om ett system för *totaldimensionering* av den grundläggande högskoleutbildningen.

Såväl arbetslivets behov av utbildad arbetskraft som de enskildas behov av utbildning bör vara vägledande för planeringen av högskoleutbildningen. De resurser samhället kan ställa till förfogande måste ytterst vara bestämmande för hur många studerande som kan beredas plats. En fastare planering av antalet studerande inom hela högskolan — dvs. även inom de delar som för närvarande har fritt tillträde — är enligt departementschefens mening nödvändig för att säkra en balanserad utveckling utan drastiska svängningar i studerandantalet och för att få en fördelning av de samlade resurserna som så långt möjligt tillgodoser de enskildas och arbetslivets behov.

I fråga om utbildningslinjer föreslås i propositionen en planeringsmodell med en nedre och en övre gräns mellan vilka för varje läsår en antagningskapacitet fastställs. Den nedre planeringsgränsen skall bestämmas främst utifrån en bedömning av behovet av högskoleutbildad arbetskraft. Den övre planeringsgränsen skall bestämmas utifrån vilka resurser som kan ställas till förfogande för att möta en större efterfrågan på högskoleutbildning. Gränstalen bör ökas med två procent årligen under en femårsperiod.

Departementschefen föreslår att den nedre planeringsgränsen läggs vid 33 000 platser läsåret 1977/78 och den övre vid 38 000 platser. För att underlätta övergången till de nya planeringsmetoderna bör enligt departementschefens förslag den totala antagningskapaciteten för utbildningslinjer läsåret 1977/78 fastställas med utgångspunkt i den kända volymen av motsvarande utbildning läsåret 1976/77 och med beaktande av då aktuella tendenser i efterfrågan. Mot bakgrund av i dag tillgängligt material gör departementschefen bedömningen att planeringsarbetet tills vidare bör kunna utgå från en nivå av omkring 35 000 nybörjarplatser i utbildningslinjer.

Kapaciteten för motsvarigheten till framtida enstaka kurser beräknas i propositionen för närvarande uppgå till 10 000—15 000 helårsplatser. Avsikten är att enstaka kurser skall ges hög prioritet i den fortsatta utbyggnaden av högskolan. Vad beträffar läsåret 1977/78 skall den ansluta till kapaciteten för läsåret 1976/77 och då aktuella tendenser i efterfrågan.

Som ett av hjälpmedlen för att förverkliga en planering efter de angivna riktlinjerna bör användas en *generell antagningsbegränsning*. En förutsättning härför är enligt propositionen att urvalsreglerna säkrar en allsidig sammansättning av studerandegruppen.

En annan förutsättning är att antagningsbegränsningen inom de nuvarande filosofiska fakulteternas område utformas med hänsyn till att utbildningslinjerna här har en mindre fast uppbyggnad och större inslag av valfrihet för den studerande.

En central antagning av det slag som för närvarande finns inom UKÄ-området erbjuder enligt propositionen betydande fördelar med avseende på behörighetskontroll och rangordning av sökande enligt riksgiltiga kriterier. Den underlättar också i hög grad den enskildes kommunikationer med högskoleorganisationen och garanterar ett samband mellan olika läroanstalter. En central antagnings fördelar bör enligt departementschefen så långt möjligt tas till vara även i fråga om utbildningslinjerna inom de nuvarande filosofiska fakulteternas område. Det studieprogram, som antagningen skall avse när det gäller de nuvarande filosofiska fakulteterna, begränsas i propositionens förslag till en inledande del om högst två terminers studier. För den lokala och den övergripande utbildningsplaneringen och för målinriktningen i den enskildes studier är det enligt departementschefens mening nödvändigt att antagningen till allmän utbildningslinje inom det nu berörda området avser såväl yrkesutbildningssektor som inledande studieprogram. Viss del av antagningsarbetet i fråga om det inledande studieprogrammet bör göras lokalt. Enligt departementschefens mening bör antagningen till kurser efter det inledande studieprogrammet också göras lokalt.

Enligt propositionen bör central antagning i regel också tillämpas på sådan lokal utbildningslinje som inleds med ett studieprogram som motsvarar första studieåret på någon allmän utbildningslinje.

Antagningen till enstaka kurser bör vara lokal.

Utvidgningen av den datorbaserade centrala antagningen inom högskolan liksom sammanförandet av befintliga centrala antagningssystem kräver planerings- och utvecklingsarbete. Detta arbete skall anförtros åt en särskild arbetsgrupp som bör nära samverka med bl. a. berörda centrala myndigheter. Frågan om en utvidgning av den centrala antagningen till att omfatta ytterligare utbildningslinjer bör prövas i detta sammanhang. Departementschefen räknar med att antagningen till de utbildningar som inte omfattas av KK:s förslag tills vidare skall fortgå i nuvarande former.

Utskottet. I en del remissyttranden och i den allmänna debatten har U 68:s förslag om en fastare planering också inom de nuvarande fria fakulteternas område hävdats vara inaktuellt mot bakgrund av den för närvarande låga tillströmningen. Dimensioneringsfrågan måste emellertid enligt departementschefens mening ses i ett vidare och mer långsiktigt perspektiv än det som ges av det dagsaktuella läget. Som ett hjälpmedel för att förverkliga en fastare kvantitativ planering av högskoleutbildningen i dess helhet förordas i propositionen att generell antagningsbegränsning införs för all grundläggande högskoleutbildning.

Förslaget om generell antagningsbegränsning avvisas i motionerna 1975: 1869, 1975: 1872 och 1975: 1876.

I den sistnämnda motionen hävdas att det för närvarande finns små möjligheter att bedöma effekterna av en totaldimensionering avseende alla utbildningslinjer inom högskolan. Samma motionärer framhåller att en antagningsbegränsning i dagsläget, med en vikande studerandetillströmning till bl. a. de fria fakulteterna, knappast fyller någon praktisk funktion. Studerande som söker sig till i dag icke spärrad utbildning kommer under överskådlig tid att avvisas endast om behörighetskraven inte uppfylls. Motionärerna synes däremot inte ha något att erinra mot att befintliga spärrar bibehålls.

De dimensioneringstal som föreslås i propositionen bör enligt motionen 1975: 1869 endast ligga till grund för statsmakernas beslut i fråga om planering och resursfördelning i grova drag. Motionärerna framhåller att den faktiska dimensioneringen i stället måste ta stor hänsyn till de enskilda individernas egna utbildningsbehov och utbildningsändamål. Intagningsbegränsningar bör enligt deras mening tills vidare inte gälla för annat än särskilt kostnadskrävande utbildning och sådan utbildning som avser klart avgränsat arbetsområde.

I motionen 1975: 1872 hävdas dessutom att en generell antagningsbegränsning står i strid med strävandena att öppna och demokratisera högskolan. En öppen högskola bör, anser motionärerna, innebära att man ger den enskilde större valfrihet i utbildningsvalet vilket man inte gör med en totalspärr. I yrkandet 1 i motionen 1975: 1872 avstyrks därför förslaget om generell antagningsbegränsning.

Utskottet delar departementschefens bedömning att varken individernas efterfrågan eller arbetsmarknadens behov ensamt kan läggas till grund för högskoleutbildningens planering. Denna måste grundas på båda de nämnda faktorerna med de totalt tillgängliga resurserna för högskoleutbildning som ytterst bestämmande för utbildningskapacitetens omfattning och fördelning. När det gäller planering med anknytning till arbetsmarknadsbehov delar utskottet departementschefens bedömning av svårigheterna att göra behovsprognoser för även förhållandevis klart avgränsade yrkesområden. Utskottet erinrar här om sin diskussion i dessa frågor beträffande lärarutbildningen i betänkandet 1975: 10. Planeringen utifrån arbetsmarknadsbedömningar bör enligt utskottets mening så långt det är möjligt avse breda sektorer av yrkeslivet och inom de planeringsramar som kan fastläggas för sådana sektorer bör individernas efterfrågan tillmätas stor vikt. När det gäller fördelningen av de samlade resurserna för högskoleutbildning vill utskottet anföra följande.

Ett väsentligt inslag i högskolereformen är att ge förutsättningar för en utbyggnad av permanenta resurser för högskoleutbildning på ett antal orter utanför de nuvarande universitetsorterna liksom för en ökning av utbudet av mera tillfällig utbildning i form av enstaka kurser och

för en förläggning av sådana kurser inte bara till de nämnda utan även till andra orter. Bl. a. är avsikten att den nuvarande decentraliserade universitetsutbildningen, som anordnas i UKÄ:s regi, skall bli en del av det reguljära utbildningsutbudet inom högskolan och sålunda i regional och lokal regi samordnas med universitetens m. fl. utbud.

Det är vidare viktigt att säkra en utveckling av utbildningsutbudet också på de orter med ett mera omfattande utbildningsutbud inom de filosofiska fakulteternas område, vilka de senaste åren upplevt svårigheter till följd av den minskade studerandetillströmningen. Detta gäller Umeå och Linköping samt de tre universitetsfilialorterna. Som utskottet återkommer till i det följande bör förnyelsen av utbildningsutbudet på de äldre universitetsorterna ske inom ramen för ett studerandeantal som i stort inte överstiger det som U 68 räknade med.

Vad som nu anförts aktualiserar behovet av översiktlighet i planeringen när det gäller att fördela de totalt tillgängliga resurserna för högskoleutbildning mellan olika regioner, olika orter och läroanstalter och olika slag av utbildning. De negativa effekterna för den enskilda läroanstalten eller institutionen av kraftiga svängningar i studerandeantalet från år till år är påtagliga, inte minst med avseende på personalens anställningstrygghet. En ordning som medger sådana svängningar försvårar också den önskvärda utvecklingen av utbildningens innehåll och organisation genom att de kvantitativa problemen kommer att dominera i planeringen. Enligt utskottets mening är det nödvändigt att med hjälp av planeringsramar säkra en viss stabilitet i planeringen för olika orter och läroanstalter för högskoleutbildning och också ett effektivt utnyttjande av de totalt tillgängliga resurserna.

Utskottet utgår från att de totala planeringsramarna för högskoleutbildningen skall fastställas under största möjliga hänsyn till tendenser i individernas samlade efterfrågan på högskoleutbildning. Utskottet utgår vidare från att fördelning av medel på orter, läroanstalter och utbildningsområden för varje läsår skall göras under hänsyn till hur den aktuella efterfrågan fördelar sig på olika orter och på olika slag av utbildning. Under dessa förutsättningar anser sig utskottet kunna godta att de medel som för varje budgetår anvisas för grundläggande högskoleutbildning får karaktär av resursramar för de olika högskolemyndigheterna.

Av avgörande betydelse för utskottets ställningstagande härvidlag är de möjligheter som en sådan ordning ger att till de lokala högskolemyndigheterna föra över beslutanderätt i fråga om både utbildningens innehåll och organisation, fördelningen av utbildningsplatser mellan olika linjer, grupper av linjer eller slag av kurser och användningen av tillgängliga resurser. Inte minst viktigt för att tillgodose individernas efterfrågan på utbildningen är en ökad frihet att inom de givna totalramarna fördela resurserna på olika slag av utbildning. Antalet utbildnings-

platser för olika linjer eller grupper av linjer bör normalt endast i budgetpropositionen anges som en riktpunkt, på vilken den schablonmässiga medelsberäkningen grundas. Den enskilda läroanstalten bör ha betydande frihet att disponera resurserna och därmed fördela utbildningskapaciteten på ett sätt som överensstämmer med lokala förutsättningar och önskemål.

Med de ramar för kapaciteten i den grundläggande högskoleutbildningen som utskottet förordar finns det, som påpekats bl. a. i motionen 1975: 1876, anledning att anta att behöriga sökande till högskoleutbildning, som för närvarande har fritt tillträde, under överskådlig tid kommer att kunna beredas önskad utbildning enligt dessa principer. Det är emellertid — med de berättigade krav på planeringsförutsättningar som de olika läroanstalterna kan ställa — inte säkert att utbildningsönskemålen alltid kommer att kunna tillgodoses vid den läroanstalt eller på den ort som den studerande söker sig till i första hand. Det bör enligt utskottets mening ankomma på den enskilda läroanstalten att slutligt avgöra hur många studerande som den inom ramen för sina givna resurser kan ta emot i en viss utbildning. Om härvid inte alla som önskar utbildningen i fråga kan beredas plats, är det viktigt att det finns ett instrument som visar om önskad utbildning finns tillgänglig på annan ort. I detta läge kan en central registrering av anmälningar fylla en betydelsefull funktion även inom den del av högskolan till vilken tillträdet är fritt. Uppgiften att ha hand om denna registrering bör lämpligen läggas på den enhet som svarar för central antagning till spärrad utbildning.

Utskottet förordar sammanfattningsvis att som ett medel i planeringen av den grundläggande högskoleutbildningen används resursramar med den innebörd utskottet i det föregående angivit. Vad utskottet här anfört beträffande planeringsramar, resursramar och regler för antagning m. m. bör riksdagen med anledning av regeringens förslag samt motionerna 1975: 1869 yrkandet 1 d, 1975: 1872 yrkandet 1 i denna del och 1975: 1876 yrkandet 2 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av vad utskottet anfört om resursramar, vilka årligen kommer att behandlas i budgetpropositionen, anser utskottet att yrkandet 3 a i motionen 1975: 1872 inte påkallar någon åtgärd, varför utskottet avstyrker detta yrkande.

Utskottet har framhållit att en central registrering av anmälningar fyller en betydelsefull funktion även inom den del av högskolan till vilken tillträdet är fritt och att uppgiften att ha hand om denna registrering lämpligen bör läggas på den enhet som svarar för central antagning till spärrad utbildning. Vad utskottet anfört avser i första hand allmänna utbildningslinjer. Även i fråga om övriga utbildningslinjer samt beträffande enstaka kurser måste ur planeringssynvinkel ett anmälningsför-

farande anses lämpligt och därför föreskrivas. Det bör ankomma på de olika högskoleenheterna att utforma ett sådant anmälningsförfarande med utgångspunkt i den totala planeringens krav och härvid bl. a. beakta vikten av samordning med enheten för central anmälan och antagning. Sammanfattningsvis delar sålunda utskottet den i motionen 1975: 1872 framförda uppfattningen att det bör meddelas föreskrift av innebörd att ett generellt anmälningsförfarande införs. Det i yrkandet 3 c i motionen 1975: 1872 avsedda syftet kommer med en sådan ordning att tillgodoses. Utskottet föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om föreskrift avseende generellt anmälningsförfarande.

Yrkandet 12 i motionen 1975: 1872, som avser ett uttalande om att s. k. dubbelspärar inte skall förekomma, avstyrker utskottet med erinran om att frågor som gäller antagningens organisation, anmälningsförfarande m. m. kommer att tas upp särskilt i det fortsatta utredningsarbetet.

Utskottet anser det självklart att behörighetskontrollen skall göras av det organ till vilket anmälan görs. Det i motionen 1975: 1876 yrkandet 3 avsedda syftet tillgodoses med den av utskottet föreslagna ordningen, varför yrkandet kan avslås av riksdagen.

I motionen 1975: 1865 har framställts ett yrkande av innebörd att en studerande vid studieavbrott för viss tid skall vara garanterad fortsatt plats för fullföljande av sina studier, på heltid eller deltid.

Det blir en uppgift för de lokala högskolemyndigheterna att vid sina dispositioner inom givna resursramar beakta olika krav och önskemål. Att genom generella bestämmelser närmare reglera behandlingen av individuella fall ser utskottet som vanskligt. Utskottet utgår från att studieavbrott av det slag som berörs i motionen skall medges på samma sätt som i dag sker. Med det anförda avstyrker utskottet motionen 1975: 1865.

Utskottet har slagit fast att det är nödvändigt att med hjälp av planeringsramar säkra en viss stabilitet i planeringen för olika orter och läroanstalter för högskoleutbildning och också för att säkra ett effektivt utnyttjande av de tillgängliga resurserna.

Mot den i propositionen i fråga om utbildningslinjer föreslagna planeringsmodellen med en nedre och en övre gräns har utskottet inte funnit något att erinra.

Departementschefen har gjort den bedömningen att den nedre planeringsgränsen för en femårsperiod bör anpassas till en antagningskapacitet av 33 000 platser läsåret 1977/78 med en årlig ökning därefter med 2 procent samt utgår tills vidare från en övre planeringsgräns av 38 000 studerande läsåret 1977/78 med en ökning av kapaciteten med 2 procent per år under en femårsperiod.

I motionen 1975: 1872 har föreslagits att riksdagen skall uttala sig för högre planeringstal i vad gäller den övre planeringsgränsen.

Utskottet vill understryka att om tillströmningen av studerande kraftigt skulle öka bör den övre planeringsgränsen kunna bli den av U 68 föreslagna — 42 000 studerande — men har inte funnit anledning till invändningar mot de bedömningar departementschefen nu gjort och ansluter sig därför till departementschefens förslag att kapaciteten för utbildningslinjer läsåret 1977/78 bör fastställas med utgångspunkt i den kända volymen av motsvarande utbildning läsåret 1976/77 och med beaktande av då aktuella tendenser i efterfrågan.

Utskottet är vidare ense med departementschefen om att kapaciteten för lokala och individuella utbildningslinjer bör hållas på en hög nivå samt att kapaciteten för enstaka kurser bör prioriteras i den fortsatta utbyggnaden. Med hänsyn till övervägandena om kompetensfördelningen mellan högskolan och studieförbunden är utskottet inte berett att ta ställning till frågan om en planeringsram för enstaka kurser läsåret 1977/78 utan ansluter sig till departementschefens bedömning härvidlag.

Med det anförda avstyrker utskottet yrkandet 2 i motionen 1975: 1872.

Utskottet har i det föregående godtagit en ordning som innebär att de medel som årligen anvisas för grundläggande högskoleutbildning får karaktär av resursramar för de olika högskolemyndigheterna. Någon automatisk, till antalet studerande relaterad tilldelning av resurser kommer därmed inte i fråga. Det i propositionen förordade anslagssystemet är helt förenligt med den av utskottet förordade ordningen. Inte heller av andra skäl har utskottet funnit anledning att ifrågasätta det system för planering och resursfördelning som föreslås i propositionen. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet yrkandet 21 i motionen 1975: 1872 om ett nytt förslag till anslagssystem.

Slutligen behandlar utskottet här två frågor om antagning för vissa utbildningar på vårdområdet som aktualiseras i motionerna 1975: 1868 och 1975: 1870.

Utskottet uttalade år 1973 beträffande vidareutbildning av sjuksköterskor bl. a. att det är angeläget att man genom ökad samverkan — bl. a. i vad avser intagningen — mellan utbildningshuvudmännen uppnår att de befintliga elevplatserna utnyttjas till fullo. Riksdagen beslöt att ge denna utskottets uppfattning till kännas för Kungl. Maj:t (UbU 1973: 5, rskr 1973: 72). Av propositionen framgår att det skall tillkallas en särskild arbetsgrupp för frågor om central intagning m. m. Enligt utskottets uppfattning bör de aktualiserade intagningsfrågorna beträffande vidareutbildning av sjuksköterskor och utbildning av arbetsterapeuter övervägas av den nämnda arbetsgruppen. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 1975: 1868 och 1975: 1870.

Behörighet för högskolestudier m.m.

Propositionen (s. 410—411, 413—418, 451—458 och 468—469). 1972 års riksdagsbeslut om gymnasieskolans kompetensvärde innebär att var och en skall ha allmän behörighet för högre studier som dels genomgått minst tvåårig linje i gymnasieskolan med fullständiga studiekurser, dels har kunskaper i svenska och engelska motsvarande minst två årskurser på gymnasieskolans sociala linje. I sitt yttrande över KK:s betänkande har SÖ påpekat att formuleringen av förkunskapskravet i engelska enligt 1972 års beslut är något missvisande. Om ämnet engelska läses — obligatoriskt eller frivilligt — under två årskurser på tvåårig linje i gymnasieskolan, föreligger det nämligen ingen skillnad mellan olika linjer i fråga om den uppnådda kunskapsnivån. Med hänsyn härtill ifrågasätter SÖ om inte kravet på förkunskaper i engelska för allmän behörighet i stället borde uttryckas som krav på slutförd lärokurs om minst två årskurser på linje i gymnasieskolan. Departementschefen delar SÖ:s bedömning att förkunskapskravet i engelska uttrycks mera adekvat på detta sätt.

I propositionen läggs fram förslag om alternativa vägar att nå allmän behörighet. Departementschefen förordar sålunda att alla minst tvååriga specialkurser som bygger på grundskolekompetens eller motsvarande skall ge allmän behörighet under förutsättning att utbildningen är avslutad och att ämnena svenska och engelska ingått eller kompletterats i en omfattning som motsvarar den som krävs för att uppnå behörighet genom studier på linje. Vidare föreslås att även vissa sådana specialkurser med kortare utbildningstid än två år, som bygger på obligatorisk förutbildning eller praktik, bör kunna ge allmän behörighet på samma villkor beträffande kunskaper i svenska och engelska. Minst tvåårig utbildning, som bygger på grundskolan och som i dag ligger utanför gymnasieskolan utan att vara en eftergymnasial utbildning, t.ex. olika vårdutbildningar eller lärarutbildningar, anses böra ge allmän behörighet på samma villkor som gymnasieskolan under förutsättning att ämnena engelska och svenska ingått eller kompletterats i en omfattning som motsvarar den som krävs för att uppnå behörighet genom studier på linje. Det bör enligt propositionen uppdras åt SÖ att i samarbete med övriga berörda myndigheter snarast möjligt till ledning för tänkbara sökande utarbeta förteckningar över utbildningar av här berört slag som direkt bör ge allmän behörighet. Övriga utbildningar som åberopas som behörighetsgrund får bedömas av antagningsmyndigheten från fall till fall och i jämförelse med direkt behörighetsgivande utbildningar.

Vidare förordas att man skall kunna uppnå allmän behörighet för högskoleutbildning också genom en ålder av 25 år och yrkesverksamhet i minst fyra år. Med yrkesverksamhet bör likställas bl. a. vårdarbete i

eget hem. Det anses att någon formell redovisning av förkunskaper i svenska inte behövs för den berörda gruppen. Krav på förkunskaper i engelska, motsvarande minst två årskurser i gymnasieskolan, bör i princip gälla även för dem som får allmän behörighet på grundval av ålder och yrkesverksamhet. Det bör dock kunna modifieras beroende på den aktuella utbildningens art. Detta bör särskilt gälla beträffande enstaka kurser.

Enligt propositionen skall sökande med utländsk förutbildning kunna få allmän behörighet under förutsättning att vederbörande med godkänt resultat slutfört en minst elvaårig skolutbildning som normalt avslutas tidigast vid 17 års ålder eller eljest är behörig till högskolestudier i sitt hemland. Härutöver skall — på samma sätt som för övriga behörighetsgrupper — krävas kunskaper i engelska, i princip motsvarande minst fordringarna på den sociala linjens lärokurs i ämnet. Kravet på kunskaper i svenska bör motsvara vad som krävs i den i nuvarande kurser för utländska studerande vid universiteten ingående kursen Svenska 3. Från detta krav skall undantag kunna medges för vissa studerande med svenska, danska, norska eller isländska som modersmål, nämligen för dem som har betyg i sista årskursen av sin skolutbildning i det språk på vilket undervisningen meddelats eller har kunskaper i svenska motsvarande minst två årskurser på social linje i gymnasieskolan. Särskilt beträffande påbyggnadskurser anses dispenser från de allmänna behörighetskraven för utländska studerande bli aktuella i enskilda fall. I propositionen behandlas även de utländska studerandenas möjligheter att fr. o. m. budgetåret 1975/76 inhämta kunskaper i bl. a. svenska motsvarande vad som krävs för allmän behörighet.

Enligt departementschefen är det inte möjligt att utan ytterligare översyns- och utredningsarbete och utan vissa övergångsanordningar göra de allmänna behörighetsreglerna för högre studier tillämpliga för samtliga de utbildningar som av U 68 förts till högskolan. Främst avses här de konstnärliga utbildningarna, lärarutbildningar i bl.a. ämnen slöjd och teckning samt försöksverksamheten med yrkesteknisk högskoleutbildning. Det bör enligt propositionen ankomma på regeringen att besluta om för vilka utbildningar de allmänna behörighetskraven skall gälla samt om erforderliga undantag och övergångsanordningar för olika berörda utbildningar.

De särskilda förkunskapskrav som i dag gäller för olika utbildningar bygger på den grund som de nuvarande allmänna behörighetsreglerna ger. Vid ett införande av nya regler för allmän behörighet är det därför nödvändigt att se över även de särskilda förkunskapskraven. KK:s förslag i detta avseende är i första hand att se som riktade till berörda centrala och lokala myndigheter. För statsmakterna bör det enligt propositionen endast bli fråga om att ta ställning till vissa allmänna riktlinjer.

För behörighet till viss utbildning i högskolan skall krävas ett betygsmedelvärde av lägst 3,0 i de ämnen som är uppställda som särskilda förkunskapskrav för utbildningen i fråga.

Vissa allmänna riktlinjer för utformning av de särskilda förkunskapskraven skall anges av regeringen. Departementschefen avser också att föreslå regeringen att meddela sådana riktlinjer i huvudsaklig överensstämmelse med KK:s förslag.

KK:s förslag till särskilda förkunskapskrav för vissa utbildningar är enligt propositionen till stor del fråga om angelägenheter för den myndighet som har att utfärda tillämpningsföreskrifter till regeringens bestämmelser, innehållande allmänna riktlinjer.

Beträffande kravet på särskilda förkunskaper i svenska inom skilda utbildningslinjer i högskolan anför i propositionen att flertalet linjer i högskolan bör kunna bygga på det allmänna behörighetsvillkoret. Krav på kunskaper motsvarande tre årskurser svenska i gymnasieskolan bör enligt departementschefen uppställas för studier av vissa ämnen inom nuvarande humanistisk fakultet samt för bl.a. utbildningarna vid nuvarande juridisk och teologisk fakultet.

Beträffande förkunskaper i engelska föreslås att några krav utöver det allmänna behörighetsvillkoret inte skall ställas för tillträde till flertalet utbildningslinjer i högskolan. De som i gymnasieskolan läst allmän kurs i engelska och därvid inte erhållit betyg över 3, liksom de som läst särskild kurs och inte erhållit betyg över 2, anses böra rådats att ytterligare förkovra sig i engelsk läsning, innan de söker till högre utbildning. De som behörighetskompletterat i engelska bör få rådet att inrikta sig på lägst betyget 3 i särskild kurs. Det anses vidare angeläget att ge dessa sökande möjlighet att pröva sin läsförmåga i ett särskilt prov. Det bör enligt propositionen uppdras åt SÖ att, i samarbete med UKÄ, undersöka möjligheterna att utforma ett läsförståelseprov i engelska samt att lägga fram förslag om i vilka former ett sådant prov skall kunna erbjudas dem som önskar genomgå det, oavsett behörighetsgrund.

Enligt propositionen bör, med ändring av KK:s förslag, två årskurser samhällskunskap på tre- eller fyraårig linje eller på tvåårig social eller ekonomisk linje ge tillräckliga förkunskaper för studier inom flertalet samhällsvetenskapliga ämnesområden samt för juridiska studier och studier vid nuvarande socialhögskola.

Beträffande förkunskapskraven till de utbildningslinjer som för närvarande har antagningsbegränsning har utredningsuppdraget närmast avsett en teknisk översättning av de nuvarande bestämmelserna. De förslag till särskilda förkunskapskrav som KK här lagt fram anses böra kunna utgöra tämligen bestämda ramar för myndigheternas handlande. Beträffande förkunskaper i biologi för tillträde till vissa utbildningslinjer, motsvarande utbildningen inom nuvarande medicinsk, odontolo-

gisk och farmaceutisk fakultet, vid jordbrukets högskolor samt i vissa studiekurser inom nuvarande matematisk-naturvetenskaplig fakultet, uttalas, med ändring av KK:s förslag, att ämnet naturkunskap på social linje inte ger en tillräckligt omfattande förutbildning i de moment av biologiämnet som är väsentliga för studierna på här aktuella utbildningslinjer i högskolan.

Sökande med folkhögskolebehörighet och sökande från vissa med gymnasieskolan jämförbara utbildningsvägar bör, även när det gäller särskilda förkunskapskrav, kunna få tillgodoräkna sig de kunskaper de har. Sådana kunskaper och färdigheter som förvärvats genom icke skolmässig utbildning och genom yrkesverksamhet skall kunna godtas som förkunskaper efter bedömning i varje särskilt fall.

När det gäller utbildning i s.k. enstaka kurser anses i propositionen att personer som uppnått allmän behörighet på grundval av ålder och yrkesverksamhet har förvärvat en sådan mognad att det är rimligt att utgå från att de själva, på grundval av den information de får från läroanstalterna, kan göra bedömningar av sina förutsättningar i förkunskapshänseende.

Vissa åtgärder bör vidtas inom den gymnasiala vuxenutbildningen för att öka möjligheterna att komplettera en utbildning i gymnasieskolan för att uppnå allmän och särskild behörighet.

Enligt propositionen har U 68 föreslagit att andelen studerande inom treårig naturvetenskaplig, samhällsvetenskaplig och humanistisk linje samt tvåårig social linje bör successivt minskas från ca 30 procent till ca 25 procent av de studerande som antas till utbildning av minst ett års längd inom gymnasieskolan. En utveckling av gymnasieskolan i den riktning som U 68 föreslagit anses i propositionen rimlig. Åtgärder bör dock inte vidtas som kan försvaga rekryteringen till treårig naturvetenskaplig linje. Minskningen bör avse treårig samhällsvetenskaplig och humanistisk linje samt tvåårig social linje.

En särskild arbetsgrupp har tillsatts inom utbildningsdepartementet med uppgift att överväga vilka åtgärder som behöver vidtas när det gäller utbildning m. m. för ungdomar i 16–19-årsåldern som går ut i arbetslivet med enbart grundskoleutbildning.

Utskottet. Som framgått av det föregående kommer den nya högskolan att omfatta betydligt fler utbildningsvägar och kurser än nuvarande universitet och högskolor. Som grundläggande högskoleutbildning skall räknas utbildning som bygger på gymnasieskolan men också utbildning som från den studerandes eller arbetsmarknadens synpunkt är alternativ till sådan utbildning, även om den för närvarande formellt bygger enbart på grundskolan.

Riksdagen fattade år 1972 beslut angående gymnasieskolans kompetensvärde (prop. 1972: 84, UbU 1972: 31, rskr 1972: 240). Genom detta

beslut fastställdes i princip den allmänna behörigheten för tillträde till den framtida högskolan. Allmän behörighet för studier inom den framtida högskolan skulle enligt 1972 års principbeslut var och en ha som dels genomgått minst tvåårig linje i gymnasieskolan med fullständiga studiekurser, dels ha kunskaper i svenska och engelska motsvarande minst två årskurser på gymnasieskolans sociala linje.

I propositionen läggs fram förslag till kompletterande beslut beträffande allmän behörighet för studier inom den nya högskolan. Beträffande förkunskaperna i engelska föreslås dels att kravet på kunskaper skall uttryckas som krav på slutförd lärokurs om minst två årskurser på linje i gymnasieskolan, dels att kravet skall kombineras med en rekommendation om ytterligare förkovran i ämnet i de fall de sökande inte erhållit visst betyg i allmän kurs (lägst betyget 4) eller visst betyg i särskild kurs (lägst betyget 3). Det anmäls i propositionen att regeringen avser uppdraga åt SÖ att, i samarbete med UKÄ, undersöka möjligheterna att utforma ett läsförståelseprov i engelska samt att lägga fram förslag om i vilka former ett sådant prov skall kunna erbjudas dem som önskar genomgå det, oavsett behörighetsgrund. Vidare föreslås att viss i propositionen angiven utbildning, som anses jämförbar med gymnasieskolans linjer, skall ge allmän behörighet på samma villkor som dessa linjer. Förslag läggs också fram i vad gäller allmän behörighet för sökande med utländsk förutbildning. Slutligen föreslås — som ett led i öppnandet av högskolan för nya grupper — att även den som fyllt 25 år och varit verksam i arbetslivet i minst fyra år skall ha allmän behörighet för studier inom den vidgade högskolan. Det anses att någon formell redovisning av förkunskaper i svenska inte behövs för den berörda gruppen. Kravet på förkunskaper i engelska skall dock i princip gälla även den som får allmän behörighet på detta sätt.

I motionen 1975: 1869 framhålls att även den som nu föreslås få allmän behörighet genom ålder och yrkesverksamhet har behov av kunskaper i svenska och engelska motsvarande två årskurser på social linje, för att vid utbildningslinje kunna genomföra sina studier med tillfredsställande resultat.

Utskottet anser i likhet med departementschefen att behörighetskravet i engelska för ifrågavarande sökandegrupp bör kunna modifieras i första hand beträffande enstaka kurser. Vad som i propositionen anförs beträffande formell redovisning av kunskaper i svenska för dessa sökande när det gäller tillträde till den vidgade högskolan föranleder inte någon erinran från utskottets sida. Det allmänna behörighetsvillkoret för högstskolestudier och särskilda förkunskapskrav beträffande viss utbildningslinje uttrycker tillsammans de krav som måste uppfyllas för att studierna vid utbildningslinjen skall kunna genomföras på ett fullt tillfredsställande sätt. Om ej annat är föreskrivet ankommer det på utbildningsmyndighet att uppställa de särskilda förkunskapskrav som är

nödvändiga för studierna. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen 1975: 1869 yrkandet 1 a.

Utskottet, som erinrar om uttalandena i propositionen beträffande bl. a. vissa utbildningar inom kultur- och undervisningsområdena, tillstyrker således vad som i propositionen anförts om allmän behörighet när det gäller tillträde till den vidgade högskolan. Det ankommer på regeringen att besluta om för vilka utbildningar de allmänna behörighetskraven skall gälla samt om erforderliga undantag och övergångsanordningar för olika berörda utbildningar.

De särskilda förkunskapskrav som gäller för olika utbildningar inom UKÄ:s ansvarsområde bygger på den grund som nuvarande allmänna behörighetsregler ger, dvs. avgångsbetyg från tre- eller fyraårig linje av gymnasieskolan. Universitetsmyndigheterna kan i dag ge dispens från gällande krav för allmän behörighet åt den som dels förvärvat en utbildning på gymnasial nivå som omfattar minst två års väl vitsordade studier på heltid, dels visat sig äga kunskaper i vissa ämnen motsvarande kurser på treårig linje, t. ex. i svenska och engelska.

Den omständigheten att en vidgning av högskolebegreppet medför ett nytt sätt att uttrycka behörigheten till nuvarande utbildningar inom UKÄ:s ansvarsområde bör enligt motionen 1975: 1872 inte få leda till att kraven på förkunskaper när det gäller ifrågavarande utbildningsvägar efter den 1 juli 1977 reellt sänks i förhållande till nuläget. Motionärerna önskar ett principiellt uttalande om att så inte skall ske. Genomgång av tre- eller fyraårig linje bör liksom hittills betraktas som normal studieväg i gymnasieskolan för att inhämta erforderliga förkunskaper för de nämnda utbildningsvägarna. Detta betyder inte, understryker motionärerna, att man gör avsteg från principen att det måste ges goda möjligheter för elever från andra studievägar att på rimliga villkor bygga på sin utbildning med fortsatta studier.

Med anledning av ifrågavarande yrkande om ett principiellt uttalande beträffande utgångsnivån för vissa universitets- och högskolestudier vill utskottet anföra följande.

I propositionen 1972: 84 framhöll departementschefen att behörighetsreglerna måste ge utbildningsväsendet förutsättningar att uppfylla de krav samhället ställer på den högre utbildningen. Satsningen på utbildningsväsendet motiveras bl.a. av samhällets behov av arbetskraft med högre utbildning, och dessa behov bestämmer den önskvärda kunskapsnivån hos dem som genomgått högre utbildning. Om denna i framtiden skulle börja på en relativt låg utgångsnivå, måste enligt propositionen tiden för de eftergymnasiala studierna förlängas, eftersom en del av dagens gymnasiala utbildning då måste läggas in i den högre utbildningen. Om vissa utbildningsmoment på detta sätt flyttas från gymnasial utbildning till eftergymnasial kan det betyda att färre individer får tillfälle att inhämta dem på grund av de tillträdesbegräns-

ningar som gäller inom den eftergymnasiala sektorn. Därmed ökar också klyftan mellan dem som fått eftergymnasial utbildning och dem som inte fått det.

I yttrandet över samma proposition uttalade utbildningsutskottet i vad gäller särskilda förkunskapskrav för vissa utbildningar följande: "Universitets- och högskolestudierna skall, som också understryks i propositionen, bygga på en oförändrad utgångsnivå. Utskottet utgår därför från att de särskilda förkunskapskrav, som kommer att ställas upp, i förening med den nya allmänna behörighetsregeln kommer att trygga att de studerande vid de olika utbildningsvägarna vid universitet och högskolor har den allmänorientering och de övriga förkunskaper som behövs." (UbU 1972: 31, s. 6.)

Det vidgade högskolebegreppet kräver att behörighetsvillkoren för högskolestudier uttrycks genom dels allmänna, dels särskilda behörighetsvillkor. Syftet med de ändrade reglerna för behörighet är således inte att de studerande i förkunskaphänseende skall komma sämre förberedda till exempelvis sådan högskoleutbildning som i dag tillhör UKÄ:s ansvarsområde. Med den preciseringen att det nyssnämnda uttalandet från år 1972 avser utbildningar inom UKÄ:s nuvarande ansvarsområde och inte de nya utbildningar som genom propositionen 1975: 9 kommer att föras till högskolan vill utskottet bekräfta att dess uttalande från år 1972 alltså är giltigt. Av dels KK:s betänkande (s. 279 ff.), dels departementschefens synpunkter på frågan om särskilda förkunskapskrav framgår att var och en av de tre- och fyraåriga linjerna av gymnasieskolan ger såväl allmän som särskild behörighet till ett mycket stort antal utbildningslinjer utan att några kompletteringar behöver göras. Det är, som framhölls redan i propositionen 1972: 84, en uppgift för studie- och yrkesvägledningsorganisationen i såväl grundskolan som gymnasieskolan att ge realistiska informationer om vad högre studier kräver. Med hänvisning till det anförda anser utskottet att motionen 1975: 1872 yrkandet 8 inte påkallar någon riksdagens åtgärd.

Krav på kunskaper motsvarande tre årskurser i svenska i gymnasieskolan bör enligt departementschefen uppställas för studier av vissa ämnen inom nuvarande humanistisk fakultet samt för bl. a. utbildningarna vid nuvarande juridisk och teologisk fakultet. Beträffande ett motsvarande krav för annan utbildning skall det ankomma på utbildningsmyndighet att ta ställning. När det gäller det i motionen 1975: 1872 framförda yrkandet att tre årskurser i svenska skall utgöra särskilt förkunskapskrav för samhällsvetenskapliga studier anser utskottet att det i och för sig finns starka skäl för att samma krav skall uppställas för samhällsvetenskapliga studier som för juridiska och teologiska studier. Med hänvisning till att det skall ankomma på utbildningsmyndighet att ta ställning anser utskottet dock att motionen 1975: 1872 yrkandet 9 inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motionen 1975: 1869 yrkas bl.a. att för behörighet till utbildningslinje som motsvarar utbildning inom nuvarande universitets- och högskoleorganisation skall krävas minst betyget 3 från kurs på treårig linje dels i engelska och svenska, dels — i normalfallen — i ämnen som uppställs som särskilt krav.

I propositionen anmäls att av sökande till viss utbildning i högskolan kommer att krävas ett betygsmedelvärde av lägst 3,0 i de ämnen som är uppställda som särskilda krav för utbildningen i fråga. Det ankommer på regeringen att meddela bestämmelser beträffande betyg i sådana ämnen. Beträffande särskilda förkunskaper i engelska vill utskottet erinra om att kravet på kunskaper i engelska motsvarande minst två årskurser på linje i gymnasieskolan enligt propositionen avses bli kombinerat med en rekommendation om dels visst lägsta betyg i ämnet, dels genomgång av ett läsförståelseprov. Beträffande särskilda förkunskaper i svenska erinras om vad som redovisats i det föregående. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen 1975: 1869 yrkandet 1 b.

Utskottet avstyrker de under allmänna motionstiden väckta motionerna 1975: 516 och 1975: 1414 med hänvisning till att yrkandena i motionerna i huvudsak är tillgodosedda genom dels det i propositionen gjorda ställningstagandet beträffande ämnet biologi som förkunskapskrav för vissa utbildningslinjer, dels pågående läroplansarbete inom skolöverstyrelsen.

Ett tillgodosende av yrkandet i motionen 1975: 1877 skulle innebära en skärpning av nuvarande krav för tillträde till vissa samhällsvetenskapliga studier, varför motionen avstyrks.

KK har i första hand lagt fram förslag om förkunskapskrav till de nuvarande fria fakulteternas utbildning och till de utbildningslinjer som för närvarande har antagningsbegränsning. Utskottet vill beträffande särskilda förkunskapskrav för dessa utbildningar stryka under angelägenheten av att utbildningsmyndigheterna noga följer effekterna av uppställda krav samt vidtar de åtgärder som utvecklingen kan ge anledning till.

Beträffande det i motionen 1975: 1872 framförda yrkandet om förbättrade möjligheter till behörighetskomplettering vill utskottet i likhet med departementschefen framhålla vikten av att det ges goda möjligheter till komplettering för såväl allmän som särskild behörighet. Med hänvisning till det i propositionen aviserade uppdraget i ärendet anser utskottet att motionen 1975: 1872 yrkandet 10 inte behöver föranleda någon riksdagens åtgärd.

När det gäller utländska studerandes möjligheter att inhämta kunskaper i svenska (prop. 1975: 9 s. 418) vill utskottet hänvisa till sitt av riksdagen godkända betänkande UbU 1975: 7 (rskr 1975: 70).

En handläggningsfråga tas upp i motionen 1975: 1869. Enligt motionärerna bör en dokumentation av förkunskaperna alltid föreligga även om formerna för dokumentationen kan variera.

Enligt KK bör antagningsmyndighet successivt upprätta en förteckning över ämnen inom utbildningar utanför gymnasieskolan, vilka bedöms ge kunskaper motsvarande de gymnasieskolkunskaper som ställts upp som allmänna och särskilda förkunskapskrav vid olika utbildningslinjer. Självklart skall även vid en individuell prövning av svenska studerande någon form av dokumentation vara för handen. Med hänvisning till det anförda anser utskottet att yrkandet 1 c i motionen 1975: 1869 bör avslås av riksdagen.

I motionen 1975: 1874 behandlas en specialfråga. Motionärerna framför krav på förkunskaper i matematik och naturkunskap motsvarande minst betyget 3 på social linje för tillträde till laboratorieassistentutbildning.

Laboratorieassistentutbildningen är för närvarande en specialkurs av gymnasieskolan, omfattande fem huvudlinjer som var och en har en kurstid av 4,5 eller 5 terminer. Utskottet har inhämtat att laboratorieassistentutbildningen inleds med bl. a. särskilda kurser i matematik, fysik och kemi som motsvarar vissa delar av motsvarande ämnen på naturvetenskaplig linje. Av propositionen framgår att frågor om kursuppläggning, förkunskaper m.m. för sådana utbildningar, som i dag tillhör gymnasieskolan men som den 1 juli 1977 kommer att tillhöra den nya högskolan, skall övervägas i ett senare sammanhang. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motionen 1975: 1874 yrkandet 1.

Slutligen behandlar utskottet här en fråga som gäller vissa linjer i gymnasieskolan.

Enligt U 68 borde antagningskapaciteten i gymnasieskolan för treårig naturvetenskaplig, humanistisk och samhällsvetenskaplig linje samt tvåårig social linje, som i början på 1970-talet utgjorde ca 30 procent av den totala kapaciteten för grundskoleanknuten utbildning om minst ett års längd i gymnasieskolan, mot slutet av 1970-talet minskas till ca 25 procent. En utveckling av gymnasieskolan i den riktning U 68 tänkt anses i propositionen rimlig. Departementschefen uttalar att andelen studerande på de nämnda linjerna bör ytterligare minskas. Åtgärder anses dock inte böra vidtas som kan försvaga rekryteringen till treårig naturvetenskaplig linje. I motionen 1975: 1869 ifrågasätts riktigheten av att man överväger att genom direkta styrmetoder söka åstadkomma en ytterligare minskning av antalet intagningsplatser på treåriga linjer.

Riksdagen beslöt år 1971 (prop. 1971: 1 bil. 10, UbU 1971: 1, rskr 1971: 58) att det vid gymnasieskolans start läsåret 1971/72 skulle anvisas medel till ca 33 150 elevplatser på de tre- och fyraåriga linjerna, varav SÖ placerade ca 6 700 på fyraårig teknisk linje och ca 5 500 på

ekonomisk linje. När det gäller platser på de mer allmänt inriktade linjerna placerades ca 10 600 på naturvetenskaplig linje, ca 4 300 på humanistisk linje och ca 4 900 på samhällsvetenskaplig linje, dvs. sammanlagt 19 800 platser. Samma läsår fanns ca 10 600 platser på social linje.

Av antalet intagningsplatser inom den grundskoleanknutna delen av gymnasieskolan har enligt uppgift från SÖ för läsåret 1975/76 preliminärt 25 950 platser fördelats på de i propositionen berörda, mer allmänt inriktade linjerna varav 16 395 på treårig linje och 9 555 på tvåårig linje. SÖ räknar dock inte med att alla platser som tilldelats t. ex. naturvetenskaplig linje kommer att tas i anspråk. Platser som preliminärt fördelats på de mer allmänt inriktade linjerna kan komma att slutligt fördelas på andra linjer.

Sedan gymnasieskolans start läsåret 1971/72 har antalet intagningsplatser på fyraårig teknisk linje och treårig ekonomisk linje i stort sett varit oförändrade. Av redovisningen i det föregående har framgått dels att sedan samma läsår antalet intagningsplatser för de mer allmänt inriktade linjerna har minskats med närmare 4 500 platser — från ca 30 400 till nu preliminärt beslutade 25 950 — dels att inom denna grupp av linjer andelen platser för treårig utbildning något reducerats. Av årets budgetproposition framgår vidare att under läsåret 1974/75 de studerandes efterfrågan på utbildning varit större i fråga om treårig linje än i fråga om tvåårig teoretisk linje.

Även i ett system med återkommande utbildning, där de studerande genom arbetslivserfarenhet uppnår större mognad och får en bredare erfarenhetsbakgrund för sina studier, är det viktigt att det finns möjligheter för studerande att fortsätta sina studier direkt efter gymnasieskolan. I vissa ämnen, t. ex. språk, kan ett för långt uppehåll mellan de gymnasiala och eftergymnasiala studierna leda till sämre studieresultat och förlängda studietider.

Dimensioneringen av en skolorganisation bör planeras med utgångspunkt i den resurs som antalet elevplatser utgör. Beträffande dimensioneringen av gymnasieskolans mer allmänt inriktade linjer framhöll U 68-beredningen att andelen på ca 25 procent syntes vara på väg att uppnås utan särskilda styrande åtgärder. Med erinran härom och med hänvisning till den redovisning som gjorts i det föregående beträffande planeringsläget för läsåret 1975/76 anser utskottet att det inte finns anledning att vidta de aviserade styråtgärderna för att ytterligare minska antagningskapaciteten på de i propositionen angivna linjerna. Enligt utskottet bör ansvariga myndigheter i stället ha en sådan beredskap att de i god tid kan vidta åtgärder för att förhindra en utveckling som leder till att berörd antagningskapacitet blir lägre än de av U 68 och propositionen tänkta 25 procenten. Det bör därvid eftersträvas att den andel elevplatser som de treåriga linjerna haft inte minskas. Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av motionen 1975: 1869 yrkandet 1 c utta-

lar att vad utskottet anfört beträffande de mer allmänt inriktade linjerna bör beaktas vid den fortsatta dimensioneringen av linjeorganisationen i gymnasieskolan.

Urval bland behöriga sökande

Propositionen (s. 471—480). Nuvarande bestämmelser om urval bland behöriga sökande till högre utbildning har meddelats av Kungl. Maj:t. I fortsättningen bör det enligt propositionen ankomma på regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer att besluta om föreskrifter om urval till högskoleutbildning.

Då antalet behöriga sökande till en utbildningslinje eller en grupp av linjer är större än antalet tillgängliga platser måste ett urval göras. Som underlag för detta bör de sökande enligt propositionen delas in i kvotgrupper. Enligt en preliminär indelning skall det finnas fyra grupper, nämligen grupp I: sökande med treårig gymnasieskoleutbildning, grupp II: sökande med tvåårig gymnasieskoleutbildning, grupp III: övriga sökande utom de som har utländsk förutbildning och grupp IV: sökande med utländsk förutbildning. Grupperna I—III skall tilldelas antagningsplatser i proportion till sin andel av antalet sökande. För grupp IV skall ett antal platser, högst 10 procent, bestämmas på förhand. Meritvärderingssystemet skall utformas så att sökande med behörighet från folkhögskola får tillgodoräkna sig det studicomedöme som avgetts vid folkhögskolan. Av propositionen framgår vidare att det kommer att övervägas om andra behörighetsgivande utbildningar än de som KK föreslår skall föras till grupperna I och II, t. ex. sökande som genomgått vissa vårdutbildningar och lärarutbildningar.

Departementschefen ansluter sig i allt väsentligt till det förslag till regler för meritvärdering av betyg som KK lagt fram. Enligt KK bör betygets meritvärde vara medelvärdet av samtliga betyg som ingår i avgångsbetyget med undantag av betyg i frivilligt lästa ämnen. Innan medelvärdet beräknas skall de två lägsta betygen strykas om antalet betygsatta ämnen — med undantag av frivilliga ämnen — överstiger tio. Betyg i ämne som kompletterats för behörighet anses inte böra inräknas i betygsmedelvärdet. Studielämplighetsprov avses till att börja med användas som urvalsinstrument endast för sökande inom kvotgrupp III, där huvuddelen av de sökande kan beräknas ha en icke skolmässig behörighetsgrund och därför inte har några betyg som kan användas vid urvalet. I denna grupp torde enligt propositionen provresultatet också ha ett större värde som information till den enskilde sökanden än det har i de övriga grupperna. Provet skall vara frivilligt för alla. Vid utbildningslinjer där ingen konkurrens råder måste en sökande kunna antas utan att hon eller han behöver uppvisa något resultat från studielämplighetsprov. Däremot kan genomgång av studielämplighets-

prov, trots frivilligheten, upplevas som ett krav av dem som söker till en utbildningslinje där ett urval måste göras. Dessa sökande har annars bara poäng för eventuell arbetslivserfarenhet att konkurrera med.

Enligt propositionen bör arbetslivserfarenhet få tillgodoräknas från 16 års ålder som merit vid urvalet och poäng för arbetslivserfarenhet läggas samman med betygspoäng för sökande i grupperna I och II och med eventuell poäng för studielämplighetsprov för sökande i grupp III till en urvalspoäng. För sökande utan arbetslivserfarenhet blir betygspoängen eller provpoängen ensam urvalspoäng. Arbetslivserfarenhet skall — vid en maximal betygspoäng av fem — kunna ge högst två poäng.

Enligt departementschefen bör man söka en lösning på frågan om urvalsregler som generellt medger att arbetslivserfarenhet värderas högt. Enligt propositionen bör alla sökande inom en kvotgrupp ingå i samma rangordning, oavsett om de har poäng för arbetslivserfarenhet eller inte. Man bör emellertid inte omöjliggöra en antagning enbart på grundval av betyg. En viss andel av platserna bör därför avsättas för antagning i denna ordning. Departementschefen är inte beredd att nu slutgiltigt ta ställning till hur stor en sådan andel för direktövergång skall vara, men omkring femton procent av platserna anses vara en i de flesta fall rimlig andel.

Vissa modifikationer i urvalsreglerna bör kunna göras för några utbildningsvägar, t. ex. försöksverksamheten med yrkesteknisk högskoleutbildning. Speciella urvalsregler bör kunna tillämpas vid utbildningar på kulturområdet och vid vissa lärarutbildningar. I avvaktan på journalistutbildningsutredningens förslag bör nuvarande system för antagning m. m. vid journalisthögskolorna bibehållas.

Beträffande antagning till enstaka kurser bör antagningsmyndigheten enligt propositionen få viss frihet vid tillämpningen av centralt utfärdade riktlinjer.

Utskottet. Då antalet behöriga sökande till en utbildningslinje eller en grupp av linjer är större än antalet tillgängliga platser måste ett urval göras. Som underlag för detta bör enligt propositionen de sökande delas in i fyra kvotgrupper. Utskottet har inte något att erinra mot de i propositionen redovisade synpunkterna på frågan om kvotgrupper. Det bör ankomma på regeringen att fatta beslut i fråga om kvotgrupper.

En sökande till högskolan skall placeras i kvotgrupp med hänsyn till sin behörighetsgivande utbildning eller behörighetsgrund av annat slag. Enligt KK måste man emellertid räkna med att det ibland finns sökande med två slag av behörigheter. KK föreslår därför att en sökande med två behörighetsgrunder själv skall ange i vilken kvotgrupp som han vill bli placerad. Vissa remissinstanser har ansett att sökande med flera behörighetsgrunder skall få konkurrera i de kvotgrupper som de är be-

höriga till. Utskottet vill i detta sammanhang göra det konstaterandet att båda dessa alternativ synes vara överlägsna nuvarande regler på området samt att av dessa två det av KK föreslagna alternativet förefaller vara bäst. Det ankommer på regeringen att besluta i ärendet.

Utskottet går så över till urvalsgrunden arbetslivserfarenhet inom kvotgrupperna I och II.

I propositionen anförs att arbetslivserfarenhet skall få tillgodoräknas från 16 års ålder. Vad beträffar poängvärderingen av arbetslivserfarenhet skall sådan erfarenhet kunna ge högst två poäng och poäng för arbetslivserfarenhet skall läggas till betygspoäng.

Enligt KK:s förslag till urvalsmetod skall det inom respektive kvotgrupp finnas en undergrupp för sökande med arbetslivserfarenhet. Undergruppens storlek skall bestämmas med utgångspunkt i antalet sökande med arbetslivserfarenhet i förhållande till totalantalet sökande i kvotgruppen, dock lägst 15—25 procent. Sökande med arbetslivserfarenhet skall i ett första urval prövas enbart på betygspoäng. Om betygspoängen inte räcker för antagning prövas enligt KK vederbörande för antagning i undergruppen på summan av betygspoäng och poäng för arbetslivserfarenhet.

Propositionens förslag när det gäller tillgodoräkning av arbetslivserfarenhet avviker från vad KK förordat. Enligt propositionen skall arbetslivserfarenhet i alla urvalssituationer ge poäng, vilka får komplettera betygspoängen. Summan ger en urvalspoäng, som — vid en maximal betygspoäng av fem — kan uppgå till högst sju poäng. En viss andel, omkring 15 procent, av platserna bör även enligt propositionen avsättas för antagning enbart på grundval av betyg.

Frågan om själva urvalsmetoderna inom kvotgrupperna I och II tas upp i tre motioner.

Enligt motionen 1975: 1876 bör KK:s förslag när det gäller urvalsmetod genomföras. Det tillgodoser enligt motionärerna väl kraven på en bättre social rekrytering till högskolan samtidigt som möjlighet till direkt övergång från gymnasieskola till högskolestudier bibehålls. En brist i regeringens förslag är, hävdar motionärerna, att det inte remissbehandlats. I motionen 1975: 1869 uttrycks farhåga för att arbetslivserfarenhet i vissa lägen kommer att ersätta goda betyg i ämnen som är nödvändiga för att genomföra en krävande utbildning med tillfredsställande resultat. Som illustration till denna sin uppfattning visar motionärerna på att ett betygsgenomsnitt om 3,0 poäng jämte en arbetslivserfarenhet motsvarande 2,0 poäng inte — vilket blir konsekvensen av propositionens förslag — generellt kan sägas ge en lika god prognos för framgång i teoretiska studier som ett betygsgenomsnitt om 5,0 poäng. Enligt motionärerna bör KK:s förslag, enligt vilket arbetslivserfarenhet tillgodoräknas som tilläggsmerit, genomföras.

Bättre möjligheter till övergång från gymnasieskola till högskoleutbildning bör enligt motionen 1975: 1872 skapas genom att exempelvis andelen direkt antagna från gymnasieskolan inom kvotgrupperna I och II ökas till minst 25 procent.

Utskottet ansluter sig till KK:s utgångspunkt för valet av urvalsmodell i kvotgrupperna I och II, nämligen att modellen skall stimulera de sökande att skaffa sig arbetslivserfarenhet samtidigt som den skall garantera en viss antagning på enbart betygsmeriter. För detta syfte har KK funnit en konstruktion med en undergrupp inom varje kvotgrupp nödvändig. Propositionen finner däremot, bl. a. av informationsskäl, en ordning där alla sökande inom en kvotgrupp ingår i samma rangordning överlägsen. Utskottet har för sin del sympati för en urvalsmodell som bygger på att sökande med och sökande utan arbetslivserfarenhet rangordnas gemensamt. Även inom ramen för en sådan modell bör man skapa garantier dels för att en rimlig andel av platserna besätts av sökande med enbart betygsmeriter, dels för att en rimlig andel av dem som antas har arbetslivserfarenhet. Enligt utskottets mening bör urvalsmodellen för kvotgrupperna I och II utformas med dessa utgångspunkter. Den i propositionen angivna andelen för direktövergång, omkring 15 procent av platserna, bör härvid kunna höjas till exempelvis 20 procent. En motsvarande garanti på 20 procent för att sökande med arbetslivserfarenhet antas bör också fixeras, där så bedöms vara nödvändigt.

Så snart erfarenheter vunnits av de nya urvalsreglernas effekter bör en utvärdering komma till stånd. Denna utvärdering bör då omfatta t. ex. sökandesammansättningen, reglernas inverkan på gymnasieskolan, effekten av procentgarantin samt arbetsmarknadens möjligheter att bereda arbetslivserfarenhet. Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av motionen 1975: 1869 yrkandet 1 g, motionen 1975: 1872 yrkandet 11 och motionen 1975: 1876 yrkandet 1 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om urvalsgrunden arbetslivserfarenhet inom kvotgrupperna I och II.

Arbetslivserfarenhet skall enligt KK för att tillgodoräknas omfatta minst 15 månader. För att inte vissa sökande skall vara garanterade att få en merit som inte står andra sökande till buds får enligt KK värnpliktstjänstgöring eller vapenfri tjänstgöring tillgodoräknas som arbetslivserfarenhet endast om femtonmånaderskravet är uppfyllt. I propositionen ansluter sig departementschefen i allt väsentligt till de regler för tillgodoräknande och poängvärdering av arbetslivserfarenhet som KK föreslår.

I motionen 1975: 1869 anförs att betyg i ämnen som kompletterats för behörighet bör räknas med i meritunderlaget på samma sätt som övriga betyg eftersom de behörighetskompletterade ämnena har stor betydelse

för de fortsatta studierna. En sådan anordning anses också kunna motverka att elever taktiskt väljer en mindre krävande linje i gymnasieskolan för att få ett högt betygsmedelvärde.

Enligt KK bör i medelvärdesberäkningen av betyg från gymnasieskolan inte ingå betyg i ämnen som kompletterats för erhållande av behörighet. Bestämmelser beträffande meritvärdering av betyg meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer. Om tendenser till taktiskt val av linje skulle iakttas i gymnasieskolan, ankommer det på regeringen och berörda myndigheter att vidta de åtgärder som utvecklingen kräver. Med hänvisning härtill avstyrks motionen 1975: 1869 yrkandet 1 f.

Könskvotering vid intagning till förskolläraryrkesutbildning innebär bl. a. att man till utbildning antar manliga sökande, vilkas poängsumma får ligga två tiondelar under den meritpoäng som fordras för inträde i varje behörighetsgrupp. Enligt motionen 1975: 1390 bör riksdagen uttala att könskvotering vid urval av studerande inte bör förekomma.

Utskottet framhöll år 1971 med anledning av motionen 1971: 382 att könskvotering inte ensam kan lösa de problem som är förenade med den traditionella synen på könsrollerna. Utskottet anförde vidare: "Sådan kvotering kan endast i viss mån förhindra i och för sig icke önskvärda skevheter i fördelningen mellan män och kvinnor på olika utbildningsvägar. Utskottet får vidare erinra om att statsutskottet i sitt utlåtande 1970: 88 förutsatte att de problem som var förknippade med en eventuell könskvotering ingående penetrerades och framhöll att förutsättningarna och konsekvenserna måste vara klarlagda och redovisade innan beslut fattades av de ansvariga instanserna. Under förutsättning att synpunkterna i detta uttalande beaktas vill utskottet inte motsätta sig begränsad försöksverksamhet med könskvotering." (UbU 1971: 3, rskr 1971: 84).

Utskottet har noterat att KK i sitt betänkande inte gjort några uttalanden om att nuvarande försöksverksamhet med könskvotering bör ökas ut. Med hänvisning härtill och till vad utskottet anförde i ärendet år 1971 anser utskottet att motionen 1975: 1390 inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Det är enligt motionen 1975: 1876 angeläget att effekterna av det urvalssystem som införs med början läsåret 1977/78 följs noggrant. Enligt motionen 1975: 1869 bör på sikt eftersträvas ett system för urval där kvotgruppering inte är nödvändig och där alla sökande kan bedömas på samma sätt och under lika villkor.

Departementschefen har i propositionen uttalat att det är angeläget att högskolereformen från början följs systematiskt och att den fortlöpande utvärderas med avseende på sina effekter i skilda avseenden. Utskottet, som instämmer i vad departementschefen uttalat, finner att yr-

kandet i motionen 1975: 1876 bör kunna anses tillgodosett genom nämnda uttalande varför motionen 1975: 1876 yrkandet 1 i denna del bör avslås av riksdagen. Utskottet vill i detta sammanhang stryka under angelägenheten av att effekter av betygsättning och meritvärderingsregler för ämnen på naturvetenskaplig linje uppmärksammas.

Likaså anser utskottet att yrkandet 2 i motionen 1975: 1869 i stort bör kunna anses tillgodosett genom departementschefens uttalande om en fortlöpande utvärdering av högskolereformen.

När det gäller frågan om vissa övergångsbestämmelser med anledning av KK:s förslag till meritvärdering av betyg anser utskottet att sådana bestämmelser bör utfärdas. Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av motionen 1975: 1856 och motionen 1975: 1872 yrkandet 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

En fråga som gäller urval till enstaka kurser tas upp i motionen 1975: 524. Enligt motionären bör sökande med sjukvårdsutbildning och sjukvårdserfarenhet kunna antas med förtur till yrkesinriktade studiekurser i hälso- och sjukvårdsadministration.

Utskottet hänvisar till vad som i propositionen anförs om viss frihet för antagningsmyndigheten vid tillämpningen av centralt utfärdade riktlinjer och avstyrker därmed motionen 1975: 524 yrkandet 1.

Yrkandet i motionen 1975: 165 om en utredning av socionomers möjlighet till inträde vid lärarhögskola avstyrker utskottet med hänvisning till att den som avlagt socionomexamen kan få sina studieprestationer vid socialhögskola tillgodoräknade för betyg vid samhällsvetenskaplig fakultet. I övrigt hänvisar utskottet till sitt betänkande UbU 1971: 25.

Vad slutligen gäller den i motionen 1975: 1412 aktualiserade frågan om arbetslivserfarenhet före och under viss utbildning bör denna bedömas mot bakgrund av de förslag som arbetsmarknadsstyrelsens arbetsgrupp för utredning av vissa praktikfrågor kommer att lägga fram senare i år. Utskottet har inhämtat att arbetsgruppen kommer att redogöra för bl. a. praktikbegreppet, den kvantitativa omfattningen av kraven på praktik på både gymnasial och eftergymnasial nivå, arbetsmarknadens olika möjligheter att tillgodose efterfrågan på praktik samt ersättningsnormer när det gäller praktikgivare, praktikanter och handledare. Vidare behandlas frågan om obligatorisk och frivillig praktik samt ansvarighets- och försäkringsfrågor i samband med praktik. Med hänvisning till det anförda anser utskottet att motionen 1975: 1412 bör avslås av riksdagen.

Högskolestudiernas organisation m. m. — återkommande utbildning

Propositionen (s. 431—451). Högskoleutbildningen bör organiseras dels i utbildningslinjer, dels i enstaka kurser.

Allmänna utbildningslinjer bör svara mot mera bestående behov och inrättas av regeringen. Den närmare utformningen av en linje skall kunna variera från ort till ort. Utbildningsplanen skall också i övrigt medge stor lokal frihet att besluta om kursernas uppläggning m. m. Huvuddelen av de yrkesinriktade utbildningar som nu finns på högskolenivå bör enligt propositionen inordnas i den nya studieorganisationen som allmänna utbildningslinjer. Inom de nuvarande filosofiska fakulteternas område gäller det att utveckla utbudet av allmänna utbildningslinjer och att anpassa studerandeantalet på varje linje så att linjens yrkesinriktning framstår som realistisk för den studerande i förhållande till de möjligheter på arbetsmarknaden som man kan förutse. Kurser från de nuvarande filosofiska fakulteternas område bör vidare i ökad utsträckning ingå i utbildningslinjer inom hela högskolan.

Lokala utbildningslinjer bör inrättas vid läroanstalterna med hänsyn till särskilda lokala förutsättningar. De bör bli betydelsefulla hjälpmedel — av ett slag som i dag i stort sett saknas — i det fortloppande arbetet med att utveckla högskoleutbildningen.

Individuella utbildningslinjer bör inrättas vid läroanstalterna efter ansökan av den enskilde. De skall syfta till att tillgodose särskilda önskemål om kombinationer av kurser. Möjligheter av detta slag saknas i dag utanför de filosofiska fakulteternas område.

Enstaka kurser skall tillgodose bl. a. fortbildnings- och vidareutbildningsbehov som inte motsvaras av fullständiga utbildningslinjer. Inte minst för förverkligandet av återkommande utbildning är det viktigt att utbildningsmöjligheter i enstaka kurser öppnas inom hela högskolan.

Utbildningsplaner för allmänna utbildningslinjer skall fastställas centralt och för lokala och individuella utbildningslinjer lokalt. Samtliga kursplaner skall fastställas lokalt.

Fördelningen av uppgifter mellan det offentliga utbildningsväsendet och studieförbunden skall ses över. Departementschefen anför att härvid skall behandlas bl. a. förhållandet mellan högskolans enstaka kurser och studieförbundens universitetscirkclar.

Enligt propositionen bör den fortsatta planeringen av utbildningssystemet utgå från återkommande utbildning — dvs. att perioder av utbildning varvas med perioder av yrkesverksamhet — som en vanlig modell för människors utbildningsplanering. Åtgärder som bidrar till att göra det praktiskt möjligt för den enskilde att planera för återkommande utbildning bör prioriteras, bl. a. i högskolemyndigheternas planering.

En rad av förslagen i propositionen syftar till att främja återkommande utbildning. Det gäller bl. a. förslagen om nya behörighets- och urvalsregler, om vidgade utbildningsmöjligheter i enstaka kurser, om utbyggnad av högskoleutbildningen utanför universitetsorterna, om ett ökat lokalt och regionalt ansvar för utbildningsplaneringen och om ett ökat samspel mellan högskolan och arbetslivet.

Ett enhetligt poängsystem föreslås infört inom högskolan för att underlätta kombinationer av kurser från olika håll. 40 poäng skall motsvara ett läsår. Också i fråga om betygssättning bör en större enhetlighet eftersträvas. En ordning med tre steg — underkänd, godkänd och väl godkänd — bör vara en riktpunkt i avvaktan på en mer genomgripande översyn av betygssystemet i högskolan.

Utbildningsbevis bör införas som dokumentation av att man gått igenom en utbildningslinje.

Examinsbenämningar bör finnas där de ger meningsfull information om en utbildningslinjes huvudsakliga innehåll och kan karaktärisera utbildningen på ett enklare sätt än utbildningsbeviset.

Utskottet. Förändringar i den högre utbildningens innehåll och organisation har hittills ofta initierats och genomförts genom centrala insatser i utredningar och inom ämbetsverk. Utskottet vill i likhet med departementschefen stryka under vikten av att genom högskolreformen bättre förutsättningar skapas för ett lokalt förnyelsearbete. Andra utgångspunkter för utformningen av högskolans studieorganisation bör vara att möjliggöra en kombination av moment och resurser från skilda delar av högskolan och att återkommande utbildning skall underlättas. I fråga om krav på yrkesförberedelse erinrar utskottet om vad det anförts härom under avsnittet högskoleutbildningens uppgifter.

Utskottet anser det föreslagna utbildningslinjesystemet ändamålsenligt och ansluter sig till förslaget om allmänna, lokala och individuella utbildningslinjer.

Som framgår av det föregående är avsikten att allmänna utbildningslinjer skall svara mot mera bestående behov av generell karaktär och vara inriktade mot mer eller mindre breda yrkesområden. Utskottet vill stryka under departementschefens uttalande att utformningen av en allmän utbildningslinje bör kunna variera från ort till ort.

Enligt propositionen bör för varje utbildningslinje fastställas en utbildningsplan som anger bl. a. utbildningens mål, inriktning och huvudsakliga innehåll samt kraven för tillträde till linjen i fråga. Sådan plan bör enligt departementschefens mening i princip fastställas av det organ som inrättar utbildningslinjen. I fråga om allmänna utbildningslinjer, vilka föreslås inrättade av regeringen, kan det emellertid vara ändamålsenligt, menar departementschefen, att endast linjens omfattning och in-

riktning fastställs av regeringen medan den egentliga utbildningsplanen fastställs av central högskolemyndighet. För varje kurs — såväl kurser som ingår i utbildningslinjer som övriga — skall lokalt fastställas en kursplan.

I motionen 1975: 1872 framhålls att det måste finnas betydande frihet för de studerande att på egen hand sätta samman studiekurser och ämnen till en fullständig utbildning — med eller utan anknytning till ett visst yrke. Antalet utbildningslinjer, avsedda för samtliga universitet och högskolor, bör därför vara förhållandevis begränsat. Övervägande skäl talar enligt motionärernas mening för att de allmänna utbildningslinjerna bör fastställas av riksdagen och inte som propositionen föreslår av regeringen (yrkandet 14 a).

En föreskrift om att allmänna utbildningslinjer generellt skall fastställas av riksdagen skulle enligt utskottets bedömning inte underlätta det förnyelsearbete inom högskolan som utskottet betonat som angeläget. Utskottet kan därför inte biträda den i motionen föreslagna centraliseringen av beslutanderätten, varför utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandet 14 a i motionen 1975: 1872. Samtidigt vill utskottet framhålla att det förutsätter att frågor om inrättande av helt nya utbildningsvägar såsom allmänna utbildningslinjer kommer att — liksom hittills skett — underställas riksdagen. Utskottet anser sålunda att exempelvis sådana reformer som den under senare år beslutade nya journalistutbildningen och den nya bibliotekarieutbildningen skall prövas av riksdagen. Utskottet vill i detta sammanhang påpeka att departementschefen räknar med att en förteckning över de allmänna utbildningslinjer som regeringen inrättat eller avser att inrätta skall anmälas för riksdagen senast i budgetpropositionen för budgetåret 1977/78.

Utskottet ansluter sig även till vad departementschefen anfört i fråga om lokala utbildningslinjer. Med hänsyn till dessa linjers stora betydelse som instrument för högskoleutbildningens förnyelse vill utskottet framhålla vikten av generöst avvägda ramar inom vilka läroanstalterna får inrätta sådana linjer.

De individuella utbildningslinjernas funktion blir att tillgodose enskilda studerandes mera speciella önskemål om utbildningskombinationer. Även för en individuell linje skall utbildningsplan fastställas. Planen kan här sägas vara en garanti för att den enskilde får fullfölja viss önskad studiegång.

I motionen 1975: 1869 anføres att en individuell utbildningslinje ger de som så önskar en frihet att fördjupa sig inom olika ämnesområden på ett helt annat sätt än vad allmänna utbildningslinjer kan ge utrymme för. Motionärerna anser därför att en studerande som har speciella utbildningsmål skall vara garanterad rätten till önskad individuell utbildningslinje.

Enligt utskottet bör individuell utbildningslinje kunna inrättas i den mån utbildningsplan och tillgängliga resurser medger det på samma sätt som i dag gäller särskild utbildningslinje. Förslaget om ovillkorlig rätt till viss individuell utbildningslinje måste däremot enligt utskottets mening avvisas av riksdagen, varför utskottet avstyrker bifall till motionen 1975: 1869 yrkandet 1 i.

På samma grund och med erinran därtill om att det, som utskottet redan tidigare anfört, blir en uppgift för de lokala högskolemyndigheterna att vid sina dispositioner inom givna resursramar beakta olika krav och önskemål, avstyrker utskottet motionen 1975: 1872 yrkandet 14 b.

Intresset för partiell högskoleutbildning har ökat påtagligt under senare år. Som departementschefen framhållit är det en viktig uppgift för högskolan att tillgodose även andra utbildningsbehov än sådana som motsvaras av fullständiga, yrkesinriktade utbildningslinjer. Utskottet anser i likhet med departementschefen det synnerligen angeläget att möjligheter att följa enstaka kurser förverkligas inom hela högskolan.

Utbildning som inte i första hand motiveras av önskan om yrkesutbildning förekommer för närvarande dels vid de filosofiska fakulteterna och som s. k. decentraliserad universitetsutbildning, dels i form av universitetscirkel inom ramen för studieförbundens verksamhet. I kvantitativt avseende är studieförbundens verksamhet den mest betydelsefulla inom detta utbud. En del av studieförbundens studerande torde dock se sin utbildning just som fortbildning eller vidareutbildning i sin yrkesverksamhet. I många fall följer utbildningen helt universitetens studieplaner och universitetslärare anlitas för undervisningen.

I propositionen betonas vikten av samverkan mellan högskolan och studieförbunden med sikte på ett ändamålsenligt utnyttjande av de samlade resurserna. Denna samverkan bör enligt departementschefen grundas på en klarare ansvarsfördelning mellan högskoleorganisationen och studieförbunden än den som i dag råder. Avsikten är att en utredning rörande kompetensfördelningen mellan det offentliga utbildningsväsendet och studieförbunden skall tillkallas. När det gäller högskoleutbildningen skall en utgångspunkt för arbetsfördelningen vara den, att huvudansvaret för att täcka utbildningsbehov som motiveras med ett mer allmänt utbildningsintresse skall ligga på studieförbunden, medan högskolan i första hand har att tillgodose på ett eller annat sätt yrkesanknutna utbildningsbehov på högskolenivå, i den mån sådana inte bör tillgodoses genom intern utbildning inom myndigheter, företag, organisationer m. m.

Frågan om gränsdragningen mellan det offentliga utbildningsväsendets och studieförbundens verksamhetsområden är enligt motionen 1975: 1859 rik på komplikationer. I utredningen måste därför finnas en allsidig representation för studieförbunden. En enda sakkunnig eller ex-

pert representerande alla studieförbunden kan inte ge den allsidiga belysning av problemet som är nödvändig för att uppnå ett gott resultat av utredningen. Motionärerna anser därför att riksdagen bör uttala att studieförbundens representation i utredningen bör vara så allsidig som möjligt.

Med hänsyn till vad utskottet i sitt betänkande 1975: 16 med anledning av propositionen 1975: 23 om vidgad vuxenutbildning samt studie-stöd till vuxna anfört beträffande den ifrågavarande utredningens sammansättning påkallar yrkandet i motionen 1975: 1859 inte någon riksdagens ytterligare åtgärd. Det bör därför avslås.

Den fortsatta planeringen av utbildningssystemet skall utgå från återkommande utbildning som en vanlig modell för individernas utbildningsplanering. I motionen 1975: 1872 konstaterar motionärerna att principen om återkommande utbildning redan är ett faktum vid de filosofiska fakulteterna och att detta inslag blivit alltmer markerat under senare år. För att skapa bättre möjligheter till återkommande utbildning är det enligt motionärernas mening viktigt att en del längre yrkesinriktade högskoleutbildningar ses över i syfte att bredda utbildningen och skapa ökade möjligheter att genomgå utbildningen etappvis.

Utskottet vill framhålla vikten av att statsmakterna genom olika åtgärder söker främja återkommande utbildning och delar motionärernas mening att det av dem framhållna förnyelsearbetet är angeläget. Av propositionen framgår att regeringen avser uppdra åt högskolemyndigheterna att i den fortlöpande översynen av utbildningens innehåll och organisation särskilt verka för att främja återkommande utbildning och för att bredda innehållet i utbildningslinjer som för närvarande har en förhållandevis snäv inriktning. Med hänsyn härtill synes det inte erforderligt att riksdagen begär den i motionen 1975: 1872 föreslagna översynen, varför utskottet avstyrker yrkandet 15 i denna motion.

Beträffande yrkandet i motionen 1975: 1872 om en särskild studiegrupp av parlamentariker, fristående forskare och personer verksamma inom skolan för granskning av hur grundskolan och gymnasieskolan påverkas av förslaget om återkommande utbildning inom högskolan vill utskottet först erinra om att riksdagen begärt att det parlamentariska inslaget i den till SÖ knutna pedagogiska nämnden skall stärkas (UbU 1975: 11, rskr 1975: 93). SÖ har en fortlöpande kontakt med forskare vid landets universitets- och lärarhögskoleinstitutioner i pedagogik, psykologi och sociologi bl. a. i form av årliga möten med forskningsledarna vid dessa institutioner. Gymnasieinspektörerna, av vilka en del är företrädare för arbetsmarknaden, avger kontinuerligt rapporter och förmedlar erfarenheter vid sina årliga konferenser. Elevernas studiegång genom grundskola och gymnasieskola följs slutligen av SÖ genom ett flertal undersökningar och projekt. Ett projekt gäller t. ex. frågan om

ett högstadium utan årskurser, vid vilket verksamheten lagts upp för att passa återkommande utbildning. Vidare finns ett antal projekt som gäller anpassning av gymnasieskolans läroplaner till ett system för återkommande utbildning. Då den begärda studiegruppen skulle kunna medföra dubbelarbete inom utvecklingsarbetet på skolans område avstyrks yrkandet 24 i motionen 1975: 1872.

I samma motion framhålls att studie- och yrkesvägledningen inom gymnasieskolan och högskolan bör ges förstärkta resurser i syfte att åstadkomma förutsättningar för en mjuk styrning av studievalet genom information och vägledning. Även i motionen 1975: 1876 har betonats betydelsen av en väl utbyggd studievägledning och yrkesorientering. I motionen 1975: 1872 yrkas att riksdagen skall begära förslag om förstärkt yrkes- och studievägledning i gymnasieskolan och högskolan.

Utskottet har under senare år i olika sammanhang behandlat frågor om resurser såväl för grundskolan och gymnasieskolan som för högskolan till studievägledning och yrkesorientering. Utskottet har därvid anslutit sig till uppfattningen att båda verksamhetsgrenarna är betydelsefulla och kan därför ansluta sig till vad motionärerna anfört härom.

I den nu ifrågavarande propositionen framhåller departementschefen att studie- och yrkesvägledningsverksamheten inom och med anknytning till högskolan under de närmaste åren bör få som huvuduppgift att informera om återkommande utbildning, varvid samverkan bör etableras med arbetsmarknadens parter. Vidare anför departementschefen att omfattningen av och formerna för insatserna får prövas bl. a. i det årliga budgetarbetet. Utskottet ansluter sig till den bedömning departementschefen gjort och anser det mot bakgrund av vad som anförts i propositionen inte erforderligt att riksdagen gör det i motionen 1975: 1872 i yrkandet 3 b föreslagna uttalandet, varför yrkandet avstyrks av utskottet.

Förslag om kortare tekniska utbildningar på högskolenivå har förts fram dels av Sveriges civilingenjörsförbund och Svenska ingenjörssamfundet, dels av UKÄ som föreslagit viss försöksverksamhet inom ramen för befintliga utbildningsresurser vid de tekniska fakulteterna. Av propositionen framgår att beredningen av dessa frågor inte är avslutad. Departementschefen framhåller att han finner det angeläget att man konkret prövar behovet att komplettera den traditionella högskoleutbildningen inom den tekniska sektorn — civilingenjörsutbildningen och motsvarande — med nya utbildningsalternativ. Med hänvisning till vad som anförts i propositionen avstyrker utskottet den under allmänna motionstiden väckta motionen 1975: 360 beträffande utredning av behovet av kortare tekniska utbildningar på högskolenivå m. m. Likaledes avstyrker utskottet motionen 1975: 1373 om en översyn av viss gymnasial teknisk utbildning under erinran om att det inom skolöverstyrelsen pågår ett särskilt läroplansarbete för att reformera den tvååriga tekniska linjen.

När det gäller vårdyrkesutbildning har U 68 till följd av särskilda direktiv mer djupgående kunnat se över sjukgymnastutbildningens mål och innehåll. U 68:s förslag innebär en förstärkning av yrkesträningen. Samtidigt faller krav på förpraktik bort. För att tillgodose behovet av ökad yrkesträning och andra behov som ökat medicinskt och tekniskt kunnande aktualiserar har U 68 föreslagit att sjukgymnastutbildningen förlängs till två och ett halvt år. Utskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i motionen 1975: 1875, nämligen att det är angeläget att beslut snart fattas om förbättrad sjukgymnastutbildning. Då ärendet är under beredning i utbildningsdepartementet och då utskottet inhämtat att ställning i ärendet torde tas utan någon ytterligare översyn anser utskottet att motionen 1975: 1875 kan avslås av riksdagen.

I motionen 1975: 1874 hemställs att riksdagen skall uttala att behovet av vidareutbildning för laboratorieassistenter omedelbart skall tillgodoses. Utskottet har inhämtat att det föreligger behov av en översyn av laboratorieassistentutbildningen och att visst arbete pågår inom socialstyrelsen. Med det anförda avstyrker utskottet — som anser att riksdagen inte vid behandlingen av frågan om reformering av högskoleutbildningen bör prioritera i motionen angivet vidareutbildningsbehov — yrkandet 2 i motionen 1975: 1874.

Utbildningen av hälsovårdsinspektörer är för närvarande knuten till statens naturvårdsverk. Utbildningen har setts över av en utredning som i sitt betänkande (Ds S 1973: 4) föreslagit att en reviderad utbildning inom området skall knytas till socialhögskola. Departementschefen räknar med att utbildningen till hälsovårdsinspektör, i samband med att den förändras på grundval av den nämnda översynen, skall förläggas till statlig högskoleenhet. Beredningen av frågan om hälsovårdsinspektörsutbildningen pågår inom utbildningsdepartementet. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1975: 113 och 1975: 831.

Utskottet övergår nu till att behandla frågor om poängsystem och betyg m. m.

I propositionen föreslås att ett enhetligt system för värdering av utbildningens omfattning skall införas för i princip hela högskolan. Det föreslagna systemet ansluter till det poängsystem som sedan år 1969 tillämpas vid de filosofiska fakulteterna. Någon erinran mot förslaget har inte framförts i motionerna och utskottet tillstyrker detsamma.

Frågan om betygsättningen i grundskola och gymnasieskola prövas av 1973 års betygsutredning. Sedan detta arbete avslutats kommer enligt propositionen frågan om formerna för betygsättningen inom högskolan att bli upptagen till samlad prövning. I avvaktan på resultatet härav bör man enligt departementschefens mening kunna göra justeringar i nu tillämpade system för betygsättning och därmed underlätta jämförbarhet mellan olika delar av högskoleutbildningen. I likhet med U 68-bered-

ningen ansluter sig departementschefen till U 68:s förslag att betygskalan underkänd, godkänd och väl godkänd skall utgöra riktpunkt för betygssättningen inom högskolan. Möjligheter till variationer skall emellertid finnas. Man bör sålunda, anför departementschefen, för en kurs eller utbildningslinje kunna använda färre betygsteg, dvs. avstå från att använda betyget väl godkänd. I en del fall, t. ex. i fråga om viss konstnärlig utbildning som i dag saknar betygssättning, bör man enligt propositionen även i fortsättningen kunna avstå från att använda betyg.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att yrkandet 1 j i motionen 1975: 1869 bör avslås av riksdagen och att riksdagen bör ansluta sig till vad departementschefen förordat.

För den som gått igenom allmän eller lokal utbildningslinje med godkända kurser skall ett utbildningsbevis utfärdas. I detta skall anges utbildningslinjens beteckning, dess längd, de kurser som utbildningen omfattar samt de betyg den studerande erhållit på de olika kurserna. Den som har gått igenom individuell utbildningslinje eller enstaka kurs skall enligt förslaget erhålla motsvarande dokumentation i de delar som är tillämpliga.

Ett stort antal remissinstanser har tagit avstånd från U 68:s förslag att examensbenämningarna skall avskaffas. Departementschefen anser det uteslutet att i likformighetssyfte införa examensbenämningar inom den del av högskolan där man hittills inte funnit anledning att införa sådana. Däremot bör det enligt hans mening vara möjligt att till utbildningsbevis avseende en linje, vars nuvarande motsvarighet avslutas med examen, även i framtiden knyta en examensbenämning.

I motionen 1975: 1869 yrkas att nuvarande examensbeteckningar skall bibehållas.

Utskottet har i likhet med U 68-beredningen inget att erinra mot att ett system med examenstitlar bevaras för dem som genomgått utbildningslinjer men förutsätter då en sådan utveckling av systemet att titlarna generellt kommer att ge meningsfull information om den genomgångna utbildningens innehåll eller i varje fall huvudsakliga inriktning. Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av motionen 1975: 1869 som sin mening uttalar att detta bör beaktas i den fortsatta utvecklingen av utbildningslinjeorganisationen.

Institutionell organisation m. m.

Propositionen (s. 495, 497—569). Departementschefen anser att det finns skäl för ett enhetligt **h u v u d m a n n a s k a p** för högskoleutbildningen, i första hand ett statligt. Ett samlat huvudmannaskap skulle främja en helhetssyn på den grundläggande högskoleutbildningen. Det skulle också praktiskt underlätta ett förverkligande av i propositionen

förordade riktlinjer för utveckling av utbildningens innehåll och organisation och av sambandet mellan grundläggande utbildning och forskning/forskarutbildning liksom en tillämpning av de principer som föreslagits för den framtida dimensioneringen och lokaliseringen av högskoleutbildningen.

De betydande praktiska svårigheterna att åstadkomma en förändring med hänsyn till den berörda kommunala utbildningens nära samband med främst gymnasieskoleutbildningen är samtidigt omvittnade. Väsentliga frågor om fördelningen mellan stat och kommuner av ansvaret för bl. a. gymnasieskolan utreds för närvarande av utredningen om skolan, staten och kommunerna (SSK). Enligt departementschefens mening finns det anledning att i anslutning till detta utredningsarbete ta upp frågan om fördelningen av ansvaret också för den för närvarande kommunala utbildning som enligt propositionens förslag skall tillhöra högskolan. Departementschefen avser att i annat sammanhang återkomma till regeringen i denna fråga.

För huvuddelen av den statliga högskoleutbildningen bör enligt propositionen inrättas ett nytt verk, preliminärt kallat *universitets- och högskoleämbetet* (UHÄ). Inom UHÄ bör finnas fem permanenta planeringsberedningar för utbildning och forskning. Verket och dess beredningar bör ha ett planeringsansvar för den grundläggande högskoleutbildningen som helhet. UHÄ bör vidare ha vissa tillsynsuppgifter för de statliga högskoleenheterna inom utbildningsdepartementets område. För den högskoleutbildning som är knuten till främst gymnasieskolan, bl. a. den allra största delen av den kommunala högskolan, bör skollöverstyrelsen alltså vara tillsynsmyndighet.

Den förslagna organisationen för högskolan som helhet illustreras i bilaga 1, som är fogad till detta betänkande.

Den nuvarande organisationen för lokal- och utrustningsprogramfrågor för universitet och högskolor, samarbetsnämnden för lokal- och utrustningsprogramkommittéerna för universitet och högskolor samt de regionala kommittéerna, bör tills vidare bestå i avvaktan på en utvärdering. Frågan om organisation och uppgifter för ett centralt ledningsorgan för de vetenskapliga biblioteken m. m. bör utredas särskilt.

Av propositionen framgår att landet med avseende på främst planering av grundläggande högskoleutbildning skall delas in i sex högskoleregioner enligt följande sammanställning:

1. Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län
2. Uppsala, Södermanlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs och Gävleborgs län
3. Stockholms och Gotlands län
4. Östergötlands och Jönköpings län
5. Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs och Värmlands län
6. Kronobergs, Kalmar, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus och Hallands län.

För var och en av de sex högskolregionerna bör inrättas en regionstyrelse. Denna bör svara för samordnande planering av den grundläggande högskoleutbildningens utveckling och utbyggnad inom regionen. Styrelsen bör bl. a. fördela medel för lokala och individuella utbildningslinjer samt enstaka kurser på läroanstalter och orter. Den bör vidare ha det sammanhållande ansvaret för anknytningen mellan enheter med och enheter utan fast forskningsorganisation och bl. a. fördela de särskilda medlen för detta ändamål. Regionstyrelsen bör slutligen ha hand om organisatoriska frågor som berör två eller flera högskoleenheter. Frågor om ytterligare uppgifter för regionstyrelserna får för varje region övervägas av organisationskommittéerna. Omkring 2/3 av regionstyrelsens ledamöter bör vara företrädare för allmänna intressen och omkring 1/3 av ledamöterna bör hämtas inom högskolan.

För de olika yrkesutbildningssektorerna bör utbildningsnämnder kunna spela en viktig roll som rådgivande och förslagsställande expertorgan i både den kvalitativa och den kvantitativa planeringen. Sådana nämnder bör kunna inrättas av regionstyrelsen. Nämnden bör bestå av omkring 1/3 lärare, 1/3 studerande och 1/3 företrädare för yrkeslivet.

För huvuddelen av den statliga högskolan i övrigt bör det enligt propositionen finnas en högskoleenhet i varje fall på var och en av de i denna föreslagna 14 utbyggnadsorterna (eller paren av orter) och flera än en högskoleenhet i varje fall i Stockholm och Göteborg. Enhetsindelningen på de nuvarande universitetsorterna bör övervägas av de aviserade organisationskommittéerna. En utgångspunkt skall vara att utbildning och forskning som har samband i fråga om innehåll eller resurser bör föras samman. Högskoleenheterna bör kallas universitet, högskolor m. m. Nuvarande högskolan i Linköping bör fr. o. m. den 1 juli 1975 benämnas universitetet i Linköping.

Varje högskoleenhet bör ledas av en styrelse, enhetsstyrelsen, och ett rektorsämbete. Styrelsen skall förvalta samtliga resurser och avge anslagsframställning i fråga om bl. a. grundläggande utbildning. Den bör bestå av såväl inom enheten verksamma som företrädare för allmänna intressen. Den av U 68-beredningen skisserade sammansättningen av enhetsstyrelsen — 2/3 hämtade inom enheten och 1/3 företrädare för allmänna intressen — bör vara en utgångspunkt. Företrädarna för allmänna intressen och de lärare som utses som företrädare för verksamheten — inte som företrädare för de anställda — bör alltid ha majoritet. Antalet företrädare för de anställda bör vara ungefär lika stort som antalet företrädare för de studerande.

Planering samt frågor om utbildningens innehåll och organisation beträffande en eller flera utbildningslinjer bör ankomma på linjenämnder. En linjenämnd får normalt som huvuduppgift att samordna insatser från olika berörda institutioner och måste följaktligen sam-

verka nära med dessa. Nämnden bör bestå av omkring 1/3 lärare, 1/3 studerande och 1/3 företrädare för yrkeslivet inom det berörda området, såväl arbetstagare som arbetsgivare. Övrig personal bör vara företräd, där förutsättningar för det finns.

För grundläggande utbildning och forskning/forskarutbildning gemensamma institutioner är av väsentlig betydelse för sambandet mellan de båda verksamhetsgrenarna. Institutioner bör vara basenheterna vid samtliga högskoleenheter som har fast forskningsorganisation och också vid andra enheter, där så bedöms motiverat. En institution bör normalt ledas av en styrelse, institutionsstyrelsen, bestående av företrädare för de anställda och de studerande, och en prefekt. Ingen av de tre grupperna lärare, övriga anställda och studerande bör ensam ha majoritet i institutionsstyrelsen.

Frågan om utformningen av planeringsorganisationen för forskning och forskarutbildning inom högskolan bör övervägas med hänsyn till bl. a. forskningsrådsutredningens och forskarutbildningsutredningens arbete. Tills vidare bör planeringen av forskning och forskarutbildning fullgöras inom fakulteter/sektioner. Här bör inrättas mindre ledningsorgan, fakultets/sektionsnämnder, med representation för olika berörda grupper. Sådana nämnder bör bl. a. avge anslagsframställningar i fråga om forskning och forskarutbildning. Frågan om fakultets/sektionsnämndernas sammansättning skall övervägas ytterligare.

Organisationen av de statliga högskoleenheterna illustreras i bilaga 2, som är fogad till detta betänkande.

Primärkommuns skolstyrelse eller landstingskommuns utbildningsnämnd kommer normalt att vara styrelse även för kommunal högskoleutbildning. Också i fråga om yttre organisation i övrigt bör den kommunala högskoleutbildningen ses som en del av kommunens samlade utbildningsverksamhet. Linjenämnder med samma sammansättning och så långt möjligt samma uppgifter som inom den statliga högskolan bör dock i princip finnas också för kommunal högskoleutbildning. Organisationens illustreras i bilaga 3, som är fogad till detta betänkande.

För frågor om tillsättning av professors- och universitetslektorstjänster bör den 1 juli 1975 inrättas en särskild tjänsteförslagsnämnd inom varje fakultet/sektion. I denna nämnd bör ingå sex fasta ledamöter: två som utses av fakulteten/sektionen och två som utses av dess utbildningsnämnd samt en företrädare för de anställda och en företrädare för de studerande. Vidare bör för varje ärende om professors-tillsättning ingå tre särskilda ledamöter, motsvarande de sakkunniga enligt nuvarande ordning. Tjänsteförslagsnämnden skall i sådant ärende avge förslag direkt till regeringen.

Propositionens förslag beträffande former för att utse ledamöter i vissa högskoleorgan för planering och ledning av utbildning och forskning m. m. redovisas i bilaga 4, som är fogad till detta betänkande.

Utskottet delar departementschefens uppfattning att frågan om ett enhetligt huvudmannaskap för högskolan bör tas upp till prövning i anslutning till arbetet i utredningen om skolan, staten och kommunerna (SSK). I propositionen anmäls att departementschefen avser att i annat sammanhang återkomma till regeringen i frågan om hur ansvaret skall fördelas för den för närvarande kommunala utbildning som enligt förslagen i propositionen skall tillhöra högskolan. Tills vidare bör emellertid huvudmannaskapsförhållandena för den offentliga högskoleutbildningen vara oförändrade.

Utskottet anser att en verksorganisation för högskolan är nödvändig bl. a. för en samlad planering på riksplanet. Vidare bör, som anförs i propositionen, skolöverstyrelsen i varje fall tills vidare vara tillsynsmyndighet för den högskoleutbildning som här direkta resursmässiga och organisatoriska samband med gymnasieskolan.

I propositionen använder departementschefen den av U 68 föreslagna benämningen av det nya högskoleverket, universitets- och högskoleämbetet (UHÄ). Utskottet utgår från att regeringen kommer att besluta om benämningen av verket i enlighet härmed, varför motionen 1975: 1860 bör kunna avslås av riksdagen.

Då den centrala antagningsenheten för högskolan av praktiska skäl bör finnas på samma ort som UHÄ i övrigt bör riksdagen avslå yrkandet 4 i motionen 1975: 1876 om lokalisering av antagningsenheten till Sundsvall. Samtidigt bör riksdagen återkalla sitt tidigare beslut att förlägga skolöverstyrelsens nuvarande intagningssektion till Sundsvall (prop. 1973: 55, InU 1973: 22, rskr 1973: 220).

Enligt propositionen bör landet med avseende på främst planering av grundläggande högskoleutbildning delas in i sex högskoleregioner. I motionen 1975: 1862 föreslås att Kalmar län, som i propositionen förts till den södra regionen med Lund-Malmö som huvudort, i stället förts till östra regionen där Linköping är huvudort.

Avsikten med en indelning i högskoleregioner är enligt propositionen på intet sätt att begränsa en läroanstalts kontakter med andra läroanstalter eller med samhälls- och yrkeslivet till enbart den egna regionen eller att högskoleutbildningen och forskningen på något sätt skall planeras enbart med hänsyn till regionens behov. Syftet är inte heller att grunda rekryteringen av studerande på regionindelningen. Högskoleregionerna skall ses som hjälpmedel vid fördelningen av de samlade resurserna för högskolans verksamhet och som ramar för fullgörande av vissa uppgifter som berör flera läroanstalter. Med hänvisning till det

anförda och till vad den lokala opinionen anfört i remissyttrandena över U 68 beträffande regionindelningen föreslår utskottet att riksdagen avslår motionen 1975: 1862.

För var och en av de sex högskoleregionerna bör det enligt propositionen inrättas en regionstyrelse. Omkring 2/3 av ledamöterna bör vara företrädare för allmänna intressen och omkring 1/3 av ledamöterna bör hämtas inom högskolan.

I motionen 1975: 1869 (yrkandena 1 m och 1 n) föreslås att det i en region i stället för regionstyrelse skall finnas ett regionalt samråds- och planeringsorgan som skall ha minsta möjliga styrande och administrativa uppgifter och i vilket skall finnas en lika representation för allmänna intressen och de inom högskolan verksamma samt en av regeringen utsedd ordförande. Enligt motionen 1975: 1872 (yrkandet 1) bör det i stället för regionstyrelser finnas regionala samrådsnämnder med ledamöter valda av enhetsstyrelserna i regionen och med uppgift att lägga fram förslag till utnyttjande av de för regionen gemensamma resurserna.

Om yrkandet i motionen 1975: 1872 om avslag på förslaget om regionstyrelser inte bifalles yrkar motionärerna i andra hand att företrädarna för allmänna intressen i regionstyrelserna skall utses av landstingen. I motionen 1975: 1876 hävdas att företrädarna för allmänna intressen i regionstyrelsen bör utses av landsting eller kommun utanför landsting med undantag för ordföranden som bör utses av regeringen.

Utskottet är inte berett tillstyrka yrkandena 1 m och 1 n i motionen 1975: 1869 och yrkandet 1 i motionen 1975: 1872 i vad gäller avslag på förslaget om regionstyrelser, varför dessa yrkanden avstyrks.

Vad sedan gäller sättet att utse företrädarna för allmänna intressen i regionstyrelserna vill utskottet erinra om att enligt departementschefen vissa ledamöter i regionstyrelsen bör utses av regeringen och andra av organ med primärkommunal och landstingskommunal anknytning. Vid utscendet av de senare ledamöterna kan enligt propositionen en väg vara att låta länsstyrelserna medverka. Denna fråga bör enligt propositionen lämpligen prövas i samband med ställningstagandena till länsberedningens förslag. Utskottet delar denna uppfattning. Med hänvisning till det anförda och då utskottet noterat att LO, SACO/SR och TCO i likhet med departementschefen anser att vissa ledamöter bör utses av regeringen avstyrker utskottet motionerna 1975: 1872 yrkandet 20 i denna del samt motionen 1975: 1876 yrkandet 7.

Utskottet delar departementschefens bedömning att en generell representation i regionstyrelse för berörda högskoleenheter m. fl. inte är praktiskt möjlig i normalfallet, varför riksdagen bör avslå motionerna 1975: 1851 och 1975: 1864.

I detta sammanhang vill utskottet ta upp en fråga som gäller förhållandet mellan UHÄ och regionstyrelserna samt enhetsstyrelserna. Enligt motionen 1975: 1876 bör kompetensfördelningen mellan UHÄ och regionstyrelserna ses över i syfte att åstadkomma en ytterligare decentralisering av beslutsfattandet.

En central reglering av högskoleverksamheten bör enligt propositionen förekomma om en fråga är av den karaktären att det bör ankomma på riksdagen eller regeringen att besluta i den eller om den eljest är av sådan art att krav på enhetlighet eller riksgiltighet motiverar att den handläggs centralt. Utskottet anser att en överföring av ansvar från centrala till i första hand lokala organ inom högskoleväsendet är angelägen och att beslut i princip bör fattas så nära själva utbildningssituationen som det är möjligt med hänsyn till bl. a. förekommande samordningskrav.

I vilken utsträckning det är möjligt att som föreslås i motionen 1975: 1876 från UHÄ flytta över till regionstyrelserna uppgifter utöver dem som U 68-beredningen pekat på får enligt utskottets uppfattning prövas av den i propositionen aviserade centrala organisationskommittén. Vad som är rimligt och möjligt i detta hänseende i en första etapp kommer således att belysas i det fortsatta utredningsarbetet. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen 1975: 1876 yrkandet 9.

Yrkandet i motionen 1975: 162 att högskolan i Linköping bör benämnas universitet och att tekniska fakulteten i samband därmed skall benämnas tekniska högskolan i Linköping är i huvudsak tillgodosett genom anmälan i propositionen att departementschefen avser föreslå regeringen att nuvarande högskolan i Linköping fr. o. m. den 1 juli 1975 skall benämnas universitetet i Linköping. Motionen bör därför avslås av riksdagen.

Varje högskoleenhet bör enligt propositionen ledas av en styrelse, enhetsstyrelsen, och ett rektorsämbete. Frågor som gäller enhetsstyrelserna tas upp i tre motioner.

U 68-beredningen ansåg att i regionstyrelsen företrädare för allmänna intressen borde utgöra flertalet av ledamöterna, medan i enhetsstyrelserna majoriteten borde bestå av lärare, övriga anställda och studerande vid respektive enhet. Beredningen kunde således tänka sig som riktpunkt att proportionerna i båda fallen skulle vara ungefär 2: 1. Enligt motionen 1975: 1869 bör de av beredningen angivna principerna för sammansättningen slås fast av riksdagen.

Departementschefen finner att den av U 68-beredningen skisserade sammansättningen bör vara en utgångspunkt för närmare överväganden beträffande varje enhet. Även enligt utskottet är det rimligt att företrädarna för allmänna intressen i enhetsstyrelse i normalfallet är i mino-

ritet eftersom företräddarna för allmänna intressen har majoritet i regionstyrelsen. Med hänvisning till det anförda och till vad utskottet under avsnittet Genomförande i det följande anført om organisationskommittéernas förslag avstyrker utskottet motionen 1975: 1869 yrkandet 1 o i denna del.

Principerna för att utse företräddarna för allmänna intressen i enhetsstyrelserna behandlas i motionerna 1975: 1872 och 1975: 1876.

När det gäller att utse de ifrågavarande ledamöterna bör, som departementschefen framhåller, om möjligt samma principiella lösning väljas som kommer i fråga för att utse motsvarande ledamöter av regionstyrelsen. Med hänvisning till vad utskottet anført i det föregående beträffande utseende av företrädare för allmänna intressen i regionstyrelserna avstyrker utskottet motionen 1975: 1872 yrkandet 20 i denna del och motionen 1975: 1876 yrkandet 6.

Frågor som gäller bl. a. indelning i högskoleenheter tas upp i motionerna 1975: 1869, 1975: 1872, 1975: 1876 och 1975: 1880.

Utskottet finner det först angeläget att stryka under departementschefens uttalande att ett inordnande av olika utbildningar inom ett vidgat högskolebegrepp ingalunda utesluter att man vid utformningen av organisationen tar hänsyn till varierande förutsättningar för olika utbildningar och enheter. Utskottet konstaterar att de i motionerna aktualiserade frågorna torde kunna lösas inom de principiella ramar som anges i propositionen. Enligt denna bör enhetsstyrelserna ha frihet att inrätta organ för särskilda uppgifter och också att delegera beslutanderätt inom enheterna så att en ändamålsenlig arbetsfördelning uppnås. Enhetsstyrelserna bör sålunda enligt propositionen kunna uppdra åt bl. a. avdelning inom styrelsen, rektorsämbetet och åt permanent eller särskilt inrättat organ inom enheten att besluta på styrelsens vägnar. Organisationskommittéerna skall syssla bl. a. med de indelningsfrågor som motionärerna aktualiserar.

Med hänsyn till frågans vikt anser utskottet att indelningen i högskoleenheter på nuvarande högskoleorter skall beslutas av riksdagen. Utskottet föreslår därför att riksdagen med anledning av motionen 1975: 1869 yrkandet 1 l, motionen 1975: 1872 yrkandet 19 i denna del, motionen 1975: 1876 yrkandet 11 i denna del och motionen 1975: 1880 uttalar att indelningen i högskoleenheter skall beslutas av riksdagen.

Planering samt frågor om utbildningens innehåll och organisation beträffande en eller flera utbildningslinjer bör enligt propositionen ankomma på linjenämnder.

I fråga om linjenämndernas sammansättning är det enligt motionen 1975: 1869 angeläget att det finns ett personsamband mellan lärarrepresentanter i fakultetsnämnderna och linjenämnderna för att en intim kontakt skall kunna upprätthållas mellan forskningsplanering och

grundutbildning. Frågor som gäller linjenämndernas arbetsformer tas även upp i motionen 1975: 1876.

Utskottet har uppfattningen att det i största möjliga utsträckning bör överlämnas till de lokala utbildningsmyndigheterna att själva bestämma om arbetsformer m. m. Utskottet anser därför att motionen 1975: 1876 yrkandet 5 inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Med samma motivering avstyrker utskottet motionen 1975: 1869 yrkandet 1 o i denna del.

Fakultets/sektionskollegierna skall främja vetenskaplig samverkan samt utse vissa ledamöter i bl. a. fakultets/sektionsnämnder. Dessa nämnder skall vara ledningsorgan för fakulteter/sektioner och bl. a. avge anslagsframställningar i fråga om forskning och forskarutbildning. Enligt propositionen skall den som innehar fast universitetslektorat eller motsvarande tjänst vara ledamot av fakultet/sektionskollegium.

I motionen 1975: 1879 önskas ett klarläggande huruvida kliniska lärare skall anses inneha med universitetslektorat jämställd tjänst och alltså komma i fråga för ledamotskap i fakultets-/sektionskollegiet vid medicinsk fakultet samt jämföras med universitetslektorer när det gäller ledamotskap i fakultets-/sektionsnämnd.

Tjänster som kliniska lärare är statliga tjänster som tillsätts av UKÄ. För behörighet krävs bl. a. sådan vetenskaplig skicklighet som förutsätts för befattning som docent. Enligt de av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelserna för ifrågasvarande tjänster bör klinisk lärare idka vetenskaplig forskning. Med hänvisning till det anförda samt till att utskottet inhämtat att klinisk lärare i av motionärerna berört avseende bör kunna jämföras med universitetslektor. anser utskottet att motionen 1975: 1879 inte behöver föranleda någon åtgärd.

Slutligen tar utskottet i detta sammanhang upp vissa tjänsteorganisatoriska frågor som gäller universitetslektorat.

Beträffande befodringsgrunder vid tillsättning av tjänst som universitetslektor anför departementschefen: "Viss vetenskaplig kompetens bör liksom hittills krävas för behörighet till universitetslektorat (motsv.). Vetenskaplig skicklighet bör beaktas också som befodringsgrund. Jag vill emellertid slå fast att pedagogisk skicklighet, visad genom förmåga att undervisa, planering och ledning av undervisning samt utarbetande av läromedel bör vara den tyngst vägande befodringsgrunden vid tillsättning av universitetslektorat."

En utvidgning av universitetslektorernas tjänstgöringsområde till att även omfatta forskning gör det enligt motionerna 1975: 1858 och 1975: 1872 naturligt att vetenskaplig och pedagogisk skicklighet även i fortsättningen tillmäts lika värde som befodringsgrund.

Så länge det finns nuvarande slag av tjänster, av vilka vissa är företrädesvis inriktade på forskning och andra företrädesvis på utbildning,

är det rimligt att den befördringsgrund, som beaktar pedagogisk erfarenhet av olika slag, tillmäts särskild vikt när det gäller tjänst som företrädesvis skall vara inriktad på utbildning, bl. a. universitetslektorat. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen 1975: 1858 yrkandet 1 och motionen 1975: 1872 yrkandet 17 c.

Beträffande tillsättningsinstans för universitetslektorat avstyrker utskottet motionen 1975: 1858 yrkandet 3 och motionen 1975: 1872 yrkandet 17 b. UHÄ bör tillsätta dessa tjänster. Utskottet erinrar om att besvär över tillsättningsmyndighetens beslut alltid kan anföras hos regeringen.

Vad som i propositionen anförts om befördringsgrunder vid tillsättning av tjänst som professor eller biträdande professor samt om en särskild tjänsteförslagsnämnd inom varje fakultet/sektion föranleder inte någon erinran från utskottets sida.

Högskoleutbildningens lokalisering

Propositionen (s. 486—494, 496). I propositionen framhålls att lokaliseringen av de samlade resurserna för högskoleutbildning är en av de väsentligaste faktorerna när det gäller att förverkliga uppställda mål i fråga om individernas tillgång till utbildning och samhällets försörjning med utbildad arbetskraft.

Grundläggande högskoleutbildning bedrivs för närvarande i permanent form på ett trettiootal orter i landet, alltifrån universitetsorterna med ett omfattande och rikt varierat utbud av både utbildning och forskning till orter med bara någon enstaka utbildningslinje. I likhet med U 68-beredningen räknar departementschefen med dels att permanent högskoleutbildning som i dag finns på en ort skall finnas kvar eller, om en förändring skulle bli aktuell i visst fall, så långt möjligt ersättas med annan jämförbar utbildning, dels att en förläggning av permanent forskningsorganisation inom högskolan till andra orter än de sju där sådan organisation finns i dag inte är aktuell för närvarande.

Den fortsatta utbyggnaden av den grundläggande högskoleutbildningen bör i allt väsentligt knytas till enheter som i dag finns för sådan utbildning. På orter som saknar permanenta resurser för högskoleutbildning bör enstaka kurser kunna erbjudas, bl. a. i samverkan med studieförbund.

Enligt departementschefens mening är det angeläget att principbeslut nu fattas om på vilka orter — dessa orter kallas i propositionen *utbyggnadsorter* — den permanenta högskoleutbildningen skall byggas ut under den period som kan överblickas. Ett sådant beslut innebär att förutsättningarna för planeringsarbetet läggs fast i ett betydelsefullt avseende. Om särskilda skäl föreligger bör nytillkommande högskoleutbildning kunna lokaliseras också till annan ort än utbyggnads-

ort. Som exempel nämns i propositionen Markaryd och Skellefteå, till vilka orter yrkesteknisk högskoleutbildning föreslås lokaliserad. I propositionen slås fast att orter av nämnda slag inte skall betraktas som utbyggnadsorter och att det heller inte blir fråga om att bygga upp administrativt fristående utbildningsenheter. På samma sätt som utbildning i enstaka kurser bör sålunda enligt departementschefens mening fortsättningsvis en utbildningslinje som mer permanent förläggs utanför universitets- och utbyggnadsorterna knytas till lämplig läroanstalt på någon av dessa orter.

I propositionen framhålls det som angeläget att utbildningsutbudet på de nuvarande universitetsorterna stegvis förnyas. Denna förnyelse bör i princip ske inom ramen för ett totalt studerandecantal på varje ort som inte överstiger den av U 68 antagna nivån. Vid i första hand universitetet i Umeå befinner sig studerandecantalet för närvarande avsevärt under denna nivå. För Umeås del framstår därför en förnyelse av utbildningsutbudet som särskilt angelägen även för att öka det totala studerandecantalet framhåller departementschefen. Med hänsyn härtill bör nytillkommande högskoleutbildning kunna förläggas också till Umeå om det bedöms som angeläget för att den nämnda studerandecantalsnivån skall uppnås och redan gjorda investeringar av skilda slag tas till vara effektivt.

Riksdagen föreslås fatta principbeslut om att följande 14 orter eller par av orter skall vara utbyggnadsorter, nämligen Borås, Eskilstuna/Västerås, Falun/Borlänge, Halmstad, Jönköping, Kalmar, Karlstad, Kristianstad, Linköping/Norrköping, Luleå, Sundsvall/Härnösand, Växjö, Örebro och Östersund.

Planeringen av utbyggnaden av den grundläggande högskoleutbildningen bör enligt propositionen i första hand ankomma på den regionala organisation som föreslås i denna. En viktig uppgift i inledningsskedet blir att förnya och utveckla utbildningsutbudet på de utbyggnadsorter som har ett förhållandevis brett utbud av utbildning inom de filosofiska fakulteternas område, dvs. Linköping och de tre filialorterna. Det gäller enligt propositionen här att utnyttja de befintliga resurserna, men viss komplettering kan bli nödvändig för att den önskvärda förnyelsen skall kunna förverkligas. I sammanhanget erinras om att i propositionen 1975: 24 om viss försöksverksamhet inom lärarutbildningen m. m. föreslagits att försöksverksamhet med utbildning av lärare i gymnastik i kombination med annat ämne skall förläggas till Örebro. För att planeringsarbetet skall få rimlig konkretion också på några andra utbyggnadsorter bör enligt departementschefens mening — i enlighet med vad U 68-beredningen förordat — ett fåtal sådana orter pekas ut som närmast aktuella för utbyggnaden av utbildningsutbudet. Dessa orter bör väljas så att denna del av utbyggnaden blir någorlunda jämnt fördelad över landet. I enlighet med U 68:s och U 68-beredningens bedömningar för-

ordas i propositionen följande fyra orter eller par av orter: Sundsvall/Härnösand, Falun/Borlänge, Jönköping och Kalmar.

För de nu berörda utbyggnadsorterna bör ett konkret utrednings- och planeringsarbete påbörjas redan i samband med arbetet i organisationskommittéerna. Man bör i detta arbete ta sikte på att närmare redovisa förutsättningarna och föreslå tidpunkter för inrättande av nya utbildningslinjer med utgångspunkt i vad U 68 anför om inriktningen av utbildningen på de olika orterna. Självfallet skall, framhåller departementschefen, planeringsarbetet och dess resultat inordnas i den samlade planeringen inom högskoleregionerna. För övriga utbyggnadsorter bör — som U 68-beredningen påpekat — planeringsarbetet närmast inriktas på att, lämpligen i anknytning till befintliga enheter och resurser, få till stånd utbildning i enstaka kurser.

Utskottet. Med anledning av det i propositionen framlagda förslaget om 14 utbyggnadsorter vill utskottet först erinra om att med undantag av Halmstad samtliga föreslagna orter eller par av orter redan i dag har permanenta resurser för högskoleutbildning. Vidare bör erinras om att samtliga 14 orter enligt 1972 års riksdagsbeslut (prop. 1972: 111, InU 1972: 28, rskr 1972: 347) är primära centra, dvs. orter som såvitt avser arbetsmarknad, service, kommunikationer och utbildning är tänkta att utvecklas så att de i fråga om boende och lokalisering av skilda slags verksamheter kan utgöra reella alternativ till storstadsområdena. Dåvarande chefen för inrikesdepartementet framhöll i propositionen 1972: 111 (s. 513) att alla orter av detta slag inte kan påräkna lokalisering av eftergymnasial utbildning och anförde samtidigt att den utbyggnad av den eftergymnasiala utbildningen som kunde komma att ske under 1970-talet borde äga rum i första hand utanför de äldre universitetsorterna. Detta uttalande föranledde ingen riksdagens erinran.

I ett följande avsnitt kommer utskottet att behandla propositionsförslaget om yrkesteknisk högskoleutbildning och därmed sammanhängande lokaliseringsförslag inklusive frågan om civilingenjörsutbildning m. m. i Skellefteå. I enlighet med dispositionen i propositionen behandlar utskottet i detta avsnitt övriga föreliggande förslag om högskoleutbildningens lokalisering.

I likhet med U 68-beredningen framhåller departementschefen att det för den närmaste planeringsperioden inte är fråga om att bygga ut den traditionella universitetsutbildningen. Det primära målet är i stället att tillgodose det växande och mångskiftande behovet av klart yrkesinriktade utbildningar på högskolenivå.

Statsrådet ansluter sig också till U 68-beredningens bedömning att som en förutsättning för den fortsatta utbyggnaden bör gälla att befintliga resurser för högskoleutbildningen skall utnyttjas effektivt och att investeringar som gjorts för utbildning och forskning inte får äventyras.

Departementschefen har därtill slagit fast att en förläggning av permanent forskningsorganisation inom högskolan till nya orter för närvarande inte är aktuell.

Utbyggnad av permanenta resurser för högskoleutbildning på orter som inte redan har sådana skall endast undantagsvis komma i fråga. På sådana orter skall däremot kunna erbjudas enstaka kurser. Avsikten är att sådan utbildning skall prioriteras under den kommande perioden.

I fråga om Umeå är en förnyelse av utbildningsutbudet särskilt angelägen även för att öka det totala studerandeantalet. Departementschefen anser att med hänsyn härtill nytillkommande högskoleutbildning bör kunna förläggas till Umeå om det bedöms som angeläget för att önskad studerandecantalsnivå skall uppnås och redan gjorda investeringar av skilda slag tas till vara effektivt.

I fråga om Linköping och de tre filialorterna erinrar departementschefen om att man på dessa orter har ett förhållandevis brett utbud av utbildning inom de filosofiska fakulteternas område och uttalar att det blir en viktig uppgift i inledningsskedet att förnya och utveckla utbildningsutbudet.

Slutligen betonar departementschefen att utbyggnaden på olika orter måste anpassas efter de faktiska förutsättningarna i form av tillströmning m. m. och uttalar: "Det finns självfallet inget intresse av att bygga ut utbildning som inte svarar mot aktuella eller förutsebara behov eller önskemål hos individer eller inom arbetslivet."

Mot bakgrund av vad departementschefen sålunda uttalat avser utskottet först att ta ställning till vissa motionsyrkanden i lokaliseringsfrågan vilka går ut på att riksdagen skall göra vissa uttalanden av mer allmän karaktär.

I motionen 1975: 1872 vitsordas angelägenheten av att även högskoleutbildning är lättillgänglig från geografisk synpunkt. Erfarenheterna från tillkomsten av universitetsfilialerna och från den decentraliserade universitetsutbildningen visar, erinrar motionärerna om, att det på många håll finns ett stort och uppdämt utbildningsintresse, som kan realiseras först när utbildningsmöjligheter erbjuds på den egna orten.

Vilken väg eller kombination av vägar man väljer för att åstadkomma en geografisk spridning av högskoleutbildning är enligt motionen beroende av en rad avvägningar. Som ett resultat av dessa föreslås att riksdagen skall uttala att permanenta resurser för traditionell universitetsutbildning även i fortsättningen bör koncentreras till nuvarande universitets- och filialorter (yrkandet 4 a) samt att utbyggnaden av högskoleutbildningen från lokaliseringssynpunkt skall planeras så att verksamheten på filialorterna och vid universiteten i Umeå och Linköping ges tillfredsställande bredd och stadga innan en utbyggnad av nämnvärd omfattning kan ske på andra orter (yrkandet 4 b).

Enligt yrkandet 1 h i motionen 1975: 1869 bör riksdagen uttala att —

med undantag för försöksverksamheten med yrkesteknisk högskoleutbildning — för närvarande ingen omfattande utbyggnad bör ske på nya högskoleorter.

I motionen 1975: 1878 yrkas att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna sitt principiella stöd för en utbyggnad av utbildningsutbudet i Umeå i enlighet med motionens intentioner. I denna erinras om dagens problem och departementschefens uttalande. Motionären stryker under angelägenheten av att universitetslokaler får en rationell användning och pekar på utbildningar som bör kunna förläggas till Umeå.

Ett annat syfte än nämnda yrkanden i motionerna 1975: 1869, 1975: 1872 och 1975: 1878 har motionen 1975: 1420 som önskar att högskoleutbildningen skall spridas mera.

Som utskottet tidigare erinrat om har departementschefen slagit fast att det för den närmaste perioden inte är fråga om att bygga ut den traditionella universitetsutbildningen. Utbyggnad av permanenta resurser för högskoleutbildning på orter som inte redan har sådana skall endast undantagsvis komma i fråga. Att utesluta möjligheten att förlägga traditionell universitetsutbildning till annan ort än nuvarande universitets- och filialorter skulle enligt utskottets bedömning å andra sidan innebära ett alltför kategoriskt ställningstagande. Utskottet avstyrker alltså yrkandet 4 a i motionen 1975: 1872 och kan inte heller tillstyrka yrkandet 1 h i motionen 1975: 1869.

Utskottet anser sålunda sammanfattningsvis att riksdagen oreserverat bör ansluta sig till de allmänna riktlinjer för lokalisering av högskoleutbildning som departementschefen förordat.

Då de i yrkandet 4 b i motionen 1975: 1872 angivna kriterierna "tillfredsställande bredd och stadga" samt "utbyggnad av nämnvärd omfattning" inte närmare utvecklas i motionen saknas enligt utskottets mening erforderlig grund för riksdagen att realbehandla detta yrkande. Det avstyrks därför av utskottet, som emellertid ånyo vill erinra om att departementschefen gjort särskilda uttalanden dels beträffande såväl filialorterna som Linköping och Umeå, dels i fråga om att han ansluter sig till U 68-beredningens bedömning att som en förutsättning för den fortsatta utbyggnaden bör gälla att befintliga resurser för högskoleutbildning skall utnyttjas effektivt och att investeringar som gjorts för utbildning och forskning inte får äventyras.

Med hänvisning till vad i propositionen anförts beträffande förläggning av nyttillkommande högskoleutbildning till Umeå och med erinran om regeringens i propositionen 1975: 24 om viss försöksverksamhet inom läroutbildningen framlagda förslag om teckningsläroutbildning i Umeå och om försöksverksamhet där med utbildning av lärare i bl. a. hemkunskap i kombination med annat ämne avstyrker utskottet motionerna 1975: 541 och 1975: 1878.

Vad därefter gäller regeringens förslag om principbeslut om 14 utbyggnadsorter — bland vilka ingår Karlstad, Linköping/Norrköping, Luleå, Växjö och Örebro — har i motionen 1975: 1872 anförts att det med nuvarande studerandestillströmning knappast föreligger några förutsättningar för en omfattande utbyggnad på orter utanför universitets- och filialorterna, inte ens av kortare yrkesinriktade högskoleutbildningar. Motionärerna anser att riksdagen bör uttala att i den mån tillströmningen till högre utbildning och hänsynen till filialerna medger det, utbyggnad av kortare yrkesinriktad högskoleutbildning bör ske i Jönköping, Sundsvall/Härnösand, Falun/Borlänge och Kalmar (yrkandet 4 c), att eventuellt ytterligare utbyggnadsorter inte bör utpekas för närvarande (yrkandet 4 d) och att eventuellt nytillkommande högskoleutbildning utanför universitets- och filialorterna bör förläggas till sådana orter som redan i dag har permanenta resurser för högskoleutbildning (yrkandet 4 e).

En i förhållande till sistnämnda motioner motsatt uppfattning kommer till uttryck i de motioner som vill att riksdagen skall utöka kretsen utbyggnadsorter. Enligt motionerna 1975: 826 och 1975: 1855 bör Skövde vara utbyggnadsort. I sistnämnda motion yrkas också att Gävle/Sandviken blir utbyggnadsort. I motionen 1975: 529 förs fram samma yrkande beträffande Gävle.

Regeringens förslag att vissa orter skall utpekas som utbyggnadsorter synes ur planeringssynvinkel och från regionalpolitiska utgångspunkter väl motiverat.

Utskottet har inte funnit anledning till erinran mot att samtliga 14 orter eller par av orter som föreslås i propositionen omfattas av ett riksdagens principbeslut om utbyggnadsorter och att ett konkret utrednings- och planeringsarbete i fråga om Sundsvall/Härnösand, Falun/Borlänge, Jönköping och Kalmar påbörjas redan i samband med arbetet i organisationskommittéerna. Med erinran ånyo om vad i propositionen anförts i fråga om Linköping och Umeå samt de nuvarande filialorterna avstyrker utskottet yrkandena 4 c, 4 d, 4 e och 7 i motionen 1975: 1872.

När det sedan gäller frågan huruvida kretsen utbyggnadsorter bör vidgas i förhållande till vad regeringen föreslagit har utskottet funnit sig böra föreslå att riksdagen bifaller motionerna 1975: 529 yrkandet 1, 1975: 826 och 1975: 1855 yrkandet 1 och sålunda beslutar att Jämsvål Skövde och Gävle/Sandviken skall vara utbyggnadsorter.

I den under allmänna motionstiden väckta motionen 1975: 1420 yrkas att riksdagen beslutar undersöka möjligheterna att ytterligare decentralisera den traditionella högskoleutbildningen genom bl. a. samarbete mellan högskolorna och folkhögskolorna. I förevarande proposition slås fast att viss utbildning vid folkhögskolor är av sådan karaktär att den bör betraktas som högskoleutbildning. Vad gäller eventuell reglering av organisationen för denna utbildning och av formerna för att tillgodose be-

hovet av samplanering med högskolan bör, framhåller departementschefen, resultatet av folkhögskoleutredningens fortsatta arbete avvaktas. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motionen 1975: 1420.

Den nuvarande decentraliserade universitetsutbildningen i UKÄ:s regi avses bli en del av det reguljära utbildningsutbudet inom högskolan, i regi av högskoleenhet. Denna nuvarande utbildning består i princip av vad som i den nya utbildningsorganisationen kommer att bli enstaka kurser. Enligt propositionen skall det ankomma på regionstyrelserna att fördela medel för bl. a. enstaka kurser på läroanstalter. Regionstyrelsen skall äga medge statlig högskoleenhet, primärkommun eller landstingskommun att förlägga utbildning till annan ort inom regionen än högskoleort. Regionstyrelsen har att fullgöra den samordning som är nödvändig för att undvika negativa konkurrenseffekter av att enheter och orter som ligger nära varandra anordnar likartade kurser. I enlighet med U 68:s och U 68-beredningens förslag bör, framhåller departementschefen, enstaka kurser ges hög prioritet i den fortsatta utbyggnaden av högskolan.

Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet yrkandet 5 i motionen 1975: 1872 i vad det avser "decentraliserad universitetsutbildning".

I samma yrkande i motionen 1975: 1872 föreslås att riksdagen skall begära att organisationskommittéerna skall ges i uppdrag att också föreslå ökade insatser för distansundervisning. I motionen föreslås därutöver — yrkandet 6 — att riksdagen skall begära att regeringen lägga fram förslag om ett "eteruniversitet" enligt bl. a. riktlinjer som anges i motionen.

Vad först beträffar sistnämnda yrkande bör erinras om att riksdagen redan vid tidigare tillfällen behandlat frågan om "eteruniversitet". Förslag beträffande sådan distansundervisning har i dagarna lagts fram av utredningen angående den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet. Med anledning av vad i övrigt i motionen 1975: 1872 anförts rörande distansundervisning ansluter sig utskottet till departementschefens uppfattning att distansundervisning och andra nya distributionsformer är ett viktigt och delvis nödvändigt komplement till utbildning i reguljära former vid permanenta enheter men inte kan ses som alternativ till sådan utbildning. Utskottet utgår från att även den nya högskolan kommer att ta vara på möjligheterna att med hjälp av distansundervisning nå ytterligare studerandegrupper. För utskottet framstår detta som så självklart, att något särskilt uttalande av riksdagen i frågan inte kan anses erforderligt.

Utskottet avstyrker alltså motionen 1975: 1872 i ifrågavarande delar.

Beslut om enstaka kurser skall fattas på regional och lokal nivå. Utskottet anser att det inte finns motiv för riksdagen att ingå på sakprövning av det i motionen 1975: 529 framställda yrkandet 2, varför utskottet avstyrker detta.

I motionen 1975: 1387 hemställs att riksdagen beslutar inrätta en juristlinje vid universitetet i Göteborg och i motionen 1975: 1861 föreslås riksdagen uttala sig beträffande anordnande vid samma universitet av studiekurs om 40 poäng i religionskunskap. Frågor av detta slag bör enligt utskottets mening i ett inledningsskede prövas samlat av organisationskommittéerna och utskottet anser att riksdagen inte bör göra något uttalande i enskilda utbyggnadsfrågor. Med det anförda avstyrker utskottet dessa yrkanden.

Med samma motivering avstyrker utskottet motionen 1975: 1352.

I den under allmänna motionstiden väckta motionen 1975: 519 slutligen hemställs att riksdagen hos regeringen skall anhålla om utredning i syfte att öka utbudet av utbildning på Gotland. Någon särskild utredning anser utskottet inte påkallad, då det kommer att åligga vederbörande organisationskommitté respektive regionstyrelse att under hän synstagande till bl. a. regionalpolitiska skäl pröva om nya utbildningar, bl. a. enstaka kurser, bör anordnas på Gotland. Utskottet avstyrker därför motionen.

Försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning

Propositionen (s. 569—575). I propositionen föreslås att försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning inleds höstterminen 1975 på åtta orter. Första försöksåret skall försöksverksamheten i enlighet med U 68:s förslag omfatta sex utbildningslinjer med inriktning mot sex olika industribranscher.

Det sammanlagda antalet utbildningsplatser det första försöksåret skall vara 330, fördelat på elva grupper om 30 studerande. Propositionens förslag om utbildningslinjer och orter första året framgår av följande sammanställning.

Ort	Linje/r
Borlänge	Stålindustri, verkstadsindustri
Borås	Konfektionsindustri
Eskilstuna	Verkstadsindustri
Göteborg	Verkstadsindustri
Jönköping	Träindustri, verkstadsindustri
Luleå	Stålindustri, verkstadsindustri
Lund/Malmö	Livsmedelsindustri
Markaryd	Pappers- och pappersmasseindustri

Den centrala ledningen av försöksverksamheten föreslås ankomma på UKÄ. Administrativt kommer utbildningen att knytas i vissa fall till statlig läroanstalt, i vissa fall till primär- eller landstingskommunal utbildningsorganisation. I fråga om utbildningens lokala ledning innebär därför förslaget att universitets eller högskolas konsistorium (motsv.),

kommuns skolstyrelse eller landstings utbildningsnämnd kan fungera som administrativ styrelse för försöksverksamheten, förvalta resurser och förordna personal för den etc. Lokala beslut om utbildningens innehåll och organisation skall däremot ankomma på den försöksnämnd, som på varje ort skall leda försöksverksamheten och som i samtliga fall blir ett statligt organ.

Även i Skellefteå skall försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning anordnas. Departementschefen förordar att försöksverksamhet på grundval av förslag som avgivits av NoTH och UKÄ skall inledas i Skellefteå tidigast höstterminen 1976.

Utskottet konstaterar att U 68:s förslag om försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning fått ett mycket positivt mottagande vid remissbehandlingen och ansluter sig till uppfattningen att det är angeläget att försöksverksamhet inleds höstterminen 1975.

Utskottet har inte funnit anledning till erinran mot att försöksverksamhet kommer till stånd på de av departementschefen föreslagna nio orterna och ej heller mot valet av utbildningslinjer för dessa orter. Utskottet tillstyrker sålunda regeringens förslag även i denna del. Ställningstagandet innebär att utskottet avstyrker motionen 1975: 1857 i motsvarande del.

Genom motioner under allmänna motionstiden och med anledning av propositionen har förts fram förslag om att riksdagen skall besluta om anordnande av yrkesteknisk högskoleutbildning på ytterligare ett antal orter, nämligen — i bokstavsordning — Kalmar (motionen 1975: 1421), Karlskrona (motionerna 1975: 45 och 1855), Kristianstad (motionen 1975: 1857), Sandviken (motionerna 1975: 530 och 1855), Skövde (motionen 1975: 1855), Vimmerby (motionen 1975: 830) och Örnsköldsvik (motionen 1975: 1863).

Det framstår för utskottet som uppenbart olämpligt att utvidga försöksverksamheten att omfatta ett så stort antal orter. Antalet orter bör under tiden för försöksverksamheten vara begränsat.

Departementschefen anför med erinran om att bl. a. i yttrandena över U 68:s förslag förts fram förslag om försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning på flera orter än U 68 förordat, bl. a. Karlskrona, Sandviken och Skövde, att han för sin del inte utesluter att det i ett senare skede kan visa sig motiverat att ta till vara särskilda förutsättningar för yrkesteknisk utbildning på också dessa orter. Enligt departementschefens mening bör frågan om en sådan vidgning av försöksverksamheten prövas i det fortsatta planeringsarbetet. Frågor om utbildningens inriktning, innehåll och organisatoriska anknytning till statlig högskoleenhet skall härvid övervägas närmare. Regeringen avser uppdra åt UKÄ att i samråd med berörda organisationskommittéer göra dessa överväganden och komma in med de förslag som kan föranledas i sammanhanget.

Utskottet har vid sin prövning av motionsyrkandena om försöksverksamhet på flera orter än de departementschefen föreslagit riksdagen att nu fatta beslut om funnit förutsättningarna för sådan verksamhet vara särskilt goda i fråga om Karlskrona, Sandviken och Skövde. Försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning på dessa orter bör enligt utskottets mening inledas höstterminen 1977. I det av departementschefen aviserade uppdraget till UKÄ bör sålunda en utgångspunkt vara att planeringsarbetet skall bedrivas så att verksamheten kan starta vid angiven tidpunkt. Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av motionerna 1975: 45, 1975: 530 och 1975: 1855 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört beträffande försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning i Karlskrona, Sandviken och Skövde fr. o. m. höstterminen 1977. Motionerna 1975: 830, 1975: 1421, 1975: 1857 och 1975: 1863 avstyrker utskottet.

Departementschefens förslag att försöksverksamhet skall inledas i Skellefteå tidigast höstterminen 1976 och på av U 68 föreslagna orter redan fr. o. m. höstterminen 1975 har föranlett motionsyrkanden. I yrkandet 2 i motionen 1975: 1854 och yrkandet 1 i motionen 1975: 1871 hemställs att verksamheten i Skellefteå skall planeras för start höstterminen 1976.

Ur de planerande organens och de utbildningssökandes synvinkel måste det vara en avgjord fördel att starten för försöksverksamheten i Skellefteå fixeras. Utskottet anser därför att riksdagen med anledning av yrkandet 4 i motionen 1975: 49 och yrkandet 1 i motionen 1975: 1854 samt med bifall till yrkandet 2 i motionen 1975: 1854 och yrkandet 1 i motionen 1975: 1871 som sin mening bör ge regeringen till känna att den i propositionen föreslagna försöksverksamheten i Skellefteå bör inledas höstterminen 1976. Regeringens förslag att försöksverksamheten på samtliga övriga åtta orter skall inledas höstterminen 1975 tillstyrker utskottet. I fråga om Karlskrona, Sandviken och Skövde hänvisar utskottet till vad det nyss anfört om försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning på dessa orter.

Utskottet övergår nu till att behandla vissa andra utbildningsalternativ som föreslagits lokaliserade till Skellefteå.

Förutom yrkesteknisk högskoleutbildning har NoTH med instämmande av UKÄ föreslagit att en tvåårig träteknisk utbildning byggd på den fyraåriga tekniska linjen i gymnasieskolan skall förläggas till Skellefteå. Enligt departementschefens mening är detta en fråga som får prövas närmare i det fortsatta planeringsarbetet rörande utbildningen inom sektorn för teknisk yrkesutbildning.

NoTH:s förslag tas upp i motionen 1975: 49 samt i motionerna 1975: 1854 och 1975: 1871. I de sistnämnda motionerna föreslås att den föreslagna trätekniska utbildningen i Skellefteå skall anordnas fr. o. m. höstterminen 1976.

I samma motioner samt i motionerna 1975: 521 och 1975: 536 förs fram yrkanden som avser realiserande av vissa i NoTH reservationsvis framförda förslag om avslutande civilingenjörsutbildning i Skellefteå.

Med anledning av ifrågavarande motionsyrkanden vill utskottet först stryka under departementschefens uttalande att man genom yrkesteknisk högskoleutbildning i Skellefteå väl tar tillvara de särskilda förutsättningarna för högskoleutbildning där. Utskottet vill också erinra om departementschefens uttalande att man genom förslaget på ett i dag realistiskt sätt tillgodoser intentionerna i denna del i 1970 års riksdagsbeslut om högre teknisk utbildning i övre Norrland (prop. 1970: 88, SU 1970: 133, rskr 1970: 296).

Utskottet har i det föregående under avsnittet Högskolestudiernas organisation m. m. — återkommande utbildning redovisat vissa förslag om en ny typ av kortare teknisk utbildning på högskolenivå. Med hänvisning till där gjort ställningstagande till motionen 1975: 360 i denna fråga och önskemålet att ytterligare bredda utbildningsutbudet i Skellefteå finner utskottet det angeläget att NoTH:s förslag om tvåårig träteknisk utbildning prövas redan inledningsvis i det fortsatta planeringsarbetet. Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av motionerna 1975: 49 yrkandet 3, 1975: 1854 yrkandet 3 och 1975: 1871 yrkandet 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Såvitt utskottet kan bedöma kommer under överskådlig tid önskemålen om civilingenjörsutbildning i Skellefteå inte att kunna tillgodoses om statsmakterna skall hålla fast vid den förut för högskolereformen diskuterade utgångspunkten, nämligen att redan befintliga resurser måste utnyttjas effektivt, att investeringar som gjorts för utbildning och forskning inte får äventyras samt att de permanenta forskningsresurserna skall vara koncentrerade till nuvarande sju orter. Utskottet anser därför att denna Skellefteåfråga bör avföras från dagordningen och att riksdagen bör avslå motionerna 1975: 49 yrkandena 1 och 2, 1975: 521, 1975: 536, 1975: 1854 yrkandena 4 och 5 samt 1975: 1871 yrkandena 3 och 4.

Genomförande

Propositionen (s. 575—580). Huvuddelen av förslagen i propositionen förutsätter för sitt förverkligande ett fortsatt planerings- och utredningsarbete. Många uppgifter som avser förberedelser för genomförande av reformen kommer att åvila olika högskolemyndigheter. För samordning av detta arbete liksom för ett antal särskilda planeringsuppgifter och överväganden i organisatoriska frågor kommer att tillkallas en central och sex regionala organisationskommittéer. Vidare skall tillkallas två särskilda centrala arbetsgrupper — en för frågor om antagningssystem och en för frågor

om informationssystem — samt en särskild utredning om ett centralt biblioteksorgan.

Den centrala organisationskommittén för högskolereformen bör, anför departementschefen, för det första svara för vissa samordnande uppgifter i planeringsarbetet i förhållande till dels befintliga centrala myndigheter och organ, dels de regionala organisationskommittéerna, dels övriga utredningar och arbetsgrupper som har samband med högskolereformen. Kommittén bör för det andra fullgöra vissa utredningsuppgifter av mera generell karaktär, t. ex. i frågan om fakultets/sektionsnämndsorganisationen. För det tredje bör den centrala kommittén utarbeta det underlag som fordras för beslut om den närmare utformningen av verksorganisationen för högskolan. Departementschefen utgår från att den centrala kommittén kommer att arbeta med expertgrupper för olika uppgifter.

I den centrala kommitténs arbete bör två uppgifter prioriteras i inledningsskedet. Dels bör en plan för genomförande av högskolereformens olika delar utarbetas, innefattande förslag till de övergångsanordningar som kan fordras. Dels bör — för att UHÄ skall kunna inrättas den 1 oktober 1976 — förslag utarbetas om verkets organisation och personalbehov samt därmed sammanhängande frågor. Avsikten är att kommitténs arbete på dessa punkter skall slutföras med sikte på att regeringen i budgetpropositionen för budgetåret 1976/77 skall kunna redovisa en plan för reformens genomförande samt lägga fram vederbörliga förslag om inrättande av det nya högskoleverket m. m.

De regionala organisationskommittéerna avses för det första svara för vissa samordnande uppgifter i planeringsarbetet i förhållande till befintliga läroanstalter m. fl. De bör enligt departementschefen för det andra utarbeta förslag om dimensioneringen och lokaliseringen av den grundläggande högskoleutbildningen i regionerna med sikte på att ge underlag för fördelningen av utbildningskapacitet och resurser för budgetåret 1977/78. Till denna uppgift hör att samordna planeringen av utbyggnaden på de i det föregående utpekade utbyggnadsorterna samt att också i övrigt planera för utveckling av nya utbildningslinjer m. m. inom regionerna. För det tredje skall kommittéerna utarbeta förslag om den institutionella organisationen av högskolan på en rad punkter, bl. a. beträffande indelningen i högskoleenheter på de nuvarande universitetsorterna, sammansättningen av region- och enhetsstyrelser, närmare uppgifter för regionstyrelserna samt utbildnings- och linjenämndsorganisationen. Särskilda kommittéer för enskilda högskoleorter skall kunna inrättas under de regionala kommittéerna. De regionala kommittéernas förslag bör enligt propositionen föreligga i sådan tid att förslag på grundval av dem kan föreläggas riksdagen senast i budgetpropositionen för budgetåret 1977/78.

En direkt representation i kommittéerna för alla berörda läroanstalter

och där verksamma grupper är självklart praktiskt inte möjlig, påpekar departementschefen. Kommittéernas arbete skall bedrivas i nära kontakt med de berörda läroanstalterna och företrädare för de där verksamma. En viktig uppgift för kommittéerna i inledningsskedet blir att finna former för denna samverkan.

Departementschefen räknar med att huvuddelen av förslagen i propositionen skall kunna genomföras med början den 1 juli 1977. Detta gäller bl. a. behörighets- och urvalsreglerna, studieorganisationen, principerna för dimensionering och antagning, den nya lokala högskoleorganisationen och nytt anslagssystem.

Den vidgade högskolans samhälleliga betydelse motiverar enligt departementschefen att de grundläggande bestämmelserna för högskolan stadfästs i en *h ö g s k o l e l a g*. De bestämmelser om kommunal högskoleutbildning liksom eventuella bestämmelser om obligatoriskt medlemskap i studerandesammanslutningar som under alla förhållanden måste meddelas i lagens form bör då lämpligen meddelas i denna lag.

Lagen avses träda i kraft den 1 juli 1977.

I högskolelagen skall ges grundläggande bestämmelser om den verksamhet som bedrivs inom högskolan och om målen för högskoleutbildningen. Vidare bör enligt propositionen anges huvuddragen i formerna för högskolans planering och ledning: de styrelser och nämnder m. m. som skall finnas lokalt och regionalt, dessas huvudsakliga uppgifter och principerna för deras sammansättning. Eventuella bestämmelser grundade på obligatorisk kommitténs förslag skall innefattas i lagen liksom grundläggande regler om riksrekrytering till kommunal högskoleutbildning och därmed sammanhängande regler om interkommunal ersättning.

Försöksverksamheten med yrkesteknisk högskoleutbildning skall inledas höstterminen 1975.

Vissa föreslagna förändringar i dels befodringsgrunderna, dels tillsättningsförfarandet för ordinarie tjänster som professor, biträdande professor och universitetslektor skall genomföras inom ramen för nuvarande organisation av universiteten och vissa högskolor. Dessa nya bestämmelser skall träda i kraft den 1 juli 1975.

Utskottet. Den högskolereform utskottet i detta betänkande föreslår riksdagen att fatta beslut om förutsätter för sitt förverkligande ett relativt omfattande planerings- och utredningsarbete, som såväl kvantitativt som kvalitativt kommer att ställa stora anspråk på de olika högskolemyndigheterna. Det anförda innebär också att det återstår för riksdagen att under de närmast kommande åren ta ställning till många för högskoleutbildningen väsentliga frågor.

Det synes ändamålsenligt att för planeringsuppgifter i samband med reformen tillkallas sju organisationskommittéer, en central samt en för var och en av de sex regionerna. I fråga om de sistnämnda sex kommit-

téerna anför departementschefen att en direkt representation i dem för alla berörda läroanstalter och där verksamma grupper självklart inte är praktiskt möjlig, men att det är givet att kommittéernas arbete bör bedrivas i nära kontakt med de berörda läroanstalterna och företrädare för där verksamma. Vidare anför departementschefen att det blir en viktig uppgift för kommittéerna att i inledningsskedet finna former för denna samverkan inom ramen för den tid som står till förfogande för kommittéernas arbete. I fråga om den centrala organisationskommitténs sammansättning återfinns inte några uttalanden i propositionen.

I flera motioner pekas på den viktiga roll organisationskommittéerna kommer att spela för reformeringen av den högre utbildningen. Med hänsyn till den vikt som tillmätts arbetet i kommittéerna är det enligt motionen 1975: 1872 motiverat att både de studerande och de anställda blir företrädare i dem. I denna motion föreslås därför att både studerandeorganisationer och personalorganisationer skall vara representerade i kommittéerna. I motionen 1975: 1876 uttrycks kravet på representation på så sätt att "olika högskolcorter och representanter för de olika grupperna inom högskolan" bör vara representerade. Principerna för sammansättningen av organisationskommittéerna bör fastställas av riksdagen uttalas i motionen 1975: 1869. Motionärerna anser att i kommittéerna bör finnas bred representation för dem som är verksamma inom högskolan.

Med hänsyn till att det är många betydelsefulla utrednings- och planeringsfrågor som kommer att anförtros organisationskommittéerna är deras sammansättning ur olika synvinklar av allra största betydelse. Det är naturligtvis riktigt, som departementschefen framhåller, att en direkt representation i de sex lokala kommittéerna för alla berörda läroanstalter och där verksamma grupper inte är praktiskt möjlig. Självfallet utesluter inte detta all direkt representation för de närmast berörda. Enligt utskottets mening måste deras erfarenheter och kunskaper tillvaratas och utnyttjas i kommittéernas arbete. Utskottet anser sålunda att i de sju organisationskommittéerna bör ingå företrädare för studerande- och personalorganisationer samt i de sex regionala organisationskommittéerna dessutom företrädare för läroanstalter inom respektive region. Utskottet föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna 1975: 1869 yrkandet 1 p, 1975: 1872 yrkandet 23 och 1975: 1876 yrkandet 10.

I den förutnämnda motionen 1975: 1869 anförs att den högre utbildningen spelar en så betydelsefull roll i samhällsutvecklingen att riksdagen bör ha det avgörande inflytandet på densamma. Motionärerna anser därför att organisationskommittéernas förslag i avsevärt större utsträckning än departementschefen planerat bör underställas riksdagens prövning. Enligt motionen 1975: 1872 bör riksdagen begära att en redogörelse för förslagen från organisationskommittéerna och regeringens ställ-

ningstagande till dem skall föreläggas riksdagen: I motionen 1975: 1876 slutligen hävdas att riksdagen i ett sammanhang bör beredas tillfälle att ta ställning till högskolelagen och viktigare organisatoriska frågor.

Högskolelagen avses träda i kraft den 1 juli 1977. Förslag om lagen måste alltså föreläggas riksdagen senast under våren 1977. I högskolelagen skall regleras många för högskolan fundamentala frågor, vilka riksdagen vid behandling av lagförslaget får tillfälle att diskutera och pröva. Utskottet har tidigare uttalat sig för att frågan om indelningen i högskoleenheter på nuvarande högskoleorter skall beslutas av riksdagen. Som framhållits i motionerna 1975: 1869, 1975: 1872 och 1975: 1876 finns också andra viktiga organisatoriska frågor, som enligt propositionens förslag skall behandlas av organisationskommittéerna. Det gäller exempelvis de fall då särskilda skäl motiverar en annan sammanställning av enhetsstyrelserna än den av U 68-beredningen skisserade modellen med 2/3 internt rekryterade och 1/3 företrädare för allmänna intressen. Sådana principiellt viktiga frågor bör enligt utskottets mening kunna komma under riksdagens prövning även om de icke avses bli intagna i högskolelagen. För att bereda riksdagen tillfälle att ta ställning till dessa frågor bör riksdagen med anledning av motionen 1869 yrkandet 1 q, motionen 1975: 1872 yrkandet 19 i denna del och yrkandet 22 samt motionen 1975: 1876 yrkandet 11 i denna del uttala att riksdagen skall ges möjlighet att ta ställning till principiellt viktiga delar av organisationskommittéernas förslag.

I övrigt har utskottet inte funnit anledning till uttalande med anledning av vad som i propositionen anförts under rubriken Genomförande.

I detta sammanhang vill utskottet redovisa en i motionen 1975: 1872 behandlad specialfråga beträffande utbildningens internationalisering. I motionen erinras om att universitet och högskolor för närvarande har mycket begränsade resurser till sitt förfogande för internationell kontaktverksamhet. Motionärerna yrkar att riksdagen begär att regeringen i budgetpropositionen för budgetåret 1976/77 skall lägga fram förslag om ökade anslag till sådan kontaktverksamhet.

År 1972 tillsatte UKÄ en arbetsgrupp för att inom UKÄ medverka vid utredning angående internationalisering av universitetsutbildningen. UKÄ:s internationaliseringsutredning har i juni 1974 avlämnat sitt slutbetänkande "Utbildningens internationalisering" (UKÄ-rapport nr 21 1974). I detta föreslås att under ett särskilt anslag skall anvisas medel för förstärkning av universitetens internationella verksamhet. Utskottet har inhämtat att internationaliseringsutredningens förslag kommer att inta en framskjuten plats bland de reformförslag som UKÄ kommer att presentera i sin anslagsframställning för budgetåret 1976/77. Utskottet är ense med motionärerna om den stora betydelsen av internationell kontaktverksamhet. Med hänsyn till att UKÄ kommer att föra fram förslag om medel för ändamålet, vilket förslag kommer att prövas under

höstens budgetarbete, anser utskottet att yrkandet 18 i motionen 1975: 1872 bör avslås av riksdagen. Utskottet är alltså inte berett förorda att riksdagen i detta sammanhang prioriterar just det av motionärerna angivna utgiftsändamålet.

Anslagsberäkningar för budgetåret 1975/76

Propositionen (s. 581—584). Regeringen föreslår att i statsbudgeten för budgetåret 1975/76 under åttonde huvudtiteln förs upp ett nytt förslagsanslag benämnt Vissa kostnader i samband med högskolereform. Under detta anslag har departementschefen beräknat medel för information om bl. a. de nya behörighets- och urvalsreglerna samt högskolereformen i övrigt (3 000 000 kr.), för kostnader i samband med uppläggning av centralt antagningssystem (1 000 000 kr.), för förberedelsearbete inför omläggning av läroanstalternas ekonomiadministrativa rutiner i samband med genomförande av nytt anslagssystem (800 000 kr.) samt för utveckling och utvidgning av informationssystem avseende studerande och studieresultat (400 000 kr.).

I detta sammanhang begär regeringen bemyndigande att vid nuvarande högskolan i Linköping den 1 juli 1976 inrätta en för högskolans nuvarande rektor, innehavaren av Lars Hiertas professur i statskunskap vid universitetet i Stockholm Hans Meijer personlig professur i statskunskap.

Yrkesteknisk högskoleutbildning skall anordnas fr. o. m. nästa budgetår. För ändamålet föreslås riksdagen anvisa 3 905 000 kr.

Vid antagningen till grundläggande högskoleutbildning skall studielämplighetsprov i vissa fall användas vid urval bland behöriga sökande. För fortsatt arbete med utveckling av studielämplighetsprov begärs 661 000 kr.

Utskottet har inte funnit anledning till erinran mot vad departementschefen anfört och föreslagit under ifrågavarande avsnitt i propositionen, varför utskottet tillstyrker förslagen.

Hemställan

Under återopande av det anförda hemställer utskottet såvitt avser respektive avsnitt i betänkandet

allmänna överväganden

1. att riksdagen beträffande yrkande om avslag på propositionen 1975: 9 m. m. avslår motionen 1975: 1873,

ett nytt högskolebegrepp

2. att riksdagen beträffande vidgning av högskolebegreppet m. m. godkänner i propositionen 1975: 9 förordade riktlinjer,

högskoleutbildningens uppgifter m. m.

3. att riksdagen beträffande de organisatoriska förutsättningarna för samspel mellan grundutbildning och forskning/forskarutbildning med anledning av motionen 1975: 1872 yrkandet 16 och motionen 1975: 1876 yrkandet 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en översyn,
4. att riksdagen beträffande universitetslektors och motsvarande lärares tjänstgöring med avslag på motionen 1975: 1858 yrkandet 2 och motionen 1975: 1872 yrkandet 17 a godkänner i propositionen 1975: 9 förordade riktlinjer,
5. att riksdagen beträffande en parlamentarisk universitetsforskningsutredning avslår motionen 1975: 158 yrkandet 9,
6. att riksdagen beträffande högskoleutbildningens uppgifter m. m. i övrigt godkänner i propositionen 1975: 9 förordade riktlinjer,

antalet studerande i högskoleutbildning m. m. — antagningsbegränsning — antagningens organisation

7. att riksdagen beträffande planeringsramar, resursramar och regler för antagning m. m. med anledning av propositionen 1975: 9 samt motionen 1975: 1869 yrkandet 1 d, motionen 1975: 1872 yrkandet 1 i denna del och motionen 1975: 1876 yrkandet 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
8. att riksdagen beträffande kompletterande dimensioneringsbeslut avslår motionen 1975: 1872 yrkandet 3 a,
9. att riksdagen beträffande föreskrift om generellt anmälningsförfarande med bifall till motionen 1975: 1872 yrkandet 3 c som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
10. att riksdagen beträffande s. k. dubbelspärar avslår motionen 1975: 1872 yrkandet 12,
11. att riksdagen beträffande lokal behörighetskontroll avslår motionen 1975: 1876 yrkandet 3,
12. att riksdagen beträffande möjlighet att fortsätta studierna efter studieavbrott avslår motionen 1975: 1865,
13. att riksdagen beträffande planeringsgränser med avslag på motionen 1975: 1872 yrkandet 2 godkänner i propositionen 1975: 9 förordade riktlinjer,
14. att riksdagen beträffande anslagssystem med avslag på mo-

tionen 1975: 1872 yrkandet 21 godkänner i propositionen 1975: 9 förordade riktlinjer,

15. att riksdagen beträffande antagning till arbetsterapeututbildning avslår motionen 1975: 1868,
16. att riksdagen beträffande antagning av sjuksköterskor för vidareutbildning avslår motionen 1975: 1870,
17. att riksdagen beträffande antalet studerande i högskoleutbildning m. m. — antagningsbegränsning — antagningens organisation i övrigt godkänner i propositionen 1975: 9 förordade riktlinjer,

behörighet för högskolestudier m. m.

18. att riksdagen beträffande allmän behörighet med avslag på motionen 1975: 1869 yrkandet 1 a godkänner i propositionen 1975: 9 förordade riktlinjer,
19. att riksdagen beträffande ett principiellt uttalande angående utgångsnivån för vissa utbildningar avslår motionen 1975: 1872 yrkandet 8,
20. att riksdagen beträffande särskilda förkunskapskrav i svenska för samhällsvetenskapliga studier avslår motionen 1975: 1872 yrkandet 9,
21. att riksdagen beträffande särskilda förkunskapskrav i svenska och engelska för vissa utbildningar avslår motionen 1975: 1869 yrkandet 1 b,
22. att riksdagen beträffande särskilda förkunskapskrav i biologi m. m. avslår motionerna 1975: 516 och 1975: 1414 yrkandet 2,
23. att riksdagen beträffande utredning om biologiämnets ställning i gymnasieskolan avslår motionen 1975: 1414 yrkandet 1,
24. att riksdagen beträffande särskilda förkunskapskrav i samhällskunskap för samhällsvetenskapliga studier avslår motionen 1975: 1877,
25. att riksdagen beträffande möjligheter till behörighetskomplettering avslår motionen 1975: 1872 yrkandet 10,
26. att riksdagen beträffande dokumentation av förkunskaper avslår motionen 1975: 1869 yrkandet 1 c,
27. att riksdagen beträffande särskilda förkunskapskrav för laboratorieassistentutbildning avslår motionen 1975: 1874 yrkandet 1,
28. att riksdagen beträffande vissa allmänna riktlinjer för särskilda förkunskapskrav godkänner vad som förordats i propositionen 1975: 9,
29. att riksdagen beträffande dimensioneringen av vissa linjer i gymnasieskolan med anledning av propositionen 1975: 9 och motionen 1975: 1869 yrkandet 1 e som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

urval bland behöriga sökande

30. att riksdagen beträffande urvalsgrunden arbetslivserfarenhet inom kvotgrupperna I och II med anledning av propositionen 1975: 9 samt motionen 1975: 1869 yrkandet 1 g, motionen 1975: 1872 yrkandet 11 och motionen 1975: 1876 yrkandet 1 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,
31. att riksdagen beträffande tillgodoräkning av betyg i kompletterat ämne som föreskrivits som särskilt förkunskapskrav med bifall till propositionen 1975: 9 avslår motionen 1975: 1869 yrkandet 1 f,
32. att riksdagen beträffande könskvotering vid urval till högskolan avslår motionen 1975: 1390,
33. att riksdagen beträffande en redovisning av urvalssystemets effekter avslår motionen 1975: 1876 yrkandet 1 i denna del,
34. att riksdagen beträffande en utredning för en reform av systemet för urval till högskolan avslår motionen 1975: 1869 yrkandet 2,
35. att riksdagen beträffande vissa övergångsbestämmelser med anledning av motionen 1975: 1856 och motionen 1975: 1872 yrkandet 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,
36. att riksdagen beträffande antagning till vissa yrkesinriktade studiekurser avslår motionen 1975: 524 yrkandet 1,
37. att riksdagen beträffande socionomers möjlighet till inträde vid lärarhögskola avslår motionen 1975: 165,
38. att riksdagen beträffande utredning om vissa praktikfrågor avslår motionen 1975: 1412,
39. att riksdagen beträffande urval till högskolan i övrigt godkänner vad som förordats i propositionen 1975: 9,

högskolestudiernas organisation m. m. — återkommande utbildning

40. att riksdagen beträffande ordningen för fastställande av allmänna utbildningslinjer med avslag på motionen 1975: 1872 yrkandet 14 a godkänner i propositionen 1975: 9 förordade riktlinjer,
41. att riksdagen beträffande garanterad rätt till individuell utbildningslinje avslår motionen 1975: 1869 yrkandet 1 i och motionen 1975: 1872 yrkandet 14 b,
42. att riksdagen beträffande viss utredning om studieförbunden m. m. avslår motionen 1975: 1859,
43. att riksdagen beträffande översyn av yrkesinriktade utbildningar avslår motionen 1975: 1872 yrkandet 15,

44. att riksdagen beträffande viss studiegrupp avslår motionen 1975: 1872 yrkandet 24,
45. att riksdagen beträffande yrkes- och studievägledning avslår motionen 1975: 1872 yrkandet 3 b,
46. att riksdagen beträffande utredning avseende kortare teknisk högskoleutbildning avslår motionen 1975: 360,
47. att riksdagen beträffande översyn av viss gymnasial teknisk utbildning avslår motionen 1975: 1373,
48. att riksdagen beträffande sjukgymnastutbildning avslår motionen 1975: 1875,
49. att riksdagen beträffande vidareutbildning av laboratorieassistenter avslår motionen 1975: 1874 yrkandet 2,
50. att riksdagen beträffande utbildningen av hälsovårdsinspektörer avslår motionerna 1975: 113 och 1975: 831,
51. att riksdagen beträffande betygssystem med avslag på motionen 1975: 1869 yrkandet 1 j godkänner i propositionen 1975: 9 förordade riktlinjer,
52. att riksdagen beträffande examensbeteckningar med anledning av propositionen 1975: 9 och motionen 1975: 1869 yrkandet 1 k som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
53. att riksdagen beträffande högskolestudiernas organisation m. m. — återkommande utbildning i övrigt godkänner i propositionen 1975: 9 förordade riktlinjer,

institutionell organisation m. m.

54. att riksdagen beträffande benämningen av universitets- och högskoleämbetet avslår motionen 1975: 1860,
55. att riksdagen beträffande lokalisering av den centrala antagningsenheten avslår motionen 1975: 1876 yrkandet 4,
56. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att skolöverstyrelsens nuvarande intagningssektion skall vara kvar i Stockholm,
57. att riksdagen beträffande indelningen i högskoleregioner med avslag på motionen 1975: 1862 godkänner i propositionen 1975: 9 förordade riktlinjer,
58. att riksdagen beträffande inrättande av regionstyrelser med bifall till propositionen 1975: 9 avslår motionen 1975: 1869 yrkandena 1 m och 1 n samt motionen 1975: 1872 yrkandet 1 i denna del,
59. att riksdagen beträffande formerna för utseende av företrädare för allmänna intressen i regionstyrelse med avslag på motionen 1975: 1872 yrkandet 20 i denna del och motionen 1975: 1876 yrkandet 7 godkänner i propositionen 1975: 9 förordade riktlinjer,

60. att riksdagen beträffande generell representation i regionstyrelse för högskoleenheter med avslag på motionerna 1975: 1851 och 1975: 1864 godkänner i propositionen 1975: 9 förordade riktlinjer,
61. att riksdagen beträffande översyn av kompetensfördelningen mellan universitets- och högskoleämbetet och regionstyrelserna avslår motionen 1975: 1876 yrkandet 9,
62. att riksdagen beträffande benämningen universitetet i Linköping m. m. med avslag på motionen 1975: 162 godkänner vad i propositionen 1975: 9 anförts,
63. att riksdagen beträffande enhetsstyrelsernas sammansättning med avslag på motionen 1975: 1869 yrkandet 1 o i denna del godkänner i propositionen 1975: 9 förordade riktlinjer,
64. att riksdagen beträffande formerna för utseende av företrädare för allmänna intressen i enhetsstyrelserna med avslag på motionen 1975: 1872 yrkandet 20 i denna del och motionen 1975: 1876 yrkandet 6 godkänner i propositionen 1975: 9 förordade riktlinjer,
65. att riksdagen beträffande indelning i högskoleenheter med anledning av propositionen 1975: 9 samt motionen 1975: 1869 yrkandet 11, motionen 1975: 1872 yrkandet 19 i denna del, motionen 1975: 1876 yrkandet 11 i denna del och motionen 1975: 1880 uttalar att indelningen i högskoleenheter på nuvarande högskoleorter skall beslutas av riksdagen,
66. att riksdagen beträffande linjenämndernas arbetsformer avslår motionen 1975: 1876 yrkandet 5,
67. att riksdagen beträffande linjenämndernas sammansättning avslår motionen 1975: 1869 yrkandet 1 o i denna del,
68. att riksdagen beträffande tjänst som klinisk lärare avslår motionen 1975: 1879,
69. att riksdagen beträffande befordringsgrunder vid tillsättning av tjänst som universitetslektor avslår motionen 1975: 1858 yrkandet 1 och motionen 1975: 1872 yrkandet 17 c,
70. att riksdagen beträffande tillsättningsmyndighet för tjänst som universitetslektor med avslag på motionen 1975: 1858 yrkandet 3 och motionen 1975: 1872 yrkandet 17 b godkänner vad som förordats i propositionen 1975: 9,
71. att riksdagen beträffande institutionell organisation m. m. i övrigt godkänner i propositionen 1975: 9 förordade riktlinjer,

högskoleutbildningens lokalisering

72. att riksdagen beträffande allmänna riktlinjer för högskoleutbildningens lokalisering med avslag på motionen 1975: 1869

- yrkandet 1 h och motionen 1975: 1872 yrkandena 4 a och 4 b godkänner i propositionen 1975: 9 förordade riktlinjer,
73. att riksdagen beträffande lokalisering av högskoleutbildning till Umeå med avslag på motionerna 1975: 541 och 1975: 1878 godkänner i propositionen 1975: 9 förordade riktlinjer,
74. att riksdagen beträffande utbyggnadsorter med anledning av propositionen 1975: 9 samt med bifall till motionen 1975: 529 yrkandet 1, motionen 1975: 826 och motionen 1975: 1855 yrkandet 1 ävensom med avslag på motionen 1975: 1872 yrkandena 4 c, 4 d, 4 e och 7 fattar principbeslut om 16 orter eller par av orter i enlighet med vad utskottet förordat,
75. att riksdagen beträffande samarbete med folkhögskolorna avslår motionen 1975: 1420,
76. att riksdagen beträffande decentraliserad universitetsutbildning m. m. avslår motionen 1975: 1872 yrkandena 5 och 6,
77. att riksdagen beträffande lokalisering av viss utbildning till Bollnäs avslår motionen 1975: 529 yrkandet 2,
78. att riksdagen beträffande lokalisering av juristutbildning till Göteborg avslår motionen 1975: 1387,
79. att riksdagen beträffande anordnande av viss studiekurs i Göteborg avslår motionen 1975: 1861,
80. att riksdagen beträffande lokalisering av viss utbildning till Borås avslår motionen 1975: 1352,
81. att riksdagen beträffande lokalisering av utbildning till Gotland avslår motionen 1975: 519,
82. att riksdagen beträffande högskoleutbildningens lokalisering i övrigt godkänner i propositionen 1975: 9 förordade riktlinjer,

försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning

83. att riksdagen beträffande försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning i Borlänge, Borås, Eskilstuna, Göteborg, Jönköping, Luleå, Lund/Malmö och Markaryd bifaller förslagen i propositionen 1975: 9,
84. att riksdagen beträffande försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning i Skellefteå med anledning av propositionen 1975: 9 samt motionen 1975: 49 yrkandet 4 och motionen 1975: 1854 yrkandet 1 ävensom med bifall till motionen 1975: 1854 yrkandet 2 och motionen 1975: 1871 yrkandet 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
85. att riksdagen beträffande tvåårig träteknisk utbildning i Skellefteå med anledning av motionen 1975: 49 yrkandet 3, motionen 1975: 1854 yrkandet 3 och motionen 1975: 1871 yrkandet 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

86. att riksdagen beträffande civilingenjörsutbildning i Skellefteå avslår motionen 1975: 49 yrkandena 1 och 2, motionen 1975: 521, motionen 1975: 536, motionen 1975: 1854 yrkandena 4 och 5 samt motionen 1975: 1871 yrkandena 3 och 4,
87. att riksdagen beträffande försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning i Karlskrona, Sandviken och Skövde med anledning av motionen 1975: 45, motionen 1975: 530 och motionen 1975: 1855 yrkandena 2, 3, 4 och 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
88. att riksdagen beträffande försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning i Kristianstad och Örnsköldsvik avslår motionerna 1975: 1857 och 1975: 1863,
89. att riksdagen beträffande försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning i övrigt godkänner i propositionen 1975: 9 förordade riktlinjer,
90. att riksdagen beträffande yrkesteknisk högskoleutbildning i Kalmar och Vimmerby avslår motionerna 1975: 1421 och 1975: 830,

genomförande

91. att riksdagen beträffande organisationskommittéernas sammansättning med anledning av motionen 1975: 1869 yrkandet 1 p, motionen 1975: 1872 yrkandet 23 och motionen 1975: 1876 yrkandet 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet förordat,
92. att riksdagen beträffande organisationskommittéernas förslag med anledning av motionen 1975: 1869 1 q, motionen 1975: 1872 yrkandet 19 i denna del och yrkandet 22 samt motionen 1975: 1876 yrkandet 11 i denna del uttalar att riksdagen skall ges möjlighet att ta ställning till principiellt viktiga delar av organisationskommittéernas förslag,
93. att riksdagen beträffande genomförande i övrigt godkänner i propositionen 1975: 9 förordade riktlinjer,
94. att riksdagen beträffande internationell kontaktverksamhet avslår motionen 1975: 1872 yrkandet 18,

anslagsberäkningar för budgetåret 1975/76

95. att riksdagen till *Vissa kostnader i samband med högskolereform* för budgetåret 1975/76 under åttonde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 5 200 000 kr.,
96. att riksdagen bemyndigar regeringen att inrätta en professur i enlighet med vad som förordats i propositionen 1975: 9,
97. att riksdagen till *Yrkesteknisk högskoleutbildning* för budget-

året 1975/76 under åttonde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 3 905 000 kr.,

98. att riksdagen till *Utveckling av studielämplighetsprov* för budgetåret 1975/76 under åttonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 661 000 kr.

Stockholm den 6 maj 1975

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Alemyr (s), Larsson i Staffanstorp (c), Jönsson i Arlöv (s), Nordstrandh (m), Wiklund (s), Elmstedt (c), Gustafsson i Barkarby (s), fru Gradin (s), fru Dahl (s), fru Sundberg (m), herrar Sundgren (s), Karlsson i Mariefred (c), fru Lantz (vpk), herrar Fiskesjö (c) och Molin (fp).

Reservationer

såvitt avser angivna avsnitt i betänkandet, nämligen

allmänna överväganden

1. beträffande *propositionens behandling* av fru Lantz (vpk) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 17 som börjar "Utskottet är" och slutar "motionen 1975: 1873" bort ha följande lydelse:

Behovet av en allmän högskolereform har länge varit uppenbart och angeläget. Detta behov har berört alla viktigare sidor av högskoleväsendet — dess relation till samhällsutvecklingen i stort, undervisningens mål, forskningens organisation, inre och yttre maktpolitiska förhållanden m. m.

Lika klart är dock, att ett reformprogram för högskolan endast kan grundas på en klar samhällelig ideologi — en ideologi som tar ställning till de i samhället stridande klassintressena och till maktförhållandena. En högskolereform måste antingen vara för eller emot den härskande sociala ideologin, för eller emot folkflertalets långsiktiga intressen, för eller emot en anpassning av högskolan till kapitalets behov osv. Det finns ingen politiskt och socialt neutral högskola. Det är omöjligt att förvandla den högre undervisningens problem till tekniska frågeställningar. Bakom en sådan skenbar, "teknokratisk neutralitet" döljer sig i verkligheten alltid ett ställningstagande av politisk natur — nämligen till förmån för etablerade maktgrupper och etablerade idéer.

Enligt utskottets mening måste en progressiv högskolereform ta sikte på att bryta kapitalets makt över utbildning och arbetsliv samt att

främja arbetarklassens och folkflertalets positioner. För högskolans organisation betyder detta att bryta ned den ålderdomliga, auktoritära strukturen. För dess undervisning betyder det att främja en anda av kritik och självständighet och en helhetssyn på den samhälleliga verkligheten.

Regeringens proposition svarar inte mot dessa krav. Den är tvärtom i allt väsentligt en teknokratisk produkt. Bakom de officiellt proklamerade målsättningarna döljer sig en långtgående anpassning till den avancerade kapitalismens behov. Regeringens universitetsreform svarar mot vad de stora kapitalintressena och den högre byråkratin för dagen eftersträvar: en omvandling av det klassiska universitetet till en lika auktoritär men moderniserad och teknokratiserad högskola.

På ett markant sätt visar sig motsättningen i regeringens proposition då det gäller beslutsformerna inom högskolan. Officiellt proklamerar man en "demokratisering". Konkret föreslås en ordning, enligt vilken de högre organen i praktiken handplockar representanterna i de lägre. De representanter som föreslås hämtas utanför högskolan kommer från olika korporationer och kan inte praktiskt ställas till politiskt ansvar.

En verklig demokratisering borde enligt utskottets mening ha utgått från rakt motsatta principer: regionstyrelserna hade bort utses av riksdagen för att möjliggöra en samlad politisk-parlamentarisk ansvarighet och insyn. Lägre organ hade bort väljas från basen av en enda valkorporation och enligt principen en person, en röst. Detta hade givetvis utan svårighet kunnat förenas med att själva representationen byggts på lika tredelning mellan kategorierna studenter—lärare—övrig personal.

Studiernas ändamål och inriktning ges en helt teknokratisk prägel. Linjesystemet och den snäva yrkesinriktningen skär sönder helhetssynen inom ämnen och ämneskomplex, där samband och integration bort råda. Följden blir att högskolorna kommer att producera den arbetskraft kapitalets företrädare vill ha, inte de medborgare som behövs för en progressiv och demokratisk samhällsutveckling. Speciellt skarpt framträder denna inriktning i fråga om YTH, där anpassningen till de lokala storföretagen når sina mest utpräglade former.

Större planmässighet i den högre utbildningen är ett önskvärt mål och en i sig själv riktig tanke. Regeringens principer för dimensionering har emellertid en rad allvarliga brister. Man dimensionerar högskolekapaciteten utan att anvisa några som helst metoder för att dimensionera eller kontrollera investeringar och arbetskraftsefterfrågan. En sådan isolerad dimensionering kan inte leda till bättre resultat än en mer kvalificerad prognos- och rådgivningsverksamhet under motsvarande förhållanden skulle göra. De planeringsinstrument som används för att bedöma näringslivets utveckling är notoriskt opålitliga. Den stela linjeuppdelningen tenderar också att försvåra planeringen genom att minska flexibiliteten i yrkesval och utbildning och fördröja samordningseffekter. Utskottet fin-

ner sig icke kunna godta en så illa grundad planering. Det föreligger risk att den försvårar i stället för förbättrar både de studerandes situation och högskolans resursplanering.

Propositionen betonar det viktiga sambandet mellan undervisning och forskning. I verkligheten ökar den föreslagna organisationen klyftan mellan dessa båda sidor av högskolans verksamhet. Linjesystemets accentuering av mikroperspektivet försvårar anknytningen till ett samlat ämnesgrepp och till tvärvetenskaplig syn. Avsaknaden av en parallell reform av forskningen konserverar den traditionella maktstrukturen inom denna sektor av högskolan. Från demokratiseringssynpunkt är detta be-
fästande av en föråldrad maktstruktur både stötande och ologiskt. Enligt utskottets mening är det inget skäl att på denna punkt nöja sig med på-
gående utredning, då dess arbete omfattar tekniskt-organisatoriska pro-
blem och inte forskningspolitik, maktförhållanden och målsättningar.

Propositionen lämnar även i övrigt en rad problem obekantade. Dit hör frågan om sambandet mellan social rekrytering och studiefinansie-
ring, liksom rättsförhållandena för studerande och forskare vid högsko-
lorna. Med det sistnämnda sammanhänger delvis frågan om huvudman-
naskap — det är helt otillfredsställande, att olika typer av högskolor kan
ha olika huvudmän. Lika oklar är regleringen av befogenhetsgränser
mellan linjenämnder och institutioner. Det vitala moment som ligger i
självstyrelse vid institutionerna och möjlighet att i demokratisk diskus-
sion påverka kurslitteratur, kursinnehåll och undervisningsformer har
lämnats åsido. I denna del anar man en rädsla för de samhällskritiskt
präglade tankar och undersökningar, vilka de senaste åren i betydande
grad kommit att utgå från de s. k. fria fakulteterna. Denna kritiska dis-
kussion och forskning skulle definitivt bli lidande på den typ av yrkesin-
riktning och den typ av administration, som propositionen vill införa i
den framtida högskolan.

Utskottet har visat på ett antal huvudavsnitt i högskoleproblematiken. Utskottet anser att propositionen i dessa huvuddelar strider både mot idén om en demokratisk högskola och mot arbetarklassens och folkfler-
talets maktpolitiska och kulturpolitiska intressen. De konkreta förslagen
i en lång rad detaljer står också i strid med de målsättningar proposition-
en själv proklamerar. Utskottet anser därför att propositionen i förelig-
gande skick ej kan godkännas. Ett samlat förslag till ny högskolereform
bör i stället framläggas. Regeringen bör därvid utgå från de synpunkter
och yrkanden, vilka framförs i motionen 1975: 1873 samt från vad ut-
skottet här anför.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med bifall till motionen 1975: 1873 dels avslår propositionen 1975: 9, dels beslutar uttala att regeringen bör förelägga riksdagen förslag om reformering av högskoleutbild-
ningen i enlighet med vad utskottet förordat,

högskoleutbildningens uppgifter m. m.

2. beträffande *universitetslektors tjänstgöring* av herr Nordstrandh (m), fru Sundberg (m) och fru Lantz (vpk) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 23 som börjar "Universitetslektorstjänsterna är" och slutar "i forskning/forskarutbildning" bort ha följande lydelse:

För innehavare av universitetslektorat och motsvarande lärartjänster finns i princip icke något tjänsteutrymme för egen forskning. Från utbildningens synpunkt är det emellertid angeläget att även undervisningen för grundexamen meddelas av lärare som själva fortlöpande har kontakt med aktiv forskning. Propositionens uttalande om att universitetslektorerna inom ramen för tillgängliga resurser skall kunna få tillfälle att delta i forskning/forskarutbildning är icke tillfyllest. Viss forskningsskyldighet bör ingå i universitetslektorernas tjänsteåligganden. Under alla förhållanden skall de ha rättighet att tjänstgöra i forskning/forskarutbildning. Utskottet föreslår att riksdagen med bifall till yrkandet 2 i motionen 1975: 1858 och yrkandet 17 a i motionen 1975: 1872 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. att riksdagen beträffande universitetslektors och motsvarande lärares tjänstgöring med anledning av propositionen 1975: 9 samt med bifall till motionen 1975: 1858 yrkandet 2 och motionen 1972: 1872 yrkandet 17 a som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om universitetslektors rättighet att tjänstgöra i forskning/forskarutbildning.

3. beträffande *en parlamentarisk universitetsforskningsutredning* av herr Nordstrandh (m) och fru Sundberg (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 23 som börjar "Yrkandet i" och slutar "avstyrker utskottet" bort ha följande lydelse:

Forskningen inom universitetssektorn berörs i hög grad av den organisation av universitets- och högskoleutbildningen som kommer att gälla sedan ställning tagits till U 68:s förslag. Graden av anknytning mellan grundutbildning och forskning blir här av avgörande betydelse. Forskarutbildningsutredningen har inte fått till uppgift att behandla universitetsforskningens arbetsförhållanden och dimensionering i dess helhet. Övervägande skäl talar för att de med universitetsforskningen sammanhängande problemen, som U 68 inte hade i uppdrag att belysa, är av den storleksordningen att de — som riksdagens revisorer föreslagit — bör tas upp i en speciell utredning. En parlamentarisk universitetsforskningsutredning bör tillsättas med uppgift att pröva alla med universitetsforskningen sammanhängande frågor. Utskottet föreslår att riksdagen

med bifall till yrkandet 9 i motionen 1975: 158 som sin mening ger denna uppfattning till känna för regeringen.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. att riksdagen beträffande en parlamentarisk universitetsforskningsutredning med bifall till motionen 1975: 158 yrkandet 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

antalet studerande i högskoleutbildning m. m. — antagningsbegränsning — antagningens organisation

4. beträffande *planeringsramar, resursramar och regler för antagning m. m.* av herr Nordstrandh (m), fru Sundberg (m), fru Lantz (vpk) och herr Molin (fp) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 26 börjar "Utskottet delar" och på s. 28 slutar "detta yrkande" bort ha följande lydelse:

En viktig ledstjärna för en högskolereform bör vara att skapa en öppen högskola och göra den högre utbildningen tillgänglig för fler. Detta har stor kulturell betydelse i sig, ger redan yrkesverksamma bättre möjligheter till en kvalificerad vidareutbildning och har ett allmänt jämlikhetsvärde. Den högre utbildningens hittillsvarande roll som social skiljelinje minskar i betydelse.

En allmän antagningsbegränsning motverkar en sådan utveckling och ökar riskerna för en social snedrekrytering av studerande. Spärrar kan också allmänt sett hålla igen efterfrågan på högre utbildning.

En viktig utgångspunkt för U 68:s arbete var den nästan explosionsartade ökningen av antalet nyinskrivna vid universitet och högskolor under senare hälften av 1960-talet. Den medförde påtagliga problem från både undervisnings- och arbetsmarknadssynpunkt. Det var därför naturligt att man vid tidpunkten för utredningens tillsättande lade särskild vikt vid frågan om utbildningens dimensionering. Men medan U 68 arbetade förändrades förhållandena kraftigt. Antalet nyinskrivna per år vid de fria fakulteterna har minskat med ca 10 000 under den senaste femårsperioden — en minskning som inte motsvaras av en ökning av antagningen till spärrad utbildning. Också i fråga om studiemålen har det skett stora förändringar. Närmare hälften av de nyinskrivna vid de filosofiska fakulteterna avser t. ex. inte att studera fram till en hel examen utan endast att följa några enstaka kurser.

Trots de ändrade förhållandena måste naturligtvis erfarenheterna från slutet av 1960-talet beaktas vid reformeringen av den högre utbildningen. Stora svängningar i tillströmning och examination bör undvikas så långt som möjligt. De försvårar undervisningsplaneringen, medför problem för de anställda, skapar sysselsättningssvårigheter för de nyutexaminerade m. m. Men dessa problem bör kunna bemästras utan att

man inför en generell antagningsbegränsning. Flera skäl talar tvärtom mot att man nu väljer en så drastisk lösning.

Helt allmänt vill utskottet varna för att låta arbetsmarknadens behov och efterfrågan helt styra utvecklingen av den högre utbildningen. Det är visserligen, som TCO framhöll i sitt yttrande över U 68, "ett rimligt krav att de som genomgått en yrkesinriktad högskoleutbildning har möjlighet att få en anställning, där deras yrkeskunskaper kan utnyttjas. Från detta till att acceptera behovsprognoser som enda dimensioneringskriterium är emellertid steget långt." Det finns flera goda skäl för denna uppfattning:

En behovs- eller arbetsmarknadsprognos består av flera led, där varje led innehåller betydande osäkerhetsfaktorer.

Arbetsmarknadens efterfrågan avser yrken, medan däremot prognoserna gäller utbildningsgrupper. Endast undantagsvis motsvaras ett visst yrke av en viss utbildning.

Även om man lyckas fastställa ett framtida behov av olika yrkesgrupper och fördela dessa på olika utbildningar, återstår att bestämma den årliga antagningskapaciteten till olika utbildningar, och då ställs man inför den påtagliga svårigheten att fastställa yrkesbenägenheten hos olika utbildningsgrupper.

Antagningsbegränsningar utgör således inte någon garanti mot arbetsmarknadssvårigheter av det slag som uppträtt under senare år, vilket bl. a. utvecklingen på lärarutbildningssidan visar. Även om man till utbildningsområden och utbildningssektorer knyter resursramar, som är bindande för de lokala utbildningsmyndigheterna, blir effekterna av ett sådant system i dessa avseenden desamma som vid ett generellt antagningsförfarande.

Det kan i och för sig finnas skäl att använda dimensioneringstal i det centrala planerings- och resursfördelningsarbetet. Dessa kan senare — i en annan tillströmningssituation — läggas till grund för spärrar. Med de skäl som anförts ovan avvisar utskottet emellertid nu tanken på en allmän antagningsbegränsning.

I stället bör dimensioneringsfrågan lösas enligt följande riktlinjer:

Riktgivande planeringsramar, byggda på U 68:s dimensionsförslag, fastställs för en planeringsperiod som sträcker sig fram till läsåret 1981/82. Dessa bör innefatta riktlinjer för fördelningen av de studerande mellan utbildningslinjer och enstaka kurser samt på yrkesutbildningssektorer.

Kombinationen av spärrat och fritt tillträde bibehålls. En annan fördelning än för närvarande är dock önskvärd. Antalet spärrade utbildningar och kurser bör begränsas så långt som möjligt och endast förekomma då en begränsning av elevantalet är nödvändig med hänsyn till lokal- och laboratorieresurser, praktikantplatser etc. eller då en utbildning leder fram till en avgränsad arbetsmarknadssektor, där efterfrågan är förhållandevis lätt att förutse.

Efter förslag från den centrala organisationskommittén fastställer riksdagen till vilka utbildningslinjer och enstaka kurser som tillträdet bör begränsas. Beslutet bör avse grupper av utbildningslinjer för att ge de lokala utbildningsmyndigheterna möjlighet att inom vissa gränser med hänsyn till de studerandes efterfrågan fastställa antalet studerande på olika utbildningslinjer.

Enligt detta synsätt bör den spärrade utbildningen alltså närmast minskas i omfattning. Riksdagen bör därför, som framhållits i motionerna 1975:1869, 1975:1872 och 1975:1876 avvisa propositionens förslag om generell antagningsbegränsning.

dels att utskottets hemställan under 7 och 8 bort ha följande lydelse:

7. att riksdagen beträffande planeringsramar, resursramar och regler för antagning m. m. med avslag på propositionen 1975: 9 samt med bifall till motionen 1975: 1869 yrkandet 1 d, motionen 1975: 1872 yrkandet 1 i denna del och motionen 1975: 1876 yrkandet 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om planeringsramar,
8. att riksdagen beträffande kompletterande dimensioneringsbeslut med bifall till motionen 1975: 1872 yrkandet 3 a som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. beträffande s. k. *dubbelspärrear* av herr Nordstrandh (m), fru Sundberg (m), fru Lantz (vpk) och herr Molin (fp) som anser att den del av utskottets yttrande på s. 29 som börjar "Yrkandet 12" och slutar "fortsätta utredningsarbetet" bort ha följande lydelse:

Beträffande yrkandet 12 i motionen 1975: 1872, som tar upp frågor som hänger samman med s. k. dubbelspärrear för utbildningar inom nuvarande filosofisk fakultet, vill utskottet med hänvisning till vad som anförts i det föregående slå fast att sådana spärrear inte är aktuella om riksdagen biträder vad utskottet förordat, varför motionen bör avslås av riksdagen.

6. beträffande *anslagssystem* av herr Molin som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 30 som börjar "Utskottet har" och slutar "till anslagssystem" bort ha följande lydelse:

Med hänvisning till vad som anförts i det föregående beträffande bl. a. planeringsramar, regler för antagning m. m. bör enligt utskottets mening regeringen lägga fram ett nytt förslag till anslagssystem för den del av högskolan för vilken antagningsbegränsning ej gäller.

dels att utskottets hemställan under 14 bort ha följande lydelse:

14. att riksdagen beträffande anslagssystem med avslag på propositionen 1975: 9 och med bifall till motionen 1975: 1872 yr-

kandet 21 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

behörighet för högskolestudier m. m.

7. beträffande *allmän behörighet till utbildningslinje* av herr Nordstrandh (m) och fru Sundberg (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 35 börjar "Utskottet anser" och på s. 36 slutar "1975: 1869 yrkandet 1 a" bort ha följande lydelse:

Den som får allmän behörighet genom ålder och yrkesverksamhet har behov av kunskaper i svenska och engelska motsvarande två årskurser på social linje, när studier skall bedrivas vid utbildningslinje, t. ex. för klasslärare. Ett sådant krav på kunskaper i svenska och engelska kan uppställas antingen såsom ett särskilt förkunskapskrav föreskrivet av utbildningsmyndighet eller såsom ett allmänt behörighetsvillkor för tillträde till högskolans olika utbildningslinjer angivet av regeringen. Enligt utskottets mening är det senare alternativet att föredraga. För alla kategorier av studerande bör således krav på dokumenterade kunskaper i svenska och engelska uppställas för allmän behörighet till utbildningslinje.

dels att utskottets hemställan under 18 bort ha följande lydelse:

18. att riksdagen beträffande allmän behörighet med anledning av propositionen 1975: 9 och med bifall till motionen 1975: 1869 yrkandet 1 a som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört i fråga om sådan behörighet till utbildningslinje,

8. beträffande *särskilda förkunskapskrav* för utbildningslinje som motsvarar utbildning inom nuvarande universitets- och högskoleorganisation av herr Nordstrandh (m) och fru Sundberg (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 38 som börjar "I propositionen" och slutar "1975: 1869 yrkandet 1 b" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill först erinra om att avgångsbetyg från årskurs 3 på treårig linje i gymnasieskolan i dag krävs för allmän behörighet till flertalet utbildningsvägar inom nuvarande universitets- och högskoleorganisation. Avgångsbetyg från årskurs 3 på treårig linje i gymnasieskolan innebär obligatoriskt studium under 1—3 år av minst följande åtta ämnen, nämligen svenska, engelska, annat modernt språk än engelska, historia, religionskunskap, samhällskunskap, matematik och naturkunskap (alternativt fysik och kemi). UKÄ kan ge dispens från gällande krav för behörighet åt den som har dels tvåårig gymnasial utbildning, dels kunskaper motsvarande treårig linje av gymnasieskola i svenska, engelska, annat modernt språk än engelska, samhällskunskap samt historia.

KK:s principiella uppfattning att det vid utformningen av de särskilda förkunskapskraven är möjligt att hålla isär vad som krävs för att genomföra studierna och vad som krävs för den framtida yrkesutövningen är inte invändningsfri. I allmänhet krävs en bred referensram inte bara för yrkesutövningen utan även för att med framgång genomföra de högskolestudier som skall utgöra grund för yrkesutövningen. För den som inte genomgått treårig linje av gymnasieskolan bör som särskilt förkunskapskrav när det gäller utbildningslinje, som motsvarar utbildning inom nuvarande universitets- och högskoleorganisation, därför uppställas krav om minst betyget 3 på kurs från treårig linje dels i svenska och engelska, dels — i normalfallen — i de övriga ämnen som bedöms nödvändiga för att genomföra utbildningen med tillfredsställande resultat.

dels att utskottets hemställan under 21 bort ha följande lydelse:

21. att riksdagen beträffande särskilda förkunskapskrav i svenska och engelska m. m. för vissa utbildningar med bifall till motionen 1975: 1869 yrkandet 1 b som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

urval bland behöriga sökande

9. beträffande *urvalsgrunden arbetslivserfarenhet* inom kvotgrupperna I och II av herr Nordstrandh (m) och fru Sundberg (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 44 som börjar "Utskottet ansluter" och slutar "kvotgrupperna I och II" bort ha följande lydelse:

Ett urvalssystem, där poäng för arbetslivserfarenhet i *alla* urvalssituationer kompletterar och därvid får ersätta betygspoäng, har inte alltid de fördelar för individen som det i allmänhet görs gällande. Även om många krav eller delmål kan formuleras för ett urvalssystem måste enligt utskottet det främsta målet vara att anta studerande med god prognos för framgång i studierna. Accepterar man inte denna fundamentala princip utan tar emot för teoretiska studier även dem, beträffande vilka en god prognos för framgång i studierna inte är uppenbar, kommer dessa studerande att möta en annan form av spärr som är mer grym mot individen än en betygsspärr, nämligen att den enskilde först måste uppleva ett misslyckande innan han eller hon avstår från studierna. Ett betygsgenomsnitt om 3,0 poäng jämte en arbetslivserfarenhet motsvarande 2,0 poäng kan exempelvis, som utskottet ser det, aldrig generellt sägas ge en lika god prognos för framgång i teoretiska studier som ett betygsgenomsnitt om 5,0 poäng.

En urvalsmodell för högre studier, där poäng för arbetslivserfarenhet i *alla* urvalssituationer kompletterar och därvid får ersätta betygspoäng, kommer att få långtgående konsekvenser.

En generell tillgodoräkning av arbetslivserfarenhet får samma funktion som tidigare förekommande konkurrenskomplettering i vad gäller betyg. Beträffande vissa eftertraktade utbildningar kommer tidpunkten för högskolestudiernas påbörjande för det stora flertalet att förskjutas till allt högre åldrar utan att andra skäl härför finns än konkurrenssituationen. För vissa utbildningar kommer det att krävas såväl hög betygspoäng som lång arbetslivserfarenhet. Det kan därvid inte uteslutas att presumtiva sökande från mindre studievana miljöer efter kontakt med arbetslivet känner mindre motivation att vända tillbaka till studier. En effekt av förhållandet att tidpunkten för påbörjandet av vissa eftertraktade högskolestudier förskjuts till allt högre åldrar torde vidare bli att andelen kvinnliga sökande till längre, kvalificerade studier minskar. Även den omständigheten att manliga sökande kan åberopa värnplikts-tjänstgöring eller vapenfri tjänstgöring som arbetslivserfarenhet kommer att bidra till att kvinnor missgynnas vid ett sådant urvalssystem.

Det finns i dag utbildningar inom högskolan vilkas studerande till ca 75 procent kommer direkt från gymnasieskolan. I en situation då ungdomsarbetslösheten är hög kan en urvalsmodell, där arbetslivserfarenhet tillgodoräknas generellt och därmed blir utslagsgivande, få inte önskvärda effekter när det gäller det sociala urvalet till högre studier. I den arbetsmarknadssituation som finns i vårt land blir det lätt sådana grupper i samhället som har särskilda kontakter som kan skaffa sina barn tillfälle till tillgodoräkningsbar arbetslivserfarenhet. Den i socialt avseende önskade breddningen av rekryteringen till högre studier kommer härigenom att motverkas.

KK har förordat en annan urvalsmodell än den där poäng för arbetslivserfarenhet generellt får ersätta betygspoäng. Enligt KK:s urvalsmodell skall sökande med arbetslivserfarenhet *i ett första urval* prövas enbart på *betygspoäng*. Om betygspoängen inte räcker för antagning, prövas enligt KK vederbörande på summan av betygspoäng och poäng för arbetslivserfarenhet för antagning i en särskild undergrupp, vars storlek bestäms med utgångspunkt i antalet sökande med arbetslivserfarenhet i förhållande till totalantalet sökande. *I den senare urvalssituationen* tillgodoräknas *arbetslivserfarenheten* som *en särskild merit*. KK:s urvalsmodell möjliggör ett visst hänsynstagande till den aktuella sammansättningen av sökande till respektive utbildningslinje.

KK:s förslag till urvalsmodell är det enda som varit föremål för remissbehandling och därvid blivit tillstyrkt av det stora flertalet remissinstanser. Enligt utskottets uppfattning har KK:s förslag ett klart företräde framför andra urvalsmodeller och bör därför genomföras den 1 juli 1977.

dels att utskottets hemställan under 30 bort ha följande lydelse:

30. att riksdagen beträffande urvalsgrunden arbetslivserfarenhet inom kvotgrupperna I och II med avslag på propositionen

1975: 9 samt med bifall till motionen 1975: 1869 yrkandet 1 g och motionen 1975: 1876 yrkandet 1 i denna del och med anledning av motionen 1975: 1872 yrkandet 11 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

10. beträffande *tillgodoräkning av betyg i kompletterat ämne som är särskilt förkunskapskrav* av herr Nordstrandh (m), fru Sundberg (m) och herr Molin (fp) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 45 som börjar "Enligt KK" och slutar "yrkandet 1 f" bort ha följande lydelse:

En vikande tillströmning till gymnasieskolans naturvetenskapliga linje är i dag ett faktum. Skälen härtill är många, bl. a. att de naturvetenskapliga ämnena anses svåra. En faktor i sammanhanget torde också vara att olika slag av meritvärderingsregler missgynnar de naturvetenskapliga ämnena.

Den naturvetenskapliga linjen i gymnasieskolan är en krävande studieväg. Ett grundläggande fel både från saklig och psykologisk synpunkt begås om man konstruerar ett system för urval till högskolan som *dels* gör det möjligt att t. ex. komma in på en naturvetenskaplig högskolelinje genom ett högt betygsmedelvärde som erhållits efter ett val av en mindre krävande gymnasielinje än den naturvetenskapliga, *dels* omöjliggör tillgodoräkning av betyg i kompletterat ämne som utgör särskilt förkunskapskrav för högskolelinjen i fråga. Ett sådant system får effekter på dels elevernas val av t. ex. naturvetenskaplig linje i gymnasieskolan, dels de studerandes förkunskapsnivå i naturvetenskapliga ämnen inom högskolan.

Enligt utskottets mening bör betyg i de ämnen som av utbildningsmyndighet föreskrivits som särskilt behörighetskrav för viss utbildningslinje inom högskolan få räknas till sitt fulla värde. De behörighetskompletterade ämnena har stor betydelse för de fortsatta studierna.

dels att utskottets hemställan under 31 bort ha följande lydelse:

31. att riksdagen beträffande tillgodoräkning av betyg i kompletterat ämne som föreskrivits som särskilt förkunskapskrav med avslag på propositionen 1975: 9 och med bifall till motionen 1975: 1869 yrkandet 1 f som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

11. beträffande *könskvotering vid urval till högskolan* av herr Nordstrandh (m) och fru Sundberg (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 45 som börjar "Utskottet framhöll" och slutar "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Att betrakta den omständigheten att en individ tillhör det ena eller andra könet som kvalifikation och därmed som urvalsgrund för högre

utbildning hör till en förgången tid. När man genom att införa könskvotering försöker komma åt de effekter som könsrollerna fortfarande har på valet av utbildningsväg väljer man en felaktig väg. Principen att t. ex. till forskollärarytutbildning anta manliga sökande vilkas poängsumma får ligga två tiondelar under den meritpoäng som fordras för inträde i varje behörighetsgrupp är inte försvarbar, även om man söker motivera den med beteckningen försöksverksamhet. Riksdagen bör därför ge till känna för regeringen att könskvotering vid urval av studerande till högskolan inte bör förekomma.

dels att utskottets hemställan under 32 bort ha följande lydelse:

32. att riksdagen beträffande könskvotering vid urval till högskolan med bifall till motionen 1975: 1390 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

12. beträffande en utredning för en *reform av systemet för urval till högskolan* av herr Nordstrandh (m) och fru Sundberg (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 46 som börjar "Likaså anser" och slutar "av högskolereformen" bort ha följande lydelse:

Den omständigheten att ett nytt urvalssystem införs den 1 juli 1977 bör inte utgöra hinder för att regeringen snarast söker finna former för ett system där alla sökande kan bedömas på samma sätt och under lika villkor.

Ett urvalssystem som bygger på kvoteringar mellan grupper är ett komplicerat system. Med ett sådant system följer olika regler för allmän och särskild behörighet, regler för motsvarandebedömningar, regler för meritvärdering av olika betyg, regler för betygsomräkning, regler för sammanvägning av olika meritvärderingsgrunder, regler för kvotgrupernas inbördes storlek, regler för rangordning m. m. Ett sådant system har felkällor som gör det svårt att behandla alla sökande rättvist.

Kunskaper, färdigheter och erfarenhet kan inhämtas på många sätt, t. ex. genom skolgång, vuxenutbildning, självstudier och yrkesverksamhet. Det är varken för individerna eller högskolan av betydelse på vilket sätt de olika kunskaper som behövs för högskolestudier har inhämtats. Däremot är det för både individen och högskolan av intresse att de studerande har erforderliga kunskaper. I det fortsatta utvecklingsarbetet beträffande högskolan bör inriktningen därför vara att finna ett system för urval som bygger på principen att de sökande — utan att ett så invecklat regelsystem som nämnts i det föregående behöver användas — genom att genomgå prov på lämplighet m. m. får dokumentera dels sin allmänna lämplighet för högskolestudier, dels sin särskilda lämplighet för viss utbildningslinje inom högskolan. Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anför om en utredning för att förbereda en reform av systemet för intagning till högskolan.

dels att utskottets hemställan under 34 bort ha följande lydelse:

34. att riksdagen beträffande en utredning för en reform av systemet för urval till högskolan med bifall till motionen 1975: 1869 yrkandet 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

högskolestudiernas organisation m. m. — återkommande utbildning

13. *beträffande ordningen för fastställande av allmänna utbildningslinjer* av herr Molin (fp) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 49 som börjar "En föreskrift" och slutar "budgetåret 1977/78" bort ha följande lydelse:

De allmänna utbildningslinjerna kommer att ha en central betydelse när det gäller möjligheterna att åstadkomma en starkare yrkesanknytning av högskoleutbildningen. I det fortsatta reformarbetet måste därför en förnyelse, utbyggnad och förstärkning av de allmänna utbildningslinjerna komma till stånd. Detta kan genomföras antingen av de föreslagna organisationskommittéerna eller av särskilda arbetsgrupper med företrädare för yrkeslivet, lärarna, forskarna, de studerande samt samhällsrepresentanter. Förslaget till allmänna utbildningslinjer måste föreligga senast på hösten 1976. I propositionen anges att en förteckning över de allmänna utbildningslinjer som regeringen inrättat eller avser att inrätta skall föreläggas riksdagen i budgetpropositionen för budgetåret 1977/78. Med hänsyn till den vikt utskottet tillmäter utbildningslinjesystemet och med hänsyn till de dåliga erfarenheterna av det tidigare s. k. PUKAS-systemet bör enligt utskottets mening riksdagen få möjlighet att ta ställning till de allmänna utbildningslinjerna. Därför bör riksdagen i samband med att förslag till allmänna utbildningslinjer framläggs i budgetpropositionen för budgetåret 1977/78 ta ställning till utbildningslinjerna. Riksdagen bör således nu med bifall till yrkandet 14 a motionen 1872 besluta att allmän utbildningslinje skall fastställas av riksdagen.

dels att utskottets hemställan under 40 bort ha följande lydelse:

40. att riksdagen beträffande ordningen för fastställande av allmänna utbildningslinjer med avslag på propositionen 1975: 9 och med bifall till motionen 1975: 1872 yrkandet 14 a uttalar att sådana linjer skall fastställas av riksdagen,

14. *beträffande yrkes- och studievägledning* av fru Lantz (vpk) och herr Molin (fp) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 52 som börjar "I den" och slutar "av utskottet" bort ha följande lydelse:

I det föregående har utskottet givit uttryck för uppfattningen att tillträdet till stora delar av högskolan även i framtiden bör vara öspärrat.

Den av motionärerna önskade förstärkningen av resurserna för yrkes- och studievägledningen i gymnasieskolan och högskolan är därför väl motiverad, varför utskottet föreslår att riksdagen bifaller motionen 1975: 1872 yrkandet 3 b.

dels att utskottets hemställan under 45 bort ha följande lydelse:

45. att riksdagen beträffande yrkes- och studievägledning med bifall till motionen 1975: 1872 yrkandet 3 b uttalar att regeringen bör lägga fram förslag om ökade resurser,

15. beträffande *betygssystem* av herr Nordstrandh (m) och fru Sundberg (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 54 som börjar "Mot bakgrund" och slutar "departementschefen förordad" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser för sin del att en mindre differentierad skala för värdering av studieresultat än en tregradig endast i undantagsfall bör komma till användning. System som innehåller fler steg än tre bör kunna bibehållas inom de utbildningar där de nu används. Bl. a. har formerna för antagning till forskarutbildning uppenbar anknytning till frågan om en välgraderad värdering av studieresultaten i grundutbildningen. Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av motionen 1975: 1869 yrkandet 1 j som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om betygssystem.

dels att utskottets hemställan under 51 bort ha följande lydelse:

51. att riksdagen beträffande betygssystem med avslag på propositionen 1975: 9 och med anledning av motionen 1975: 1869 yrkandet 1 j som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

institutionell organisation m. m.

16. beträffande *regionala samrådsnämnder* i stället för regionstyrelser av herr Nordstrandh (m), fru Sundberg (m) och herr Molin (fp) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 59 som börjar "Utskottet är" och slutar "yrkanden avstyrks" bort ha följande lydelse:

I propositionen föreslås att ett nytt universitets- och högskoleorgan, nämligen regionstyrelser, skall inrättas. Till regionstyrelserna skall kunna knytas regionala utbildningsnämnder. Härigenom skapas, som utskottet ser det, ytterligare en förvaltningsnivå mellan de lokala utbildningsenheterna och beslutande instanser i riksdag, regering och centrala ämbetsverk. Som påpekas i flera remissyttranden över U 68-beredningens

promemoria medför detta en ökad byråkratisering eftersom många ärenden måste passera ytterligare en beslutsnivå. Detta gäller bl. a. anslagsframställningar och beslut rörande anslagsanvändningen: regionstyrelse skall bl. a. yttra sig över de lokala högskoleenheternas anslagsframställningar och fatta beslut rörande fördelningen mellan läroanstalterna av medel för lokala och individuella utbildningslinjer samt enstaka kurser. Detta innebär att viktiga beslutsbefogenheter som i dag ligger på lokal nivå flyttas från de lokala enheterna till de nya regionstyrelserna.

Enligt propositionen avses inte befogenheter flyttas över från UHÄ till regionstyrelserna. Förslaget om regionstyrelser innebär därför en betydande centralisering av beslutsfunktionerna. Utskottet avstyrker därför förslaget om inrättande av regionstyrelser och regionala utbildningsnämnder.

Det samordningsbehov som kan föreligga inom en högskoleregion bör tillgodoses genom att det för varje region inrättas en regional samrådsnämnd som skall ha minsta möjliga styrande och administrativa uppgifter. Detta samråds- och planeringsorgan bör t. ex. kunna aktualisera förslag beträffande utbyggnad av utbildningen inom regionen samt ge synpunkter på utnyttjandet av de för regionen gemensamma utbildningsresurserna. Den regionala samrådsnämnden, som bör bestå av företrädare för samtliga enheter i högskoleregion, bör ha en av regeringen utsedd ordförande.

dels att utskottets hemställan under 58 bort ha följande lydelse:

58. att riksdagen med avslag på propositionen 1975: 9 såvitt gäller inrättande av regionstyrelser och med anledning av motionen 1975: 1869 yrkandet 1 m och 1 n samt motionen 1975: 1872 yrkandet 1 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört beträffande samrådsnämnder,

17. beträffande företrädare för de allmänna intressena i regionstyrelse av herrar Larsson i Staffanstorp (c), Nordstrandh (m), Elmstedt (c), fru Sundberg (m), herrar Karlsson i Mariefred (c), Fiskesjö (c) och Molin (fp) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 59 som börjar "Vad sedan" och slutar "1975: 1876 yrkandet 7" bort ha följande lydelse:

Vad sedan gäller principerna för att utse företrädare för allmänna intressen i regionstyrelse anser utskottet att folkvalda organ inom regionen bör utse dessa ledamöter. Regionstyrelsen får en viktig uppgift att fylla framför allt för planeringen av den högre undervisningen och forskningen inom regionen. Det är därför nödvändigt att den får en så god regional och lokal förankring som möjligt. Enligt de länsdemokratiska principerna sker detta bäst genom val av landstingen. Riksdagen bör därför nu besluta att företrädarna för allmänna intressen i regionstyrelse

bör utses av landsting eller kommun utanför landsting med undantag för ordföranden som bör utses av regeringen. Med utgångspunkt i denna princip bör den närmare sammansättningen av de olika regionstyrelserna bli föremål för fortsatt övervägande inom de olika organisationskommittéerna.

dels att utskottets hemställan under 59 bort ha följande lydelse:

59. att riksdagen beträffande formerna för utseende av företrädare för de allmänna intressena i regionsstyrelse med anledning av propositionen 1975: 9 samt med bifall till motionen 1975: 1876 yrkandet 7 och med anledning av motionen 1975: 1872 yrkandet 20 i denna del beslutar godkänna de riktlinjer utskottet förordat,

18. beträffande *företrädare för de allmänna intressena i enhetsstyrelse* av herrar Larsson i Staffanstorps (c), Nordstrandh (m), Elmstedt (c), fru Sundberg (m), herrar Karlsson i Mariefred (c), Fiskesjö (c) och Molin (fp) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 61 som börjar "När det" och slutar "1975: 1876 yrkandet 6" bort ha följande lydelse:

När det gäller principerna för att utse företrädare för allmänna intressen i enhetsstyrelse anser utskottet att folkvalda organ bör utse dessa ledamöter. Riksdagen bör därför nu besluta att företrädare för allmänna intressen i enhetsstyrelse bör utses av berörda landsting och av värdkommun.

dels att utskottets hemställan under 64 bort ha följande lydelse:

64. att riksdagen beträffande formerna för utseende av företrädare för de allmänna intressena i enhetsstyrelse med anledning av propositionen 1975: 9 samt med bifall till motionen 1975: 1876 yrkandet 6 och med anledning av motionen 1975: 1872 yrkandet 20 i denna del beslutar godkänna de riktlinjer utskottet förordat,

19. beträffande *linjenämndernas sammansättning* av herr Nordstrandh (m) och fru Sundberg (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 62 som börjar "Med samma" och slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående uttalat sig för att en vidgning av samspillet mellan grundläggande högskoleutbildning och forskning bör komma till stånd över hela fältet av högskoleutbildning. Mot denna bakgrund vill utskottet stryka under angelägenheten av att det finns ett personsamband mellan lärarrepresentanter i fakultetsnämnderna och linjenämnderna för att en intim kontakt skall kunna upprätthållas mellan forskningsplanering och grundutbildning.

dels att utskottets hemställan under 67 bort ha följande lydelse:

67. att riksdagen beträffande linjenämndernas sammansättning med bifall till motionen 1975: 1869 yrkandet 1 o i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

20. beträffande *befordringsgrunder vid tillsättning av tjänst som universitetslektor* av herrar Larsson i Staffanstorp (c), Nordstrandh (m), fru Sundberg (m), herrar Fiskesjö (c) och Molin (fp) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 62 börjar "Så länge" och på s. 63 slutar "yrkandet 17 c" bort ha följande lydelse:

I propositionen föreslås ändrade befordringsgrunder för professorer och universitetslektorer. Båda dessa förslag syftar till att ge en förstärkt ställning åt den pedagogiska skickligheten i förhållande till den rent vetenskapliga meriteringen. Utskottet anser att en sådan utveckling är befogad och att större avseende bör fästas vid pedagogisk skicklighet, visad t. ex. i samband med ledning av forskningsprojekt eller utarbetande av läromedel. Utskottet anser emellertid samtidigt att regler om befordringsgrunder vid tillsättning av tjänst som universitetslektor bör utformas så att de så långt möjligt möjliggör integration i fråga om arbetsuppgifterna mellan de olika tjänstetyperna på en och samma institution. Vid tillsättning av tjänst som universitetslektor bör därför vetenskaplig och pedagogisk skicklighet tillmätas *lika värde*. Riksdagen bör med bifall till motionen 1975: 1858 yrkandet 1 och motionen 1975: 1872 yrkandet 17 c som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anför om befordringsgrunder vid tillsättning av tjänst som universitetslektor.

dels att utskottets hemställan under 69 bort ha följande lydelse:

69. att riksdagen beträffande befordringsgrunder vid tillsättning av tjänst som universitetslektor med bifall till motionen 1975: 1858 yrkandet 1 och motionen 1975: 1872 yrkandet 17 c som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

21. beträffande *tillsättningsmyndighet för tjänst som universitetslektor* av herr Nordstrandh (m), fru Sundberg (m) och herr Molin (fp) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 63 som börjar "Beträffande tillsättningsinstans" och slutar "hos regeringen" bort ha följande lydelse:

Beträffande tillsättningsmyndighet för tjänst som universitetslektor erinrar utskottet om att tjänster som universitetslektor liksom andra högre befattningar vid universitet och högskolor för närvarande tillsätts av regeringen. Propositionens förslag innebär således olika tillsättningsinstanser för professor resp. biträdande professor och universitetslektor. Detta är enligt utskottets mening inte lyckligt. Utskottet anser att

— i avvaktan på den av utskottet tidigare förordade översynen av tjänsteorganisationen i vad gäller olika lärarkategorier vid universitet och högskolor — ingen förändring bör ske beträffande tillsättningsinstans. Tjänst som universitetslektor bör liksom hittills tillsättas av regeringen.

dels att utskottets hemställan under 70 bort ha följande lydelse:

70. att riksdagen beträffande tillsättningsmyndighet för tjänst som universitetslektor med avslag på propositionen 1975: 9 samt med bifall till motionen 1975: 1858 yrkandet 3 och motionen 1975: 1872 yrkandet 17 b som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

högskoleutbildningens lokalisering

beträffande allmänna riktlinjer för högskoleutbildningens lokalisering

22. av herr Nordstrandh (m) och fru Sundberg (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 67 som börjar "Som utskottet" och slutar "får äventyras" bort ha följande lydelse:

Lokaliseringen av de samlade utbildningsresurserna är enligt utskottets mening en mycket viktig faktor när det gäller att uppfylla kravet på kvalitet och forskningsanknytning i den högre utbildningen. I fråga om lokalisering av ny högskoleutbildning till nya orter är det av avgörande principiell betydelse att ingen nyetablering aktualiseras som kan äventyra resurser och verksamhet som redan finns eller åstadkomma splittning av föreliggande utbildningsutbud och begränsade utbildningstillgångar. Det är viktigt att befintliga resurser utnyttjas effektivt och att investeringar som gjorts för utbildning och forskning tillgodogörs.

Utskottet kan godtaga att de orter som i varierande omfattning redan har permanenta resurser för eftergymnasial utbildning får ställning av högskoleorter. Den minskade studerandetillströmningen medger emellertid inte nu en omfattande utbyggnad på dessa orter. I dagsläget föreligger icke — med undantag för försöksverksamhet med yrkesteknisk högskola — förutsättningar för någon nämnvärd utbyggnad av högskoleutbildningen i permanent form utanför de nuvarande högskole- och filialorterna, dvs. de fem universitetsorterna Uppsala, Lund, Stockholm, Göteborg och Umeå jämte Linköping samt Luleå och filialorterna Växjö, Karlstad och Örebro. Utskottet vill samtidigt stryka under att permanenta högskoleutbildningar, som för närvarande finns på andra orter än de nyssnämnda tio, inte får läggas ned utan att i så fall så långt möjligt ersättas av annan högskoleutbildning av jämförbar art.

Ett mycket viktigt skäl till att man bör visa restriktivitet när det gäller utspridning av högskoleutbildning är att man bör hålla fast vid kravet på grundutbildningens forskningsanknytning, vilket utskottet i det föregående också starkt framhållit. Avsaknad av forskningssamband för

grundutbildningen får allvarliga konsekvenser för dess innehåll och kvalitet. En grundutbildning utan nära kontakt med forskning löper risk att bli alltför elementär och utan erforderliga förutsättningar för förnyelse.

Bättre möjligheter för en spridning av högskoleutbildningen och en förbättrad bas för en önskad nyrekrytering av högskolestuderande bör i första hand kunna nås genom en starkare satsning på olika former av s. k. decentraliserad högskoleutbildning, t. ex. i form av distansundervisning.

dels att utskottets hemställan under 72 bort ha följande lydelse:

72. att riksdagen beträffande allmänna riktlinjer för högskoleutbildningens lokalisering med avslag på propositionen 1975: 9 och motionen 1975: 1872 yrkandena 4 a och 4 b samt med bifall till motionen 1975: 1869 yrkandet 1 h godkänner i sistnämnda motion förordade riktlinjer,

23. av herr Molin (fp) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 67 som börjar "Som utskottet" och slutar "får äventyras" bort ha följande lydelse:

I likhet med vad som anförs i motion 1975: 1872 anser utskottet, att det vid etablering av permanenta resurser för högskoleutbildning på nya orter är nödvändigt att ta hänsyn till bl. a. möjligheterna att upprätthålla sambandet mellan utbildning och forskning, till möjligheterna att uppnå rimlig bredd och differentiering i utbildningsutbudet samt till konsekvenserna för befintliga utbildningar och gjorda investeringar i undervisningslokaler, studentbostäder m. m. på andra håll. Om hänsyn tas till faktorer av detta slag finns det enligt utskottets mening inte förutsättningar för en utbyggnad av traditionell universitetsutbildning utanför nuvarande universitets- och filialorter.

Av propositionen framgår att avsikten inte heller är att bygga upp nya högskoleenheter på ett antal orter eller att förlägga permanenta resurser för sådan utbildning som i dag ges vid universiteten och deras filialer till nya orter. Utskottet fäster särskild vikt vid departementschefens uttalande att det "inte är fråga om att bygga ut den traditionella universitetsutbildningen". Detta bör vara riktningsgivande för arbetet både i de organisationskommittéer som skall tillsättas och i de regionala organ som skall ta över efter den. Vad som anförs i propositionen beträffande lokaliseringen av universitetsutbildningen är enligt utskottets mening så betydelsefullt att det bör understrykas genom ett särskilt uttalande från riksdagens sida.

Det är vidare självklart att bedömningen av utbyggnaden av högskoleutbildningen måste göras med stort hänsynstagande till förhållandena på de nuvarande filialorterna och vid universiteten i Umeå och Linköping. Den minskade tillströmningen till universitet och högskolor har

drabbat inte minst filialerna hårt, och för deras del är situationen f. n. nästintill krisartad. Den kan inte bara mötas med tillfälliga stödaktioner. Det gäller att ta till vara den resurs som filialerna representerar och se till att de utvecklas till fullvärdiga utbildningsalternativ. Med tanke på det prekära läget samt gjorda utfästelser och investeringar måste verksamheten på filialorterna ges en ordentlig bredd innan en utbyggnad av nämnvärd omfattning kan ske på andra håll. Det är därför också tillfredsställande att utbildningsministern så klart i propositionen uttalar att en förutsättning för den fortsatta utbyggnaden är "att befintliga resurser för högskoleutbildning skall utnyttjas effektivt och att investeringar som gjorts för utbildning och forskning inte får äventyras". Även i detta fall bör vad departementschefen anför understrykas och preciseras genom ett särskilt riksdagsuttalande med innebörden att den fortsatta utbyggnaden av högskoleutbildningen skall planeras så att verksamheten vid nuvarande universitetsfilialer samt universiteten i Umeå och Linköping får ett tillfredsställande underlag innan nylokalisering till andra orter blir aktuell. Med ett sådant uttalande tillgodoses också yrkandet i motion 1975: 1878 om en utbyggnad av utbildningsutbudet i Umeå.

dels att utskottets hemställan under 72 bort ha följande lydelse:

72. att riksdagen beträffande allmänna riktlinjer för högskoleutbildningens lokalisering med anledning av propositionen 1975: 9 och med bifall till motionen 1975: 1872 yrkandena 4 a och 4 b samt med avslag på motionen 1975: 1869 yrkandet 1 h uttalar dels att permanenta resurser för universitetsutbildning även i fortsättningen bör koncentreras till nuvarande universitets- och filialorter, dels att utbyggnaden av högskoleutbildningen från lokaliseringssynpunkt skall planeras så att verksamheten på filialorterna och vid universiteten i Umeå och Linköping ges tillfredsställande bredd och stadga innan en utbyggnad av nämnvärd omfattning kan ske på andra orter,

24. beträffande *fortsatt utbyggnad i Umeå* av herr Molin (fp) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 67 som börjar "Med hänvisning" och slutar "och 1975: 1878" bort ha följande lydelse:

Med erinran om vad utskottet nyss uttalat på grund av yrkandet 4 b i motionen 1975: 1872 föreslår utskottet att riksdagen med anledning av motionen 1975: 1878 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet förordat i fråga om lokalisering av högre utbildning till Umeå.

dels att utskottets hemställan under 73 bort ha följande lydelse:

73. att riksdagen beträffande lokalisering av högskoleutbildning till Umeå med anledning av propositionen 1975: 9 och motio-

nen 1975: 1878 samt med avslag på motionen 1975: 541 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

25. beträffande utbyggnadsorter m. m. av herr Molin (fp) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 68 som börjar "Regeringens förslag" och slutar "vara utbyggnadsorter" bort ha följande lydelse:

Permanent resurser för yrkesinriktad högskoleutbildning finns redan i dag på en rad orter i landet vilka inte är universitets- och filialorter.

I en del fall gäller det utbildningar som i dag anses höra hemma inom gymnasieskolan, men för flertalet rör det sig också om resurser för i nuvarande mening eftergymnasial utbildning. Det finns således redan i dag förutsättningar på 15—20 orter att utifrån en befintlig verksamhet etablera nya yrkesinriktade högskoleutbildningar. I propositionen föreslås att tio av dessa orter eller par av orter skall utpekas som framtida utbyggnadsorter.

Utskottet vill först understryka vad som framhållits ovan, nämligen att det inte är fråga om att bygga universitet på nya orter. Dessutom måste de nuvarande filialorterna ges särskild prioritet i den fortsatta utbyggnaden. För deras del gäller det att fullfölja tidigare åtaganden genom att ge verksamheten på dessa orter ökad bredd. Det förutsätter att deras rekryteringsunderlag inte beskärs, att ämnesramen vidgas och att nya utbildningar tillkommer.

Utskottet vill vidare peka på att det utöver de orter som nu föreslås bli utbyggnadsorter finns ytterligare ett antal som med hänsyn till nuvarande utbildnings- och andra samhällsresurser kan sägas ha goda förutsättningar för att utveckla kortare yrkesinriktad högskoleutbildning. Det gäller bl. a. Skövde och Gävle/Sandviken. Med hänsyn till att det av regeringen föreslagna principbeslutet dessutom för mer än hälften av de aktuella orterna får någon praktisk betydelse först vid mitten av 1980-talet avstyrker utskottet förslaget att riksdagen nu skall namnge framtida utbyggnadsorter för högskoleutbildning. Enligt utskottets mening bör man i stället nöja sig med att fastlägga att utbyggnaden av högskoleutbildningen utanför universitets- och filialorterna bör förläggas till sådana orter som redan i dag har permanenta resurser för högskoleutbildning. Därigenom skapas förutsättning för att t. ex. Skövde och Gävle/Sandviken senare kan inkluderas bland utbyggnadsorterna. Härigenom har utskottet i viss mån tillgodosett yrkandena i motionerna 1975: 529, 1975: 826 och 1975: 1855.

Med nuvarande studerandetillströmning föreligger knappast några förutsättningar för en omfattande utbyggnad på orter utanför universitets- och filialorterna — ens av kortare yrkesinriktade högskoleutbildningar. I den mån sådana utbildningar — med hänsyn bl. a. till förhållandena på filialorterna — kan komma till stånd bör de förläggas till de fyra orter som utpekas i propositionen, nämligen Sundsvall-Härnösand,

Falun-Borlänge, Jönköping och Kalmar. För övriga orter kan — i enlighet med vad som sägs i propositionen — bara utbildning i form av enstaka kurser, bl. a. inom ramen för decentraliserad utbildning, bli aktuell.

dels att utskottets hemställan under 74 bort ha följande lydelse:

74. att riksdagen beträffande utbyggnadsorter med anledning av propositionen 1975: 9 samt med bifall till motionen 1975: 1872 yrkandena 4 c, 4 d, 4 e och 7 samt med avslag på motionerna 1975: 529 yrkandet 1, 1975: 826 och 1975: 1855 yrkandet 1 uttalar dels att eventuellt nyttillkommande högskoleutbildning utanför universitets- och filialorterna bör förläggas till sådana orter som redan i dag har permanenta resurser för högskoleutbildning, dels att i den mån tillströmningen till högre utbildning och hänsynen till filialerna medger det utbyggnad av kortare yrkesinriktad högskoleutbildning bör ske i Jönköping, Sundsvall/Härnösand, Falun/Borlänge och Kalmar, dels att eventuella ytterligare utbyggnadsorter inte bör utpekas för närvarande,

26. beträffande *decentraliserad universitetsutbildning m. m.* av herr Nordstrandh (m), fru Sundberg (m), fru Lantz (vpk) och herr Molin (fp) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 69 som börjar "Den nuvarande" och slutar "ifrågavarande delar" bort ha följande lydelse:

Den nuvarande decentraliserade universitetsutbildningen bedriven i regi av studieförbund, kommuner eller universitet/högskolor har på ett betydelsefullt sätt bidragit till att föra ut den traditionella universitetsutbildningen till nya grupper. Det räcker här att påminna om de många s. k. "extramurala" kurser som anordnats genom samverkan mellan universitet/högskolor och olika studieförbund och om det s. k. radiouniversitetet vars verksamhet omfattat kurser i bl. a. statskunskap och pedagogik. På flera av de nya s. k. utbyggnadsorterna har människor ursprungligen nått kontakt med högskoleutbildningen genom sådan decentraliserad utbildning. Enligt utskottets mening skulle det vara olyckligt om de i propositionen föreslagna principerna för lokalisering av högre utbildning skulle leda till en minskning av den decentraliserade utbildningen. I fortsättningen bör därför en särskild organisation utvecklas för den decentraliserade utbildningen och särskilda anslag anvisas för densamma med de nuvarande universitetsorterna jämte Linköping som bas. Därigenom skulle högskoleutbildningen kunna nå ut även till människor utanför de äldre universitetsorterna och de s. k. utbyggnadsorterna.

Viktigt för utvecklingen av den decentraliserade utbildningen är vidare att den nu pågående försöksverksamheten med nya distributions-

former vidgas och intensifieras. En viktig förutsättning i det sammanhanget är uppbyggnaden av ett "eteruniversitet" av den typ som finns bl. a. i Storbritannien. Detta är både till sin omfattning och karaktär av väsentligt mer ambitiöst slag än exempelvis den hittillsvarande TRU-verksamheten.

dels att utskottets hemställan under 76 bort ha följande lydelse:

76. att riksdagen beträffande decentraliserad universitetsutbildning m. m. med bifall till motionen 1975: 1872 yrkandena 5 och 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Särskilda yttranden

1. beträffande *urvalsreglerna* av herr Molin (fp):

Vad gäller urvalet av studerande till spärrad utbildning har utskottet haft att välja mellan två olika modeller — kompetenskommitténs och propositionens. Båda modellerna har fördelar och nackdelar. Enligt folkpartiets uppfattning — framförd i motionen 1975: 1872 — bör urvalsreglerna vara enkla och lättöverskådliga. Jag har funnit den i propositionen framlagda modellen överlägsen KK:s modell i detta avseende. Som vidare påpekas i motionen 1975: 1872 är det mycket svårt att konstruera helt rättvisa urvalsregler. Detta har varit en av orsakerna till att folkpartiet ansett att områden där antagningsbegränsning förekommer bör vara så få som möjligt. Även vid spärrad intagning bör dock en viss garanti finnas för att en rimlig andel studerande kan gå direkt från gymnasieskolan till högskolan. Utskottet föreslår nu att procentandelen för sådan direktövergång höjs från 15 till 20 procent jämfört med propositionens förslag. Därigenom har folkpartiets önskemål på denna punkt delvis tillgodosetts. Urvalsmodellen bör av flera skäl icke betraktas som slutgiltigt fastställd. När vidgad erfarenhet vunnits om dess verkningar — bl. a. i fråga om den sociala och könsmässiga rekryteringen till högskolestudier — bör en omprövning företas.

2. beträffande *behovet av återkommande utbildning* av herr Molin (fp):

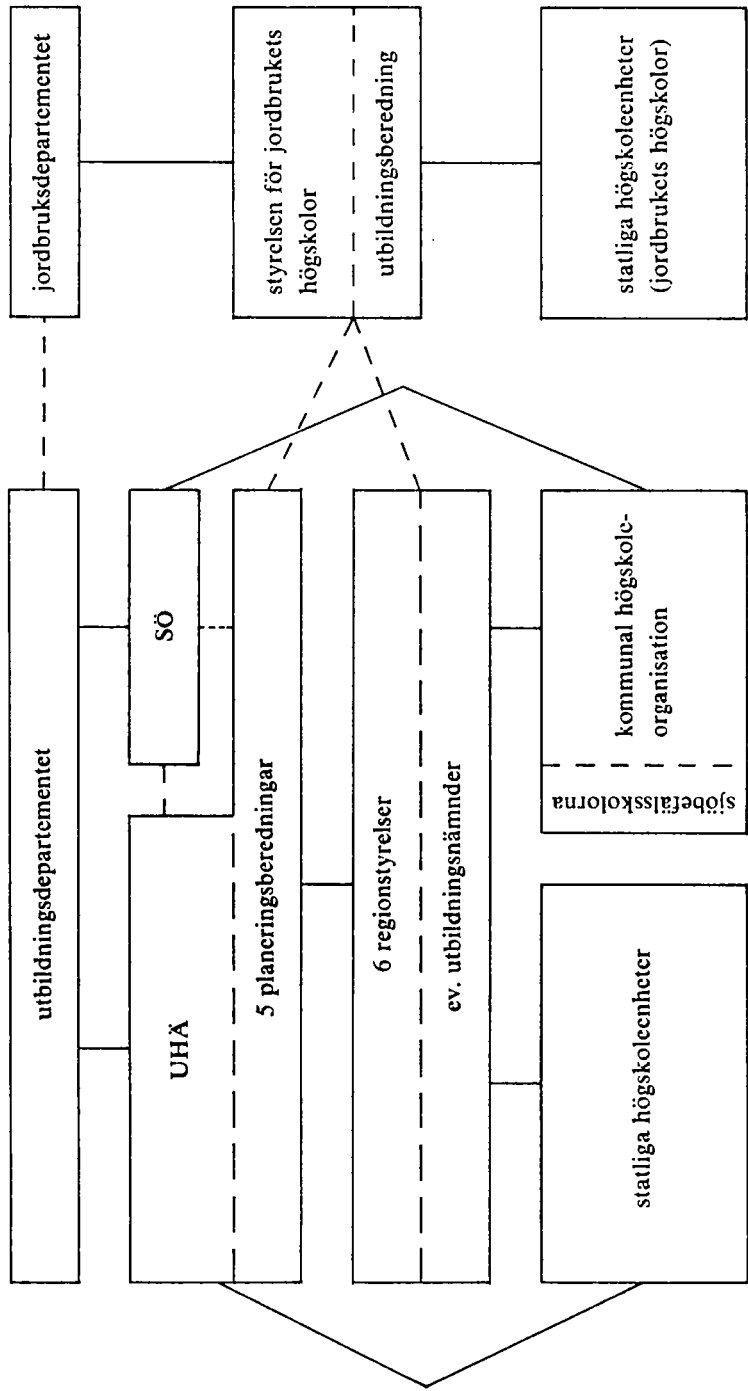
En utgångspunkt för folkpartiets utbildningspolitik är att samhället skall erkänna allas rätt till utbildning kontinuerligt genom hela livet. Denna rätt till en livslång återkommande utbildning måste påverka organisationen av utbildningssystemet på alla nivåer. Dessutom måste effektiva studiesociala åtgärder sättas in. Propositionens förslag ger mycket litet av konkreta förslag när det gäller införandet av återkommande utbildning. Jag menar därför att detta arbete måste fortsätta och prioriteras. En lämplig väg är att en studiegrupp av parlamentariker, fristående forskare och personer verksamma inom skolväsendet på olika nivåer tillsätts för att granska hur förutsättningarna för verksamheten i

grundskola och gymnasium påverkas av en utveckling mot återkommande livslång utbildning.

På högskolenivå leder kravet om återkommande utbildning till flera olika åtgärder. Dels bör nu befintliga längre yrkesinriktade högskoleutbildningar ses över med syfte att bredda utbildningen och anpassa den till principen om återkommande utbildning. Dels bör undervisningen i större utsträckning anpassas till studerande med annan bakgrund än enbart gymnasieskolan, således bör t. ex. — som delvis redan skett — kvällskurser och s. k. halvfartskurser i större utsträckning anordnas. Dels bör relationerna mellan internutbildning och vidareutbildning av olika slag inom arbetsmarknaden å ena sidan och högskoleutbildningen å den andra ses över i syfte att åstadkomma en bättre integration. Dels bör slutligen det studiesociala systemet ändras så att inte alltför stora skillnader föreligger mellan det studiesociala stödet inom olika typer av utbildning. Detta arbete bör enligt folkpartiets uppfattning prioriteras och det kan inte ersättas av det mera administrativt organisatoriskt betonade arbete som skall göras av organisationskommittéerna.

Bilaga 1

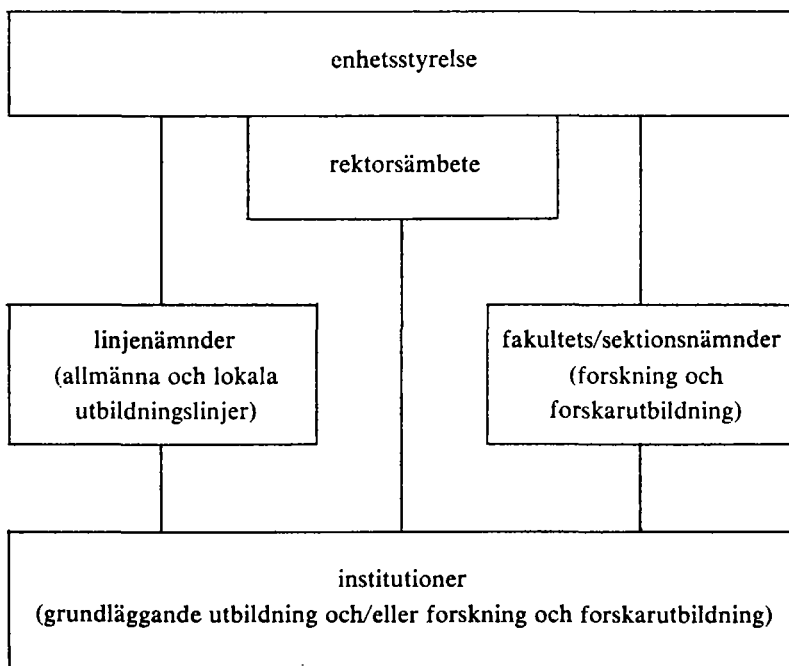
Översikt över den föreslagna organisationen för högskolan

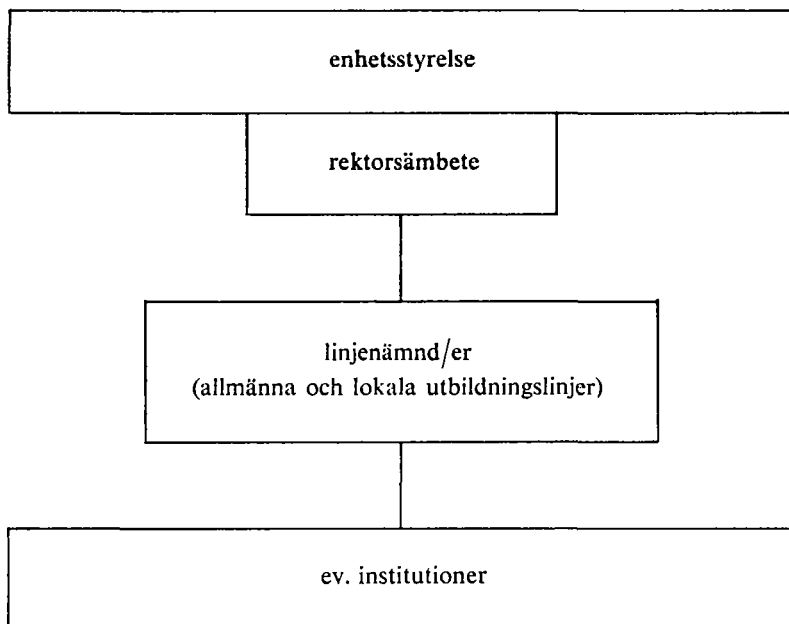
Bilaga 2

Principskiss över organisationen av statlig högskoleenhet inom utbildningsdepartementets område

A. Universitet eller annan enhet med forskningsorganisation

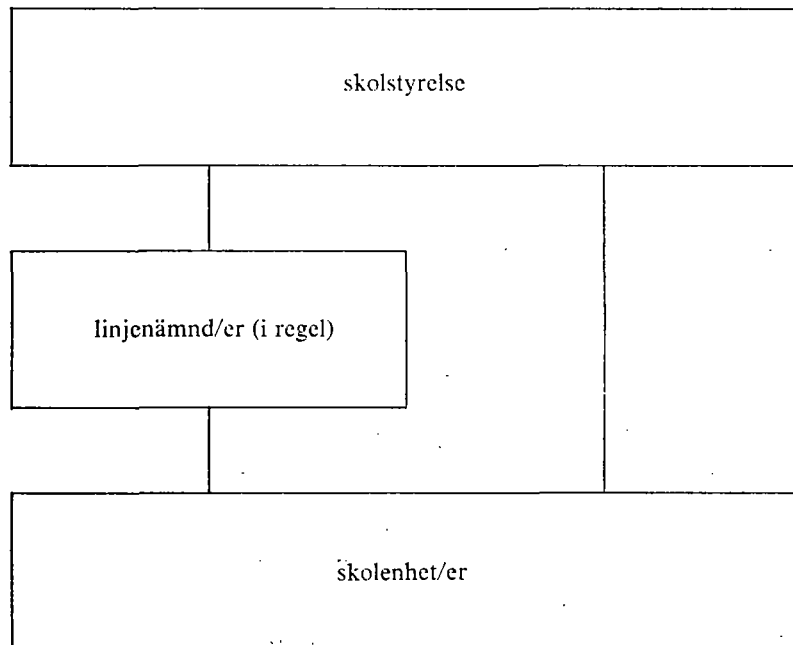
B. Enhet utan forskningsorganisation

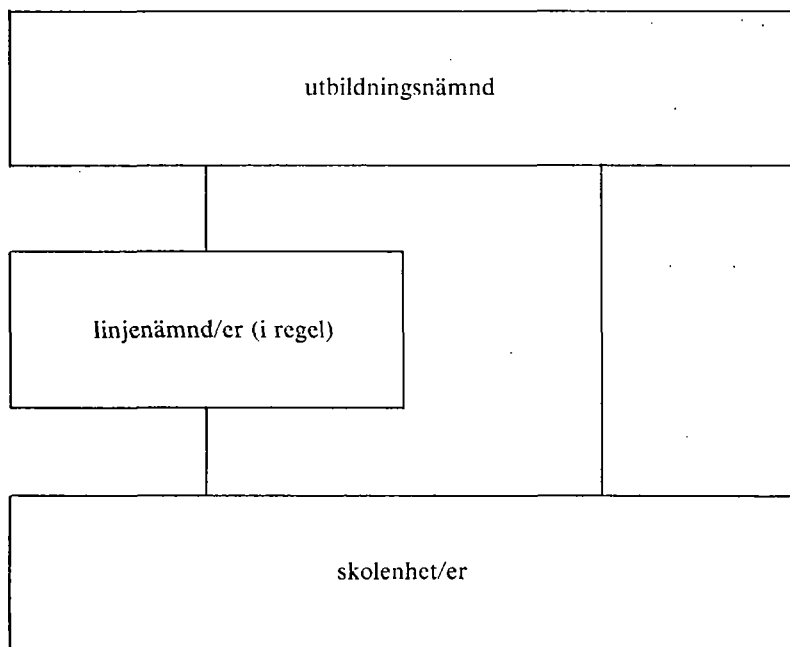
Bilaga 3

Principskiss över kommunal högskoleorganisation

A. Primärkommunal organisation

B. Landstingskommunal organisation

Bilaga 4

Vissa högskoleorgan för planering och ledning av utbildning och forskning, m. m.

Uppgifter	Sammansättning m. m.	Val av ledamöter
1. Regionstyrelser	Styrelsen bör svara för samordnande planering av den grundläggande utbildningen som helhet i regionen och bl. a. fördela medel för lokala och individuella utbildningslinjer samt enstaka kurser på läroanstalter och orter. Styrelsen skall yttra sig över samtliga anslagsframställningar från de lokala enheterna (inkl. anslagsframställningar om forskning och forskarutbildning). Den bör vidare ha det sammanhållande ansvaret för anknytning mellan enheter med och enheter utan fast forskningsorganisation och bl. a. fördela de särskilda medlen för detta ändamål. Regionstyrelsen bör slutligen ha hand om organisatoriska frågor som berör två eller flera högskoleenheter. Frågor om ytterligare uppgifter för regionstyrelserna får för varje region övervägas av organisationskommittéerna.	Företrädare för allmänna intressen bör utses dels av regeringen, dels av organ med primärkommunal och landstingskommunal anknytning. En väg kan här vara att låta länsstyrelserna medverka. Denna fråga tas upp igen i annat sammanhang. Ledamöter som hämtas inom högskolan utses av regeringen efter förslag av personal- och studerandeorganisationer.
2. Utbildningsnämnder	Utbildningsnämnder för de olika yrkesutbildningssektorerna bör kunna inrättas av regionstyrelsen. <i>Rådgivande och förslagsställande expertorgan</i> i både den kvalitativa och den kvantitativa planeringen. Nämnderna bör, eftersom de i regel blir gemensamma för flera läroanstalter eller för hel region, formellt knytas till regionstyrelsen.	Utses av regionstyrelsen.

Bilaga 4

	Uppgifter	Sammansättning m. m.	Val av ledamöter
3. Enhetsstyrelser	Styrelsen skall förvalta och fördela samtliga resurser, tillsätta tjänster och göra anslagsframställning i fråga om bl. a. grundläggande utbildning på grundval av förslag från linjenämnder och institutioner samt avge yttrande över fakultets/sektions anslagsframställning i vad gäller forskning och forskarutbildning. I samband med detta yttrande skall styrelsen avge förslag om gemensamma tjänster för grundläggande utbildning och forskning/forskarutbildning. Styrelsen intärrar dels lokala och individuella utbildningslinjer som enbart berör enheten, dels kurser som inte ingår i allmän eller lokal utbildningslinje vid enheten. Styrelsen svarar för den lokala antagningen till grundläggande utbildning vid enheten.	Utgångspunkt: 1/3 företrädare för allmänna intressen, 2/3 hämtade inom högskoleenheten. Företrädarna för allmänna intressen samt rektor och de lärare som utses som företrädare för verksamheten — inte som företrädare för de anställda — bör alltid ha majoritet. Antalet företrädare för de anställda bör vara ungefär lika stort som antalet företrädare för de studerande.	Företrädare för allmänna intressen bör utses dels av regeringen, dels av organ med primärkommunal och landingskommunal anknytning. En väg kan här vara att låta länsstyrelserna medverka (jfr regionstyrelserna). Rektor, som normalt är styrelsens ordförande, utses av regeringen efter förslag från enheten. Lärare som företräder verksamheten utses av de berörda lärarna. Företrädare för de anställda utses normalt genom personalorganisationerna. Företrädare för de studerande utses direkt av de studerande eller av organ eller sammanslutningar som företräder dem.
4. Fakultets/sektionskollegier	Kollegierna skall främja vetenskaplig samverkan samt utse vissa ledamöter i bl. a. fakultets/sektionsnämnder.	Ordinarie professorer och biträdande professorer samt innehavare av ordinarie universitetslektorat och motsvarande tjänster, även vid högskoleenheten utanför den nuvarande universitetsorganisationen.	

Bilaga 4

Uppgifter	Sammansättning m. m.	Val av ledamöter
5. Fakultets/ sektionsnämnder Nämnderna skall vara ledningsorgan för fakulteter/sektioner och bl. a. avge anslagsframställningar i fråga om forskning och forskarutbildning.	Förutom ledamöter utsedda av fakultets/sektionskollegiet bör det finnas företrädare för andra anställda och för de studerande i forskarutbildning. Sammansättningen skall övervägas ytterligare.	
6. Linjenämnder Linjenämnder skall svara för utveckling av utbildningens innehåll och organisation samt samordna insatser från bl. a. olika berörda institutioner när det gäller allmänna och lokala utbildningslinjer. Linjenämnd skall fastställa lokal plan för allmän utbildningslinje liksom utbildningsplan för lokal utbildningslinje.	Omkring 1/3 lärare, 1/3 studerande, 1/3 företrädare för yrkeslivet inom det berörda området (såväl arbetstagare som arbetsgivare) eller för annan högskoleutbildning. Övrig personal bör kunna vara företräd, där förutsättningar för det finns.	Läroledamöter utses av de lärare som är verksamma inom nämndens område, företrädare för de studerande direkt av dessa eller av organ eller sammanslutningar som företräder dem. Företrädare för yrkeslivet bör utses av enhetsstyrelse (motsv.).
7. Institutionsstyrelse Institutionsstyrelse skall leda institutionens verksamhet och besluta om dispositionen av dess resurser.	Företrädare för de anställda och studerande samt en prefekt, som normalt är ordförande. Ingen av de tre grupperna lärare, övriga anställda och studerande, bör ensam ha majoritet. Sammansättningen bör i övrigt inte vara centralt reglerad.	Ledamöter utses genom val av berörda grupper vid institutionen. Prefekt utses av enhetsstyrelsen efter samråd med de berörda vid institutionen.

Bilaga 4

Uppgifter	Sammansättning m. m.	Val av ledamöter
8. Tjänsteförslagsnämnd inom varje fakultet/ sektion <i>Inom ramen för nuvarande universitetsorganisation</i> Förslagsmyndighet i ärenden om tillsättning av professors- och universitetslektorstjänster. I ärende om professorstillsättning skall nämnden avge förslag direkt till regeringen.	Nämnden består av sex fasta ledamöter. I ärende om professors- tillsättning tillkommer tre särskilda ledamöter, motsvarande sakkunniga enligt nuvarande ordning. I ärende om universitetslektorstillsättning tillkommer en särskild ledamot.	Av de fasta ledamöterna utses två av fakulteten/sektionen, två av denna utbildningsnämnd. En företrädare för de anställda utses av personalorganisationerna och en företrädare för de studerande direkt av de studerande eller av organ eller sammanslutningar som företräder dem. De tre särskilda ledamöterna för professorstillsättning utses av fakulteten/sektionen. Den särskilda ledamoten för universitetslektorstillsättning utses av utbildningsnämnden.

Bilaga 5

Översikt över motionernas behandling

Motions- yrkande nr	Motionsyrkandena behandlas på nedan angivna ställen i			
	utskottets yttrande	utskottets hemställan	reservation	särskilt yttrande
	s.	p.	nr	nr
45	71—72	87		
49: 1	72—73	86		
2	72—73	86		
3	72—73	85		
4	72	84		
113	53	50		
158:9	22—23	5	3	
162	60	62		
165	46	37		
360	52	46		
516	38	22		
519	70	81		
521:1—2	73	86		
524:1	46	36		
529:1	68	74	25	
2	69	77		
530	71—72	87		
536:1—2	73	86		
541	67	73	24	
826	68	74	25	
830	71—72	90		
831	53	50		
1352	70	80		
1373	52	47		
1387	70	78		
1390:1—2	45	32	11	
1412:1—3	46	38		
1414:1	38	23		
2	38	22		
1420	67—69	75		
1421	71—72	90		
1851	59	60		
1854:1	72	84		
2	72	84		
3	72—73	85		
4	72—73	86		
5	72—73	86		
1855:1	68	74	25	
2	71—72	87		
3	71—72	87		
4	71—72	87		
5	71—72	87		

Bilaga 5

Motions- yrkande nr	Motionsyrkandena behandlas på nedan angivna ställen i			
	utskottets yttrande s.	utskottets hemställan p.	reservation nr	särskilt yttrande nr
1856	46	35		
1857	71—72	88		
1858:1	62—63	69	20	
2	22—23	4	2	
3	62—63	70	21	
1859	50—51	42		
1860	58	54		
1861	70	79		
1862	58—59	57		
1863	71—72	88		
1864	59	60		
1865	29	12		
1868	30	15		
1869:1—2	16			
1 a	35—36	18	7	
1 b	38	21	8	
1 c	39	26		
1 d	26—28	7	4	
1 e	39—41	29		
1 f	44—45	31	10	
1 g	43—44	30	9	
1 h	66—67	72	22, 23	
1 i	49—50	41		
1 j	54	51	15	
1 k	54	52		
1 l	61	65		
1 m	59	58	16	
1 n	59	58	16	
1 o	60—61, 61—62	63, 67	19	
1 p	76	91		
1 q	76—77	92		
2	45—46	34	12	
1870	30	16		
1871:1	72	84		
2	72—73	85		
3	72—73	86		
4	72—73	86		
1872:1—24	16—17			
1	26—28, 59	7, 58	4, 16	
2	30	13		
3 a	28	8	4	
3 b	52	45	14	
3 c	29	9		
4 a	66—67	72	22, 23	
4 b	66—67	72	22, 23	
4 c	68	74	25	
4 d	68	74	25	

Bilaga 5

Motions- yrkande nr	Motionsyrkandena behandlas på nedan angivna ställen i			
	utskottets yttrande s.	utskottets hemställan p.	reservation nr	särskilt yttrande nr
1872:4 e	68	74	25	
5	69	76	26	
6	69	76	26	
7	68	74	25	
8	36—37	19		
9	37	20		
10	38	25		
11	44	30	9	1
12	29	10	5	
13	46	35		
14 a	49	40	13	
14 b	50	41		
15	51	43		2
16	22—23	3		
17 a	22—23	4	2	
17 b	62—63	70	21	
17 c	62—63	69	20	
18	77	94		
19	61, 76—77	65, 92		
20	59, 61	59, 64	17, 18	
21	30	14	6	
22	76—77	92		
23	76	91		
24	51—52	44		
1873:1—2	16—17	1	1	
1874:1	39	27		
2	53	49		
1875	53	48		
1876:1—11	16			
1	43—44, 45—46	30, 33	9	
2	26—28	7	4	
3	29	11		
4	58	55		
5	62	66		
6	61	64	18	
7	59	59	17	
8	22—23	3		
9	60	61		
10	76	91		
11	61, 77	65, 92		
1877	38	24		
1878	67	73	24	
1879	62	68		
1880	61	65		

Innehållsförteckning

Propositionen	1
Motionerna	4
Utskottet	15
Allmänna överväganden	16
Ett nytt högskolebegrepp	17
Högskoleutbildningens uppgifter m. m.	19
Antalet studerande i högskoleutbildning m. m. — antagnings- begränsning — antagningens organisation	24
Behörighet för högskolestudier m. m.	31
Urval bland behöriga sökande	41
Högskolestudiernas organisation m. m. — återkommande utbild- ning	47
Institutionell organisation m. m.	54
Högskoleutbildningens lokalisering	63
Försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning	70
Genomförande	73
Anslagsberäkningar för budgetåret 1975/76	78
Hemställan	78
Reservationer	86
1. Propositionens behandling (vpk)	86
2. Universitetslektors tjänstgöring (m, vpk)	89
3. En parlamentarisk universitetsforskningsutredning (m)	89
4. Planeringsramar, resursramar och regler för antagning m. m. (m, vpk, fp)	90
5. Dubbelspärar (m, vpk, fp)	92
6. Anslagssystem (fp)	92
7. Allmän behörighet till utbildningslinje (m)	93
8. Särskilda förkunskapskrav (m)	93
9. Urvalsgrunden arbetslivserfarenhet (m)	94
10. Tillgodoräkning av betyg i kompletterat ämne som är särskilt förkunskapskrav (m, fp)	96
11. Könskvotering vid urval till högskolan (m)	96
12. Reform av systemet för urval till högskolan (m)	97
13. Ordningen för fastställande av allmänna utbildningslinjer (fp) ..	98
14. Yrkes- och studievägledning (vpk, fp)	98
15. Betygssystem (m)	99
16. Regionala samrådsnämnder (m, fp)	99
17. Företrädare för de allmänna intressena i regionstyrelse (c, m, fp)	100
18. Företrädare för de allmänna intressena i enhetsstyrelse (c, m, fp)	101
19. Linjenämndernas sammansättning (m)	101
20. Befordringsgrunder vid tillsättning av tjänst som universitets- lektor (c, m, fp)	102
21. Tillsättningsmyndighet för tjänst som universitetslektor (m, fp)	102

22. Allmänna riktlinjer för högskoleutbildningens lokalisering (m)	103
23. Allmänna riktlinjer för högskoleutbildningens lokalisering (fp)	104
24. Fortsatt utbyggnad i Umeå (fp)	105
25. Utbyggnadsorter m. m. (fp)	106
26. Decentraliserad universitetsutbildning m. m. (m, vpk, fp) ..	107

Särskilda yttranden

1. Urvalsreglerna (fp)	108
2. Behovet av återkommande utbildning (fp)	108

Bilagor

1. Översikt över den föreslagna organisationen för högskolan	110
2. Principskiss över organisationen av statlig högskoleenhet inom utbildningsdepartementets område	111
3. Principskiss över kommunal högskoleorganisation	112
4. Vissa högskoleorgan för planering och ledning av utbildning och forskning, m. m.	113
5. Översikt över motionernas behandling	117

